כשהשלים לדבר על הדינין והדיינים. וכל מה שהוא מעשה הדיינים מיוחד בו מן [המלקות] וחיוב השבועות. בא לדבר בענין עדויות ורוב ענין זאת המסכת הוא [לזכור] בה כל ההלכות שהעידו עליהם אנשים ברורים נאמנים. ושעדותם ראויה לסמוך עליה. והוא שער מן הדינים שהעדויות צריך לזכרם לפני הדיינים. וכן כל עדות מהם הם היו מעידים אותו בב"ד. וסדר אותה אחר מסכת שבועות. בשביל שמסכת שבועות יש צורך אליה תמיד. ועדיות הם [הודעת] הדברים שהעידו בם לפני השופטים בעתים ידועים. וקבלו אותם מהם. הרמב"ם בהקדמת פי' המשניות. ועוד כתב במסכת זאת ספ"ב וז"ל הזכיר מאמרות הרבה בכאן ואע"פ שאינם מכוונת המסכת ואין בם עדות. וכמו כן הלכות הרבה שבאו במסכת זו ואין בהם עדות מוסיף מאשר הוזכרו במקומותיהן מן המשנה. הוא מה שאומר לך. והוא כי כל דבר שבא במסכת זו. כולם הלכות דברו בהם והעידו בהם במה שהעידו וזכרו בהם בטה שנזכר. ודנו בהם במה שדנו ביום אחד ובצבור יום אחד בעצמו. והוא יום שהושיבו ר"א בן עזריה בישיבה והוא אמרם עדיות בו ביום תקנוה. וכן כל מה שיאמר במשנה בו ביום [כמו במסכת סוטה ובמסכת ידים]. בשביל אותו היום הוא אומר. ולזה הטעם תמצא בזו המסכת הלכות מענינים משונים. ודע זה ושמרהו:

התחיל במשנה ראשונה שניה ושלישית. אע"פ שאין בהם עדיות. לפי שהם (גם) (כ"ל כל"ל ג')

מחלוקות שמאי והלל ואין הלכה כאחד משניהם בשלש משניות אלו. אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמותם. והביא כל מה שדומה להם. אח"כ הביא ההלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ ההלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים. אח"כ ההלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. והראב"ד כתב בסוף הפרק כי השלשה פסקות הראשונות שהן בתחלת הפרק נשנו בדרכן. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש:

רבינו עובדיה שמאי אומר פרק א עדיות מברטנורה

פרק א **א שמאי** אומר כל הנשים דיין שעתן. כל הנשים הרוחות דס. דיין שעתן. לטמא טהרות שנגעו בהן משעת ראייתן ואילך. ולא אמרינן מקמי הכי נמי הוה דס וכותלי בית הרחס העמידוהו והיתה טמאה מקודם שכל הנשים מטמאות בבית החיצון. ואע"פ שלא ילא הדס לחוץ. וטעמא דשמאי דלא חיים דלמא מקמי הכי הוה דס. שאם אתה אומר כן. לכו של אדם נוקפו תמיד בשעת ביאה ופורש מאשתו ומגלאה מבטל בעות ישראל מפריה ורביה: מפקידה לפקידה. בדקה היום ומלאה טהורה. ובדקה לסוף שבוע ומלאה טמאה. חוששים למגעה מבדיקה ראשונה ואילך. שמא עם כלוך ידיה ראתה. וכותלי בית רחס העמידוהו. ולביטול פריה ורביה לא חיישינן. דדוקא לטהרות הוא דמשמאינן להו מפקידה לפקידה. ולא לבעלה. ושמאי אומר הי מטמאה לה לטהרות לבו נוקפו ופורש נמי מתשמים: לא כדברי זה ולא כדברי זה. לא כדברי שמאי. דמיקל טפי. ואינו עושה סייג לדבריו. ולא כדברי הלל שהפריז על מדותיו ומחמיר יותר מדאי. ודאי כולי האי ימיס רבים לא מוקמי כותלי בית הרחס דס: מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.

תוספות יום טוב

מסכת עדיות

פרק א **א שמאי** אומר כל הנשים[א] דיין שעתן[ב]. והלל אומר מפקידה לפקידה[ג]. אפילו לימים הרבה[ד]. וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה. אלא מעת לעת ממעטת על ידה[ה]

פרק א **א שמאי** אומר כל הנשים וכו'. משנה זו שנויה בתוספתא בריש מסכתא נדה וכשם מקומה. גם שם הרחיב הר"ב יותר בביאורה. ומה שראוי להוסיף הנני יוסף שם בס"ד: שמאי

יכין תפארת ישראל יכין

שם קריאת מסכת זו כתב **אאמ"ו** הגאון זצוק"ל שהוא עדיות בחיבור תדע ממה שכתב כמה פעמים הלכה כבלוגי, מדתנן בבחירתא כוותיה. ומ"ש בעירובין [דס"ד] האומר שמועה זו נאה וזו אינו נאה, אסור. אינו רק כשמסיים אינו נאה. ורישא לרבותא אף כאמר עמו זו נאה, דמשמע דרק שאינה נאה כזו, אפ"ה אסור, עכ"ל ע"ד זצוק"ל. **אבו"ת** זה אמת ברור, דדרי אשכחנא לרבותינו חז"ל [שבועות מ"ה ב'] דקאמרו, כמה מעליא הא שמעתתא. אולם בקריאת שם המסכת, לא משמע כן מרש"י [קידושין נ"ד ב'] שפיר דתנן בבחירתא כוותיה, וז"ל מסכת עדיות קרי ליה בחירתא, שכל דבריהם העידו מפי גדולים, עכ"ל. ומדל"ק בחירתא חיינו עדיות, וגם מדקאמר מלת העידו, ולא קאמר אמרו, משמע מפי דלרש"י נקודתו בצירי. וי"ל:

פ"א א) שרלו דס [מי' נדה פ"ח מ"ח]: ב) לטמא טהרות שנגעו אח"כ, אבל לא איתן שנגעו למפרע. ולא חיישינן שמא אז כבר היה הדס בבית החיצון, ונמלא שהיתה אז כבר טמאה אף שלא ילא הדס מגופה. דאי ניחוש כה"ג, גם הבעל יחוש לזה לפרוש מאשתו, שמא תראה אח"כ ויתבטל מפרייה ורבייה: ג) דס"ל דכל טהרות שנגעה משעת הבדיקה האחרונה שמלאה ג"ע טהורה, עד שעת ראיית הדס, כולן טמאין. אבל לבעלה איה טמאה למפרע: ד) ר"ל אפילו שהתה ימים הרבה בין בדיקה לראייה: ה) ר"ל אחר. כמו ועל ידו החזיק [נחמיה ג'] דר"ל אח"כ. ולרש"י [רפ"ח דנדה] פירוש, דר"ל ע"י כח. [וק"ק דלפ"ז היה ל"ל מתמעטת]. ול"מ

פ"א א שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. שנה פ"ג פ"ח נדה ג' פ"ח: אלא מעת לעת. מי' פ"ג מה' הממרי ממכר ומוכר ה"ל פפ"ב ובין ומ"ג:

שנויי נוסחאות

פ"א א והלל אומר מפקידה לפקידה. בכי"מ הלל. וכן במשנה הסמוכה; בתוס' שלמן כלו מבדיקה לבדיקה.

ראשון לציון

פ"א א ברע"ב ר"ח שמאי אומר כו' ופורש מאשתו ונמלאת מבטל כו'. עיין יס"מ:

לקוטים

בפתיחה ד"ח התחיל וכו' ואין דבריו מוכנים לי. כפי הנלאה נסתל מועעים מדמנה לו ומעתיק דבריו ע"פ הנסתל שלפניו ואח"כ אכתוב פי. ונם וז"ל והתחיל במשנה ראשונה וסיים לפני זו אע"פ שאין בהן עדות לפי שהם ג"כ מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד מהמהם נשלם המשניות אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמוהם והביא כל מה שדומה להם אח"כ הביא ההלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ ההלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ ההלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. והראב"ד כתב בסוף הפרק כי השלשה פסקות הראשונות שהן בתחלת הפרק נשנו בדרכן. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: הלכות שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים לפני זו אע"פ שאין בהן עדות לפי שהם ג"כ מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד מהמהם נשלם המשניות אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמוהם והביא כל מה שדומה להם אח"כ הלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: הלכות שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים לפני זו אע"פ שאין בהן עדות לפי שהם ג"כ מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד מהמהם נשלם המשניות אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמוהם והביא כל מה שדומה להם אח"כ הלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: הלכות שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים לפני זו אע"פ שאין בהן עדות לפי שהם ג"כ מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד מהמהם נשלם המשניות אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמוהם והביא כל מה שדומה להם אח"כ הלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: הלכות שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים לפני זו אע"פ שאין בהן עדות לפי שהם ג"כ מחלוקת שמאי והלל ואין הלכה כאחד מהמהם נשלם המשניות אח"כ חזר לתת טעם לחזור דבריהם ואע"פ שאין הלכה כמוהם והביא כל מה שדומה להם אח"כ הלכות שדעת שמאי עצמו בהם כדעת חכמים אח"כ הלכות שסברת שמאי בהם אינה כסברת חכמים אח"כ הלכות שחזרו ב"ה להורות כב"ש וסיים הפרק. וחזר על העדיות שהם כוונת המסכת הרמב"ם בפי' מ"ג. ואין דבריו מוכנים לי. מפני שנדחו דברי ב"ש וב"ה מעדות חכמים. ועדות הגרדיים. וע"י ששנה חלוקת הכמים על דברי ב"ה שלא כל החכמים מודים לדברי ב"ה שנה כמו כן משנת כרשיני תרומה שהיה ר"ע חולק על כולם. וכן הפורט וכו'. יש על ב"ה מחלוקת אחרת זולת מחלוקת ב"ש. א"נ איידי דתנא מחלוקת שמאי עצמו. תנא נמי הנך כולהו [עד] אלו דברים שחזרו וכו'. ואיידי דתנא שלשה פסקות ראשונות שלא עמדו דברי ב"ה. תני נמי הנך פסקות אחרונות שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ב שמאי אומר מקב לחלה. והלל אומר מקביים [ט] ל' הרא"ש ד' ים לסמוך מעטים דבריהם על מה שאמר הכתוב ראשית עריסותיכם הלה תרימו וגו' וכמה עיסות יש כדי עיסת מדבר. והעומר עשירית האיפה. איפה ג' סאין שהן י"ח קבין. שמאי סבר עשרה מלבר. איתי תרין קבין. הוי ליה עשריס קבין. עשרייהו כמה הוה. תרין קבין וכו'. ומלאתי כדבריו בשם ירושלמי בתוס' פ"ק דשבת דף ט"ו. וז"ל. בירושלמי מפרש טעמא דשמאי והלל משום דאיפה י"ח קבין. ועשירית מלבר. היינו ב' קבין. ולאותו שעור צריך להפרים חלה להלל. ושמאי סבר דצריך שתי חלות לעומר. בשיו עושין ממנו שתי אכילות. אחת בבקר. ואחת בערב. וכשעור אכילה ג' חביב שמאי עיסת מדבר. ע"כ: חמשת רבעים חייבים. כתב הר"ב שכן הלכה. ועמ"ש במשנה ד' פ"ק דחלה: **ג** הלל אומר. הא דקדיש לשמאי עמ"ש במשנה ט' פ"ג דסוכה: מלא. שלאוכים פוסלים המקוה. טעמא דהלל כי ההיא דאית המדה הגדולה שלמדת תורה בלח. כדכתיב (שמות ג') ומן זית הין הלכך היא חשובה לפסול את המקוה ואע"פ שלאמרו בתורה מדות קטנות מזאת כיון דמיש שאובים לפסול המקוה מדרבנן הוא. אזלינן בתר המדה הגדולה המפורשת בתורה. הרא"ד. ועיין בפירוש הר"ב

מפקידה לפקידה[ה]. ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת[ו]. כל אשה שיש לה וסת[ז]. דיה שעתה[ח]. המשמשת[ט] בעדים הרי זו כפקידה[י]. ממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה: **ב** שמאי אומר מקב לחלה[יא]. והלל אומר מקביים[יב]. וחכמים אומרים לא כדברי זה. ולא כדברי זה. אלא קב ומחצה חייבים בחלה[יג]. ומשהגדילו המדות[יד]. אמרו חמשת רבעים חייבין[טו]. רבי יוסי אומר חמשה פטורין. המשה ועוד חייבין[יז]: **ג** הלל אומר מלא

ב' זמנים הוזכרו בהם לעמת לטהרות למפרע. והלך אחר הקל שבשניהם הם מפקידה לפקידה יותר על מעת לעת. הלך אחר מעת לעת ולא תעמת אלא טהרות שנעשה מאתמול בשעה הזאת. ואם מעת לעת יותר על מפקידה לפקידה. כגון שבדקה עלמה שחרית ומצאה טהורה. וערבית מצאה טמאה. לא מעמתינן אלא הכך טהרות דמבדיקת שחרית ואילך והלכה כחכמים: על יד. אחר כמו ועל ידו אחזיק בספר עזרא[ט] [ב' ג' ח']. שהוא כמו ואחריו אחזיק [שם ט"ז ב]: וסת. קבוע שנקבע לה זמן הטהרה ג' פעמים. ובדקה בשעת וסתה ומצאה טמאה. דיה שעתה ולא חיישינן דלמא מקמי הכי הוה. דודאי אורח בזמנו בא: והמשמשת בעדים הרי זו כפקידה. הרתי קתני וס"ק ומשמשת בעדים לומר מלוה על כל אשה לשמש בבני עדים שבודקת בהן. אחד לפני השמש ואחד לאחר השמש: ה"ז כפקידה. הטד שלאחר השמש ה"ה כפקידה: ממעטת על יד מעת לעת. ועל יד מפקידה לפקידה. דמהו דתימא שמא תראה עפת דם] כחרדל והתפנה שבבת זרע ולא להוי כפקידה. קמ"ל דעד שלאחר תשמיש הוה כפקידה. אבל הטד שלפני השמש אינו כפקידה. שמתוך שהיא מהומה לביתה לומר בהולה לשמש אינה מכנסת אותו לחורין ולסדקין: **ב** מקב לחלה. עיסה בים בה קב חייבת בחלה: קב ומחצה חייבים בחלה. שהן ז' לוגין וביצה וחומש ביצה למדה מדברית. והוא עומר לגולגולת עשירית האיפה שחייב בחלה. דכתיב (במדבר ט"ו) ראשית עריסותיכם כדי עיסת מדבר והוסיפו שתות בירושלמיות ומצאו שם מדבריות נכנסים בחמש ירושלמיות. ולוג המשאר. וביצה. וחומש ביצה. עולים ללוג ירושלמי. שהלוג מדברי שבה ביצים. התנא בחמשה ביצים גדולים. נמצא הלוג חסר ביצה גדולה. הן ביצה וחומש ביצה תחת הביצה גדולה. שהחומש ביצה שהוא שתות מלבר עוסף על הביצה. נמצאו שם ביצים גדולים שהן לוג גדול. הרי הן שם לוגים גדולים שהן קב ומחצה: משהגדילו המדות. זו היא מדה לפורים שהוסיפו שתות על של ירושלמית נמצאו השם לוגין חמש. שהן חמשת רבעי קב. שהקב ד' לוגין: חמשה ועוד חייבים. דקסבר ר' יוסי מדה מדברית היו ביצים גדולות מצאנו אחד מעשרים בביצה לכל ביצה. והלכה כחכמים דקב ומחצה ירושלמי דהיינו בשה לוגין ירושלמיות שהן שבעה לוגין וביצה וחומש ביצה מדבריות הן שעור חלה והן

מסנה

ג) עזרא ב' הסוס לפסד נחמי' (ג' ח'). ד) לפנינו שם אחרינו אך אולי היתה לפניו המשנה ואח"ו ובאיתר מלאה שהיון שם ע"ז הוא שעות ואין כונת הר"ב על לשון הכתוב אלא שהוא סיכום המעלת ועל ידו אחזיק.

יכין תפארת ישראל יכין

היה נ"ל שהוא כמו על יד הירדן דהיינו כמו מלת אצל, ור"ל דאם המעל"ע פחותה מפקידה שאצלה ממעטת חומר המעל"ע: ו) דאם יש בין בדיקה לראייה עפי ממעטת לעת, שמאה רק מעל"ע למפרע, דהא שתמעמ למפרע רק קנסא הוא, על שלא בדקה בבוקר ובערב כתקנת חכמים, ודי בקנס קל: ז) דבבדקה פוך מעל"ע שמאה רק עד הבדיקה למפרע: ח) ר"ל שיש לה הרגל בזמן קבוע ג"פ, וראות בו דם, וראתה השתא בווסתה, [ומלת ווסת הוא בלשון חכמים הרגל. כמו, כך הוא וסתו של פלוני [נדרים דפ"ו]. וכ"כ שמו וסת תחלת תולי מעיס [סנהדרין ק"ח א'] (אב"ע ג"ל דמקורו בלשון רומי שקרא אוזום, שר"ל הרגל. ופתימה על מוסף הערוך שלא הביא מקור למלה זו): ט) דחזקה לאורח שבזמנו בא, ומ"ע כלל למפרע, ולא חיישינן שבכל פעמים הראשונים השתהה הדם ג"כ בביה המילון: י) ה"ק ומשמשת בעדים. ור"ל אף דבים לה וסת דיה שעתה. אפ"ה מצוה לה לבדוק במעלית קודם ואחר תשמיש, כשעסוקה בטהרות. אבל בזה"ז שאין לנו תרומה וטהרות אינו אין לה וסת, א"ל בדיקה כלל לתשמיש [ש"ך י"ד קפ"ו]: יא) ר"ל א' מהבדיקות הב' הללו, הרי זו כפקידה, שלא תהום ממנו ולמפרע. דדוקא בבדקה אחר תשמיש מהני, ולא חיישינן שנתכסה הדם בשבבת זרע. אבל בדיקה שקודם השמיש לחוד לא מהני, משום שאז אינה בודקת יפה, מדממהרת להשמיש: יב) ר"ל עיסה שנעשת מקב קמח, חייבת בחלה. ומעמיה, דס"ל הא דכתיב ראשית עריסותיכם, היינו כדי עיסה של המדבר, שהיה כמאכל המן לכל א' מישראל עומר ליום, והוא עשירית האיפה. ומדאיפה

ג' שמים שהן יחד י"ח קבין, א"כ העומר הוא $1/10$ של י"ח קבין: וס"ל לב"ש שהוא $1/10$ מלבר, שהוא $1/9$ מלגו, דהו"ל ב' קבין. ואמרה תורה עריסותיכם לשון רבים, היינו שכל ב' קבין יחשבו ב' עריסות, א' לשעודת בוקר וא' לשעודת ערב, שיפריש מהן כשהן דגן ב' חלות, ומשתכח שמכל קב יפריש חלה א': יג) דס"ל עריסותיכם דכתב בלשון רבים, עריסות דכל ישראל משמע, א"כ הרי שיעור עיסה של המדבר ב' קבין: יד) ר"ל קב ומחצה ירושלמיות, שבשם הוסיפו כבר על המדה, ועשו מו' ה', נמצא שי"ח קבין מדבריות שהן איפה, הן ט"ו קבין ירושלמיות. וס"ל נמי כב"ה דעריסותיכם דכל ישראל משמע, רק ס"ל דעומר שהוא עשירית האיפה הוא $1/10$ מלגו, נמצא שמלא עשירית מע"ע קבין, ירושלמיות, הוא $1\frac{1}{3}$ ירושלמיות, והן $1\frac{4}{5}$ קבין מדבריות. והכי קיי"ל. ומפני שכל קב מדבריות היא כ"ד ביצים, נמצא $1\frac{4}{5}$ קב הן מ"ג ביצים וחומש ביצה [וסימנך ה ח ל ה כמיינו]. וזהו שיעור סעודת מן שאכל כל א' מישראל ליום. וכל מדה מרובעת שהיא י' אגודלים על י' אגודלים בגובה ג' לאגודלים [ועוד $1/100$ מרוחב גודל בגובה בקירוב], מחזיק כשיעור זה [י"ד אב"ע ש"ך סק"ד]. ושיעור רוחב אגודל הוא רוחב ז' שעורות בינוניות זו בלד זו בדוחק, והן אורך ב' שעורות בריווח [רמב"ם פ"ט מס"ת]: טו) שאמ"כ חזרו וסוסיפו בלפורי על המדות, ועשו מן ו' ירושלמיות ה' לפוריות: טז) דמדהוסיפו כך, נמצא $1\frac{1}{2}$ קבין ירושלמיות שהן $1\frac{6}{4}$ קב, נתהוו בלפורי $1\frac{5}{4}$ קב: יז) דס"ל שכשהוסיפו בלפורי, עשו מז' ו', נמצא $1\frac{1}{2}$ קב

ירושלמי יום

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מ"ג בילים וחומש בילה. ורמב"ם חזן וחקר ותקן ובדק ומלא שמשקל ס' מלות ועשרים דרס"ם מקמח חטים הוא שעור הקמח החייב בחלה. ומשקל הדרס"ם ידוע במגרים היום. ובכל ארץ ישראל שהוא משקל ס"ח גרגירי שעורות בקרוב: **ג** הין. שיש עבר לוגין: פוסלין את המקוה. אם נפלו בתוכו קודם שנשלם שעורו. אבל לאחר שנשלם. אפילו המליך להוסיו כל מים שאובים שבעולם שוב אינו פוסלים: שחייב אדם לומר בלשון רבו. כלומר הין אינו לשון מצוה אלא לשון תורה אלא כך שמע מרבותיו שמעיה ואבטליון. ורמב"ם קבל מאחיו ז"ל שמפני שהיו שמעיה ואבטליון גרי גדק לא היו יכולין להוציא מפיהן מלת הין והיו אומרים אין במקום הין. כדרך בני אדום עד היום שאינם יכולים לאתוך באותיות*) [אתה"ע] והיה הלל גם הוא אומר. הין. כמו שהיו רבותיו שמעיה ואבטליון גרי גדק אומרים: גרדיים. אומנים: משער האשפות. הזכיר החנא שם אומנתן. ושם שבותן לומר לך שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש. שאין לך אומנות תחותה מן הגרדי. שאין מעמידים הימנו לא מלך ולא כהן גדול. ואין שער בירושלים פחותה. מכשר האשפות. והכריעו בעדותן לכל חכמי ישראל: **ד** שלא יהא אדם עומד על דבריו. שלא יהא סרבן לעמוד קיים בשבועתו: אבות העולם. הלל ושמאי

הין[יח] **מים שאובין. פוסלין המקוה**[יט] **אלא שאדם חייב לומר בלשון רבו**[כ]**. ושמאי אומר תשעה קבין**[כא]**. והחכמים אומרים לא כדברי זה. ולא כדברי זה אלא עד שבאו שני גרדיים**[כב] **משער האשפות שבירושלים**[כג] **והעידו משום שמעיה ואבטליון שלשת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה**[כד] **וקיימו חכמים**[כה] **את דבריהם: ד ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו**[כו]**. שהרי אבות העולם**[כז] **לא עמדו על דבריהם**[כח]**:**

מסנה ג' פ"ב דמקואות: הין. ג"ל אין. והיינו דאיכא בין פירוש הר"ב לפירוש הרמב"ם. ומה שפירש הר"ב שהין י"ב לוגין. פירשהו במסנה ג' פ"ע דמנחות: אלא שהדם חייב לומר בלשון רבו. והר"ב לא העתיק אלא. וכן בפ"ק דשבת הובאה בגמ' דף ט"ו. ול"ג אלא. וכתב הראב"ד וז"ל. והטעם לדברי רבו. שראה לגלות כי מפני שההין היא המדה הגדולה המזכרת בתורה היא החובה לפסול את המקוה בשאובין. ואיבד לא. עכ"ל. והיינו טעמא שחייב לומר בל' רבו שהרי יש טעם בל' למה אמר כן. כ"ם בלפטמיס לאפשר שבביאתו לל' אחרת. שאפשר דלא למשמע מיניה באותו הל' כפי המכוון בל' שאמר רבו. [*ועיין במסכת כלים [מ"ם הר"ב] פ"ח מסנה ט'. ומ"ם הר"ב דבמעיה ואבטליון גרי גדק היו. עמ"ש בזה במסנה י"פ"ק דאבות]: ושמאי אומר ט' קבין. קשבר כיון דתשעה קבין הם ראויים לעבילת בעל קרי ובהם יש להשיג כדי להשתבח כל גופו [לא] פחות מכאן. הלכך הם הכוונים לפסול את המקוה בשאובין. דשעור עבילה פוסל עבילה. בעיר מהני לא. הראב"ד: והחכמים אומרים ג' לוגים מים שאובים פוסלים. טעמייהו דרבנן כיון בהם נהוגים לשעיר נסכי קרבנות לבור הכוונים הם לפסול. ואע"פ שנאמרו בתורה לקרבנות לבור מדות גדולות מזו. כגון חצי ההין. ושליש ההין. כיון דאשכחן דרבינית ההין דהוא ג' לוגין חביב לנסכי לבור.

לעניין [זה] נמי חביב. ופסול ליה בשאובין. ואע"ג דאשכחן בלוג שהוא ממדות האמורות בתורה. התם לגמרא יחיד בלחוד הוא. לא לגמרא לבור. א"ג התם לשמן בלבד הוא. שהרי אין יין במנחה הבאה בפני עצמה. אבל מדת ג' לוגין הויא מדה ליין ושמן במנחת נסכים. הראב"ד. אבל הרא"ש בפרק מרובה [דף ס"ז] וכן בסוף נדה בהל' מקואות כתב משום דהוי דבר חדוש והזו לרחילת אדם כדאמרי' בפ"ק דשבת [דף י"ל] [כמו שכתב שם הר"ב במסנה י"ח דבר בתחלה היו טובלים במי מעלות סרוחים ונותנים על גבן ג' לוגין מים שאובין והיו אומרים לא אלו מטהרים אלא אלו מטהרים. ע"כ. [*ועיין בסוף מסכת זבים]: שני גרדיים. כתב הר"ב הזכיר התנא שם אומנתן וכו' שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי שאין מעמידים ממנו לא מלך ולא כ"ג. כ"כ רש"י בפ"ק דשבת דף ט"ו. ומבריתא דסוף מסכת קדושין [דף פ"ג] למד כן: דת"ר כל שעסקו עם הנשים כורו רע. כגון הלורפים. והבריקים. והנקורות. והרוכלים. והגרדים. והספרים. והסוכנין. והגרע. והבלן. והנורסקי. אין מעמידין מהן לא מלך ולא כ"ג. מאי טעמא לא משום דפסולי. אלא משום דזל אומנתייהו. ומגינו למדין מז"ש הר"ב שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי. דלזנו לומר הוא וכל דכוותיה השנוים עמו בברייתא. והרמב"ם בפ"ח מהלכות מלכים לא העתיק אלא מכוכסים ולהלן. *ולא פסל לגרדי מן המלכים י"ל דמ"מ הכמעינן מתני' שאע"פ שכורו רע. קבלו חכמים את עדותן. והכריעו לכל חכמי ישראל. ולריך לי עיון דבהלכות כלי המקדש לא העתיק כלל מהברייתא הזאת שיהו אלו פסולים להתמנות לכ"ג ואפשר דלא גרס בברייתא ולא כ"ג: **ד לא עמדו על דבריהם.** ולא עמדו

*) בר"ב ד"ל הת"ע. והה"ט הקן בלפטינו. ולכאו' הגי' היפה נכונה.

מכמים

יבין תפארת ישראל יבין

ירושלמיות שהן ל"ו בילים ירושלמיות, עשו מל"ה בילים ירושלמיות, ל' בילים לפריות, שהן ה' רביעיות קב לפורות [דכל רביעית הוא ו' בילים]. ונשאר עוד בילה ח' ירושלמיה, והיינו הוצד דקתמר: יח) הוא י"ב לוגין, וכל לוג מחזיק ו' בילים: יט) ר"ל כל מקוה שאין בה מ' סאה ביעור מקוה, אם נפל לתוכה הין שאובין נפסלה: כ) ר"ל אף דהין הוא ג' קבין, ושפי הא"ל ג' קבין, מדהוא לשון המורגל יותר במשנה. ואפ"ה קאמר הין, מדמעע כך ובלשון זה מרבו. [אמנם לפי אמר רבו בלשון זה, בלי לגלות טעם הדבר, שהמקוה נפסלה רק מדרבנן, ולפי הקילו גבה שלא תפסל רק בהין שהיא מדה היותר גדולה במצוה בתורה בלת של הנסכים. והגאון רבינו אליהו ווילנא זצוק"ל פי' דס"ק, שחייב אדם לומר בלשון רבו קאי אמלת מלא, דמיותר לגמרי במשנה, דהוה סגי לומר הין שאובין פוסלין המקוה. לפי קאמר אלא שחייב וכו'. ור"ל משום מרבו של הלל היה אבטליון שהיה גר, לא היה יכול לבטל יפה הה של מלת הין והיה משתמע כאילו אומר אין מים שאובים וכו', ושלא יעשו תלמידיו שבוותו אין מים שאובין פוסלין, לפי פוסיף מלת מלא. ולפי מדתייב לומר בלשון רבו, אמר הלל ג"כ מלת מלא, אף שהוא היה יכול לבטל יפה מלת הין]: כא) מדהסיבי להבהטף בהן כל גופו לעבילת בעל קרי, לפי ביעור עבילה פוסל עבילה: כב) [ליימוטבער]: כג) קמ"ל דאף שאומנתם היתה בזייה [בקידושין דפ"ב], וגם מקום מדוכן היה היותר מבזה בירושלים, אפ"ה הכריעו כל חכמי ישראל בדבריהן. ולמדך שאין מסתכלין בקנקן אלא במה שם בו: כד) דעשו הכמים חיזוק לדבריהם לפסול בביעור היותר קטן שמלינו בנסכי יין במזבח [ואף דמלינו לוג ח' שמן במנחת יחיד. כ"ל מדמלוגם במנחה אינו דומה למים שהן בטין. גם אין להקשות לר' יודא דס"ל דנסכי מים בתב לוג היה [בסוכה מ"ח ב'], והרי לתוס' [ז מים דק"ו] נפוך מים דלוגייתא הוא, א"כ למה לא נילף מהתם דהרי דמי מים למים. כ"ל מדאינו מפורש שיעורו בקרא, לא ילפינן מנה: כה) ר"ל שמאי והלל מודו לחן. ולהכי רק הכא נקט תנא הכי ולא לעיל בהאך דלא הודו להאומרים ליפכא ועלה קאי לפ"ז שפיר מסנה ד': כו) להיות [רעכפהאבריס], שהוא חסרון גדול בנפש האדם ומציעה גדולה מלבוא אל האמת:בז)דהרי

הודו

שנויי נוסחאות

המקוה. בד"ג ובכי"ק ובכי"מ את המקוה. (אלא) שאדם חייב. בכי"ק ליתא וכן ליתא בכי"מ (ופס שחייב אדם). בלשון. בכי"ק בלשון. ושמאי אומר תשעה. בכי"מ שמאי. בכי"ק ..תשעת. שלשת. בכי"ק ובכי"מ ששלשת. וקיימו (חכמים): בכי"ק ליתא: **ד** שמאי והלל לבטלה. בכי"מ בית שמאי ובית הלל לבטלה; בד"ג ובכי"ק ובמכב"ב ועוד.. לבטלן. על דבריו. בכי"ק ..דברו.

תוספות הדשים

בתי"ם סר"ה ב גרדיים כו' וכ"ע כו'. והכריו מ"ע דהא בני מלכים כתב הרמב"ם בהדיא לקמעמידין מלך ולא כ"ג לא קבל כו'. (ס"ל):

באורי הגר"א

שלא היו יכולין לתוך לאותיות. יאמר גם הלל שיכול לתוך כו'. מאי לשון רבו שייך בזה. ולשון רבו ניחא. שאמר לבון רבו אף שאינו לשון משנה אלא לשון הוהם. ועל פי ראשון קפס דהוא אמר בלשון רבו. על רבו גופא קשה אלא לא אמר בלבון משנה דלבון משנה לתוד ולשון תורה לתוד. ואמר הרב הגאון ז"ל(*)אה"ש דהא יש לדקדק לעניין מאי אמר הלל מלא. אלא מלא מיותר הכי הוי ליה לאמר הלל אמר דין מים שאובין כו' בהאי מלא הוא ויש לומר דשעיר ואבטליון אמרו הין שלא יבלו לומר הין לכך הוסרו לומר מלא דאי לא אמרו מלא הוי אמינא דאין מים שאובין פוסלין כו' דהין אוטרין אין בלי"ר לכך אומרו מלא והשתא לא שייכן הלל לומר שאין בלי"ר בלומר שאין פוסלין את המקוה דהיאך יכול לבטות אי כתיב מלא מים שאובין ואיך אפשר לומר אין בלי"ר בשאין מלא מים שאובין פוסלין

*) ועי' אליהו רבא פ"ח דנגעים מ"ב.

ראשון לציון

ג תוי"ט ר"ה שני גרדיים כו' כ"כ רש"י בפ"ק דשבת דף ט"ו. ז"ל רש"י שני גרדיים

תוספות רעק"א

ג [אות ב] תי"ם ד"ה ב' גרדיים. ולא פסל לגרדי מן המלכים. עיין מה שתירץ בזה בתשובת תשב"ץ ח"א סימן מ"ז;

שאדם חייב לומר בלשון רבו. בדנמת פ"ז פ"ל שם פ"ן פ"ל בכיות ה' פ"ל: שלשת לוגין מים שאובין כו'. מיי' פ"ל מה' מקוואות ה"ב המ"ב עיין בה"ת כו"ב ר"ל סימן כ"ל פעיף ע"ו:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חכמים על דבריהם. הרמב"ם. ועמ"ם במכנה י"ב: **ה** ו סמוך עליו. נ"ל יסמוך עליו. והיא טעתת הראב"ד שכך פירש שאם ירצה לב"ד האחרון הלכה כדברי היחיד [יסמוך] עליו. כלומר יקבע הלכה כמותו כמו שמלאנו בתמורה מן האחרונים שהן קובעין הלכה

ה ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין, הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין. שאם יראה בית דיראת דברי היחיד ויסמוך עליו(כח). שאין(כט) בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו(ל) עד שיהיה גדול ממנו בחכמה(לא) ובמנין(לב). היה גדול ממנו בחכמה. אבל לא במנין. במנין. אבל לא בחכמה. אינו יכול לבטל דבריו(לג). עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין(לד): **ן** אמר רבי יהודה אם כן למה מזכירין דברי

וסמאי: **ה** ויסמוך עליו. כלומר שעשה כדברי היחיד והניח דעת הרבים: אין ב"ד. אחר שיעמוד אחריו יכול לבטל דברי ב"ד הראשון שעשה כדברי היחיד עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. בחכמה. הייט שראש הישיבה של ב"ד האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון. ובמנין. שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון: **ן** למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין. כדי לבטלן. יחיד שלא עשה שום ב"ד כדבריו. והן דחויים ובטלין. למה מזכירין אותן כלל. ומבני שאם יאמר אדם כך אני מקובל. ויתמה בשראה שאין עושין כקבלתו. יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונלמד דבריו:

רובע

ה שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד דבירו כו'. מגיל: כ' פ"ח מו"ק ג' ע"ב ביומא נ"ו ע"ב ע"ז נ"ו ע"ב ירושלמי פרק ה"ח הל"ח נמת פ"ח ה"ו ע"ז ע"ב ה"ח מי' ע"ב מ: ממרים ה"ב מס"ג מעין ב"ה:

שנויי גוסחאות

ה דברי היחיד. כ"י"ק את דברי..; כ"י"ש יחיד. ויסמוך. כ"י"ק ונד' מנמוסא יסמוך ועי' חו"ע. **שאין**. בכ"מ המלויים בכנלי וקבירים בביעות אין. עד שיהיה גדול. כ"י"מ אלא א"ב גדול וכ"ה בכל המקומות המובאים ביעוים. דברין (עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין). כ"י"ק דברו..; כ"י"מ ליתא ועי' הוי"ע: **ן** דברי היחיד (בין המרובין) לבטלה. בד"ב ומעטוכה וכמ"ב ..לבטלן וכ"ה כ"י"ק (וכה את דברי..); כ"י"מ..יחיד לבטלהוליתא.

תוספות חדשים

ה בשש'ויסמוך'. נהוס' והביאה הראב"ד כמן עוד עשה שלא יעבוד אליהם עשה ויסמכו עליהם:

באורי הגר"א

פוסנין. משמע לכל לי לא היה מלא פוסלין הוא תמוה. ע"כ לין בחיי"ק והוא כיון הין. הלל היה לומר הין בכ' ומעש"כ אמר בלשון רבו תיבת מלא אפ"ש שלשון בלל הין בכ' ולא יכול לטעות בלל. א"כ תיבת מלא מיותר אעפ"כ אמר תיבת מלא בלשון רבו. וכבו הוכרח לומר מלא. וזה מיין לומר היבה יתיבה בכדי שיאמר בלשון רבו:

ראשון לציון

גרדיים משער אלבפות במסכתא עדיות מפרש למה הזכר שם לומוחם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מנית המורים שאין לך לומות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כ"ג ולא מלך בדאמרינן בקדושין דף פ"ב ואין שאר בירוסלים פחות משבר אלפות והכריעו כו'. וכתבתי בחכ"ם במסכת עדיות לא נמצא דבר זה אלא מוזות רש"י על הוספתא פ"א דעדיות אבל שם ליתא בלשון זה ולשם הוזכרו שם מקומם ושם לומוחם והלא אין לך לומות יחודה אלא גרדי ואין לך מקום יחוד משער אלבפות אלא מה אבוה העולם לא עמדו על דבריהם במקום שמועה על אחת כמה וכמה שלא יפא אדם שומד על דבריו במקום שמועה. ע"כ: בסוף הדור ואשר אלא גרם בגרייתא ולא כ"ג. ודע דהכסף משנה דין ו' בפ"ח מהל' מלכים העתיק הבריית' דקדושין ב' ע"א. כערתסקמו שהוא לפניו אין מעמידים מפר לא מלך ולא כ"ג ולא הערה כלום מהשמטת הרמב"ם דין דכ"ג ובלתי ספק שהוסחה שלפניו בהמב"ם שם בה"ל אין מעמידין מלך ולא כ"ג לא קצב ולא ספר כו' כך היה לפני הכ"מ ה"ל דבספר הרמב"ם שהיה לפני הכ"מ ה"ע לא היה כתוב כך ומיהום הוא. גם שלא דקדק בכ"מ ה"ע. **ה** תי"ם ד"ה שאינו דין כו' שיהא גדול ממנו כו' בדאמרינן(ברכה דף כ') ול"ל תענית דף כ"ד:

חכמים שלא יראה בית דין יכול לבטל דברי חברו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. בחכמה. הייט שראש הישיבה של ב"ד האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון. ובמנין. שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון: **ן** למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין. כדי לבטלן. יחיד שלא עשה שום ב"ד כדבריו. והן דחויים ובטלין. למה מזכירין אותן כלל. ומבני שאם יאמר אדם כך אני מקובל. ויתמה בשראה שאין עושין כקבלתו. יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונלמד דבריו:

רובע

יבין תפארת ישראל יבין

הודו בית שמאי וב"ה לשגרדיים: כח) כדאשכחן שגרשה לפעמים להאמוראים דברי היחיד בבמשנה, ופשקו כוותיה. אי נ"ל דר"ל לסמוך על היחיד לפעמים בשעת הדחק, כדאמרינן בדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק [גיטין די"ט]: כט) נ"ל דר"ל כמו ואין ב"ד וכו'. כמו שאסר כירה מוכן, דר"ל ואין וכו' [ביצה פ"א מ"ח]. [אב"ו לפמ"ש ע"ר נ"ו לקמן פי ל"ב, דמנין הייטו מנין התלמידים, מוכל לומר דמלת שאין הוא נ"ש למ"ש תחלה שאם יראה ב"ד דברי היחיד, דקשה דאם כל כך יתכמו הדור שאחרון יותר על הראשונים שימלאו שגרא לגעות אחר הדעת שדחוה הראשונים א"כ למה לנו להזכיר דברי היחיד, גם

בל"ז יוליאוה בחכמתם. ע"ז קאמר שאין וכו' עד שגדול גם במנין מספר התלמידים, ויוכלו לקבץ גם דברי היחיד הזה למניינם. עכ"ל בני הרב אליע"ז]. ואפשר שזהו דעת הראב"ד שהביא רתוי"ט]: ל) שגזרו בדור הקדוש: לא) שיהיה ראש ב"ד האחרון מופלג בחכמה יותר מהקדוש: לב) שיהיה מנין התלמידים של ב"ד האחרון והם חכמי הדור, מרובים משל ב"ד הקדוש. וי"א דר"ל במנין הסנים, כ"ל שיהיה ראש ב"ד האחרון זקן מהראשון: לג) כפל הנא דבריו, דלא תימא אי לא קחני בחכמה לא במנין: לד) חזר הנא ושלם, למימרא שיהא מפורסם מאד גדלו של אחרון משל ראשון. ואפשר דלעיל

שהאיר

כ"ל אם הרב הגדול הזה הוא מלך ולא כ"ג ולא ספר כו' כך היה לפני הכ"מ ה"ל דבספר הרמב"ם שהיה לפני הכ"מ ה"ע לא היה כתוב כך ומיהום הוא. גם שלא דקדק בכ"מ ה"ע. **ה** תי"ם ד"ה שאינו דין כו' שיהא גדול ממנו כו' בדאמרינן(ברכה דף כ') ול"ל תענית דף כ"ד:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ן רובע עצמות. רובע קב של עצמות המת מטמאים באהל. ופהות [מרובע] אין מטמאין אלא במגע ובמשא. אבל לא באהל וסברי בית שמאי דרובע קב מטמאים ואפילו הן ממתים הרבה: ובית הלל אומרים רובע עצמות מן הגויה. כלומר מגוף אחד של מת א' ולא ממתים הרבה. ואפי' של מת אחד אין מטמאין "עד שיהיה ברובע הקב רוב בנין דהיינו רוב גודל הגוף. או רוב מנין עצמותיו של אדם ויהיו קכ"ה עצמות. במנין עצמותיו של אדם רמ"ח: אפילו מעצם אחד. אם עצם אחד של מת ממלא רובע קב מטמא באהל. והלכה כבית

היחיד בין המרובין לבטלה[לה]) שאם יאמר האדם כך אני מקובל. יאמר לו כדברי איש פלוני שמעת: ן בית שמאי אומרים רובע עצמות מן העצמים[לו]). בין משנים בין משלשה[לז]). ובית הלל אומרים רובע עצמות מן הגויה[לח]). מרוב הבנין. או מרוב המנין[לט]). שמאי אומר אפילו מעצם אחד[מ]):

בחבורו פרק סנזכר שאחר שהעתיק משנה דלעיל באין ב"ד יכול לבטל וכו' עד שיהא גדול וכו'. כתב וז"ל בד"א בדברים שלא אסרו אותן כדי לעשות סייג אלא בשאר דיני תורה אבל דברים שרשו ב"ד לגזור ולאסרן לעשות סייג אם פשט איסורן בכל ארץ ישראל אין ב"ד הגדול האחר יכול לעקרן ולהתירן אפי' היה גדול מן הראשונים. עכ"ל. ולהראב"ד שם דלא שני ליה בין תקנות שהם לכייג לבאינם לסייג. דסבירא ליה דכל שפשט איסורן בכל ישראל אין ב"ד אחר יכול לעקור אפי' היה גדול וכו'. והשתא נוכל לפרש משנתו דר' יהודה דמנינו דברי יחיד שאין ב"ד עושין לעולם כדבריו. ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ומ"מ להראב"ד עלמו יש פי' אחר בפי' המשנה. ואין צריך לכל זה כמו שאעתיק לשונו בסמוך. ואלתי בל' הר"ב לא ניחא לי שכתב למה מזכירין וכו' כדי לבטלן מאי כדי דקאמר דמשמע דהזכרה היא סבה הבטלה ואתמהה דאדרבא אילו לא נזכרו מב"ם שהיו בטלים ומבוטלים דלא קיימין ולא נזכרין. ולפיכך אני אומר שז"ש כדי לבטלן כשנגה היא שיאתה מלפנינו. בראותו זה הל' בפירוש הראב"ד. ומפני טרדת העיון העתיק כן בתוך פירושו ולא דק שאינו ענין לפי פירושו כלל. ופירש הראב"ד כך הוא למה הוזכרו דברי היחיד כלל. כדי לבטלן לדורות. שאם יבא אחד ויאמר כך אני מקובל. יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת. ואם לא הוזכרו דברי היחיד כלל. היה סבור המקובל מרבו כי הוא קבלה מיד המרובין. מפני שאין דברי היחיד נזכרים כלל. והא דקתני אמר ר' יהודה א"כ למה הוזכרו. אריש דמתני' קאי. כלומר הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובים. למה הוזכרו דברי היחיד וכו'. עכ"ל. ולדבריו בא רבי יהודה להשיב על טעם שהזכירה המשנה שאם יראה ב"ד וכו' וקאמר איהו דאדרבה לא להלכה נזכרה שאם יראה ב"ד וכו'. אלא לבטלן נזכרו שלא יאמר אדם וכו': ן מן העלמים. כלומר אע"פ שאינם מרוב בנין. ולא מרוב מנין: מרוב בנין או מרוב מנין. פירש הר"ב ואפי' של מת אחד אין מטמאין עד שיהיה ברובע הקב רוב בנין וכו' כך פירש" בפ"ז דנזיר דף נ"ב. והא דפי' הר"ב שם משנה ב' וכן לקמן ספ"ו דרוב בנין או רוב מנין מטמא אפי' אין בהם רובע קב וכן פירש עוד בריש פ"ב דאהלות. הוא פירוש הרמב"ם ספ"ו ובנזיר. ואף באהלות הוגה כך בפירושו. כמ"ש הכ"מ בפ"ב מהל' טומאת מת. וכך בא לידי פירוש המשניות להרמב"ם דסדר טהרות. מוגהים מא". ומלאתי הוגה כדברי הכ"מ: מרוב הבנין. פירש הר"ב דהיינו רוב גודל הגוף. ועיין עוד

יבין תפארת ישראל בועז

שהזכיר הב"ד הראשון, קאי מלת ממנו אב"ד קמא, אבל בבא ז שלא נזכר בה מלת ב"ד הכירו קאי מלת ממנו על עלמו, כמו ממנו פנה ממנו יתד, וי"ל לא לבד שנגד הב"ד הראשון יהיה גדול שאפשר שמעלמו היה קטן בערך, ויהיה זה הב"ד האחרון כנגד הגדול ממנה הכירו. אבל צריך שיהיה הב"ד האחרון מיכר גדלו ותפארתו מתוך עלמו: לה) ר"ל א"כ, למה הזכירו דברי היחיד דהוי לבטלה לגמרי, דהיינו בדבר שפשט איסורו כבר על כל ישראל, שאז אפילו יהיה הדור האחרון גדול בחכמה ובמניין, אין הב"ד האחרון מבטל דברי הקודמין [ראב"ד. ולרמב"ם דוקא כשהוא נ"כ סיג וגדר]. אלא ה"ע שמזכירין דברי היחיד, שאם וכו' (א): לו) ר"ל רובע קב עצמות מת שמטמאין באהל, [דבפחות מכן אמ"ע רק במגע ומשא] אותו רובע קב סני אם הוא מב' עצמות. וא"ל רוב מניין דהיינו קכ"ה עצמות ממת, או רוב בניין, דהיינו ב' שוקים ויתך א' [בגבולות דמ"ה א'], דבחדא סני, או רובע קב או רוב מניין או רוב בניין [ועי' מ"ש אהלות פ"ב סי' י"]: לו) ר"ל אפילו אין הרובע קב רק ממתים הרבה: לח) ר"ל ממת א': לט) ר"ל דכמו כן רוב במין או מניין בנ"כ מטמא באהל, נמי צריך שיהיה מן גויה אחת [ועי' לקמן פ"ו סי' ג'] ולרש" ותוס' [מיר נ"ב ב'] ה"ק מב' או ג' עצמות. ור"ל אם ב' או ג' עצמות נשבר מכל א' קצת, ויהיה הנשברים הם מן הקטנים או מהגדולים, אם כל אחיכה העצמות הם מחזיקים רובע מטמאים באהל ולב"ה צריך שהיו רוב מניין או רוב בניין ומכל א' נשבר קצת, אם הרוב בניין או רוב מניין ר"ל דכמו ב"ה דתרתי בעי רובע הקב, מרוב בניין או רוב מניין ור"ל דלב"ש סני הרובע מעצמות מעורבים גדולים וקטנים ולב"ה צריך שיהיה הרובע או מהגדולים אפילו הם מעטים, או מהקטנים שרבים מהן מחזיקים רובע: מ) כשממלא עצם א' רובע הקב, מטמא באהל:

פ"א (א) ובמגילת סתרים פלי מתמתי שיש בזה ג' חילוקים (א) כל דבר שיהוא שהוא מותר מן התורה, ואם"ה אסרוהו משום סיג אלא יבוא לאיסור לאורייתא. כגון בשר עוף שאסרוהו בחלב, משום סיג אלא יבוא להתיר גם בשר בהמה בחלב. וכ"כ אסרו לעשות מלאכה בע"ש מחצות ולמעלה, לסיג שיתבטל מלעשות הפסח, והתירה ליכא פסח [מג"א הס"ח] וכ"כ יו"ט שני [ביצה ד"ד ב'] אע"ג דהתירה בקיום בקביע דירתא, ורחוק הדבר שיסכה כל הדור הקבועות, אפ"ה מדלאסר משום סיג אלא יבואו לאיסור לאורייתא כשישכחו הקבועות, להכי בכל כה"ג אפילו הב"ד האחרון גדול מהראשון אינן יכולים לבטל תקנת הראשונים [רמב"ם פ"ב מממרים]. (ב) כל דבר שתיקנו הב"ד תקנה. כגון שתקנו שתוך מהלך יום סביב לירושלים יעלו פירות מע"ש ממש לירושלים [ביצה ד"ה א']. וכ"כ הלא שתיקן פרוזבל [ניטין דל"ו ב']. וכ"כ מה שתיקנו ב"ש וב"ה אלא לחרוש בערב שביעית מעלרת ואילך [מ"ק ד"ג ב']. בכל כה"ג דוקא כשהב"ד האחרון גדול מהראשון בחכמה ונם במניין חכמי הדור, יכולים לבטל תקנת הראשונים. (ג) אולם כל שנאסר רק מטעם חששא, כגון שאסרו בזמן תכלת, לימת בטלת ששתן, מחשש שיתכבה בה בגילה [מנחות ד"מ ע"ב], והתירה ליכא תכלת. וכ"כ אסרו משקין מגולין, מחשש ששתה מהן נחש [ע"ז ד"ל] והתירה אין נחשים מצויין [כי"ד קפ"ו]. וכ"כ אסרו מטי עם עמר. מחשש שיתחלף לו מטי בשאתן [בלאים פ"מ מ"ב], והתירה הכל בקיאין במטי [כי"ד תנ"ת]. וכ"כ אין מסשקין ואין מרקדין בשבת וי"ט מחשש שמא יתקן כלי אור [ביצה דל"ו ב'], והתירה אין בקיאין

יבין תפארת ישראל בועז

ן שאם יאמר האדם כך: יכולנו בנויים פ"ח ה"ח: ן בש"א רובע עצמות. נזיר נ"ב ע"ב מיי' פ"ג מה' טומאת מת ה"מ ומ"ש בכ"מ:

שנויי נוסראות

האדם. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ אדם. אני מקובל. בכי"מ מקובלני. יאמר לו. בכי"ק ובמשנ"ב יאמרו לו. (אישו) אלוני. בכי"מ ליתא: ן (הבנין או מרוב). בכי"מ ליתא:

ראשון לציון

לב יהודה כי הוי מני לאמשה כוי ודעיבא ה"ל להניא דאפי' רב פפא סביה בתלאי עונא אמר הכי ברכות כ' ע"א ודקדוק הוא אינא למידק על הכ"מ עלמו שבתב הכי פ"ב דין ב' כמו שהעתיקו התי"ע.

תוספות רעק"א

ן [אות ג] בר"ב ד"ה ובית הלל. עד שיהיה ברובע הקב. ובתוספות שרשו מרוב בנין היינו שהרובע בא מרוב בנין שקיצה מכל אחד מעם. או שעשה כן מרוב מנין. ובזה רובע שהם מטמא אף שאין ברובע רוב בנין ולא רוב מנין. מ"מ כיון שבא מרוב בנין או מרוב מנין מטמא באהל. ואם הוא רוב בנין או רוב מנין אפי' אין בו רובע מטמא. (עיין בדבריהם נזיר דנ"ט):

לקוטים

ן תי"ט ד"ה ולמה וכו' כשנגה וכו' ל"ל דאפשר לישב דבריו ז"ל דס"ק למה הזכיר סברת היחיד בלי יחיד ל"פ אומר שזה הוא כדי לבטלן מכל סרוחה לוחם יבעלם באומרו יחיד ורבים פלגה מרבים מעיקרא אמאי תמינו כדי לבטלן באמור לוקן בלי יחיד טפי הוה ניחא דלא לימא להו כלל ומשני שאם וכו'. (מ"ל) בא"ד להשיב וכו' אלא דוקא דהא להראב"ד לא אמר ר"י שום דבר ועשה לסתור דברי ה"ק אלא כלומר שהוא מפרש עשה שנות דברי היחיד אינכא מת"ק. (מ"ל): *)

*) עי' בסוף הפרק לקוטים נמ"ז.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כבית הלל: **ח** כרשיני תרומה. בערבי קורין לה כרסנ"ה. והם מאכל לגמלים ואין בני אדם אוכלין מהם אלא מדוחק בשנות רעבון. ומפריכין מהם תרומה. הואיל ונאכלים לאדם לפרקים ע"י הדחק. ואינה קדושה כשאר תרומות: שורין. אותן במים ושפין על (בסרן) [ל"ל הבסר] בטהרה בנטילת ידים כדין כל שאר אוכלים של תרומה. בסתם ידים שניות אן ופוסלות את התרומה: ומאכילין. לבהמה בטומאה. ואינו חושש אם מטמא אותן בידים בשעת שמאכילין לבהמה הבל כל זמן שאינו מאכילן לבהמה אסור לטמאן בידים: שורין בטהרה. שבריינן במים מכשירין לקבל טומאה. ואם שורה אותן בטומאה נמצא הבסרן וטומאתן באים כאחד וזה בלבד אוסרים בית הלל משום היכר כדי שידעו שהן תרומה: יאכלו צריך. ל' יובש כמו לריך של מנחות שהוא מקום של מנחות שלא הגיע בם שמן. אף כאן יאכלו יבשים שלא יהא עליהן משקה בשעת אכילה. כדי שלא יהיה היכר שהוכשרו לקבל טומאה: כל מעשיהם בטומאה. ואפי' הסרייה. והלכה כבית הלל: **מ** הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני ובא לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך: בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. אם בא לפורטן יכול הוא לפרוט כולן. ונותן מעות בשביל כל הסלע: ובית הלל אומרים. לא יפרוט אלא חציין. שבשביל לירושלים יהיה לריך לפרוטות מיד לקנות לרבי שעודה. ואם ירצו הכל אלא שולחני לפרוט יוקירו הפרוטות. ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישא פרוטות עמהן להוציא במקלת ולכשיבלו יפרוט בכסף שבידו מעט מעט. שקל הוא חצי סלע: אין מחללין כסף ופירות על כסף. מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר. ופירות של מעשר שוים חצי דינר. לא ילרפם יחד לחללם על דינר: והבמים מתירים. בלה"ג ע"י לירוף פירות. כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא ב' דינרין מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים: **י** הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. שהיה מחליף סלע שבידו. ונוטל פרוטות להוציאם לגרבי שעודת מעשר: בית שמאי אומרים. אם בא להחליף כל הסלעים שבידו יחליף. וב"ה אומרים לא יחליף אלא חציין שמא לא יספיקו בעיר עד שיוציא את כולן. ויפקידם בעיר עד רגל אחר. והפרוטות מתעפשות ואם יחזור ויחליפם בסלעים נמצא שולחני מכתיר ב' פעמים. ומעשר שני נפסד: הדנים לפני חכמים. שמעון בן עזאי. ושמעון בן זומא. וחכמי המגרי: בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. הסלע הוא ד' דינרים וכשבא להחליף הסלע לא יקח אלא בדינר אחד פרוטות וג' דינרים יהיו כסף: וברביעית כסף ברביעית מעות. בדינר רביעי של כסף לא יקח אלא ברביעיתו מעות של נחשת. וג' חלקים כסף. בנמצא לוקח מעות אחד משה טבר בסלע בלבד: ארבעה אספרי כסף. הדינר חמשה אספרי. ומעבע הוא בארץ יון שעד היום קורין לו אספר"ו. נמצא הסלע עבריס אספר"ו ברבעה אחר מחלל בדינר יחללנו על ארבעה אספר"ו כסף. ואספר"ו אחת נחשת נמצא לוקח נחשת ה' מעשרים בסלע בלבד: יניחנה בחנות ויאכל כנגדה. לא יחלל כלל על פרוטות ממה שבא ויעשה אותן חולין. אלא יניח

ח כרשיני תרומה. בפסל שני פ"ב מ"ד: שורין בטהרה ושפין. מ"י פ"ב מה' תרומות ה"ז: **מ** הפורט סלע ממעות מעשר שני. מע"ש פ"ב מ"ח קדושין י"א ע"ב ב"מ ב"ה ב"ק נגעים ג' ע"ב ירושלמי מע"ש פ"ב ה"ב: בשקל כסף ובשקל מעות. מי"י פ"ה מה' מע"ש וה"ל הל"ו: והבמים מתירין. מי"י שם הל"ו: **י** הפורט סלע של מע"ש. מעבר שני פ"ב מ"ב ב"מ מ"ה ע"א: בשקל כסף שם. מי"י שם הי"ד: הדנים לפני הבמים. סנהדרין י"ז ע"ב:

שנוי נוסחאות

ח כרשיני. בכי"ק כרשני. בה"א. בכי"מ ובה"א. דבכי ב"ה ליתא בכי"ק. שמאי אומר יאכלו צריך בכי"ק ובמס"ב ב"ש אומרים. נדל"ו ובכל הדפו"י ובכי' הרמב"ם והראב"ד צריך; בכי"מ. יאכל עדיין עדיין (?). ר"ע. בכי"ק ור"ע: **ט** מכנה זו ליתא בכי"ק. ובכי"מ, והרמב"ם והראב"ד והוס' בלתן והרע"ב מפרשים לותה, ובלתת אינו יודע לאיזה הוכחת מכנה זו כאן דלא אפלגי בה אמאי ובי' בכי' הראב"ד בסוף הפרק (ד"ס). בכל הסלע. במס"ב בכל סלע. רמ"א (אין). במס' ריוה ווייגיע ליתא ובי' תוס' כ"מ מ"ה ע"א סד"ה לפלגי בסלעים הה"ו ע"ש דשם כתב ס"ל. בסה"ו ופירות. עי' תוס' שם; וכי' הראב"ד כסף פירות ע"ש: **י** (אומרים) בשקל כסף ובשקל. בכי"ק שקל ..ושקל וליתא. הדנים כי' דינרים כסף, בכי"ק ליתא נטעות מן דנרים בכסף עד דנרים בכסף דינרים בכסף וברביעית (כסף ברביעית) מעות. בכי"ק ורביעית בכסף ורביעית מעות. ועי' בדבול הקודם; במס"ב ליתא וכן ליתא במשנת דפו"י: בכי"מ דינרי כסף.. וברביעית מעות. ור"ט כו' אספרי (כסף), בכי"מ ר"ט.. (וכ"ה בכי"ק) וליתא:

תוספות הדשים

ט ברע"ב ד"ה והבמים מתי.ין בכה"ג ע"י לירוף פירות הוא פי' הרמב"ם. אבל לראב"ד בם דבלגי כ"מ והבמים לי הכסף דוקא לכסף לחשון ולא כסף שני לו לא וסברי דבגן מחללין כסף על כסף לפי דדינר שלם עיין שם: **י** ברע"ב ד"ה הדנין לפני חכמים פי' הר"ב שמעון בן עזאי כו' ורמב"ם הוסיף בשמעון המגרי והגיה בן חכיתאי. (ע"ש דל"ל חנן): שם ד"ה וברביעית כו' שנמצא לוקח מעות אחד מס"ח בסלע עכ"ל ו' ולא דלא כרמב"ם ולא כראב"ד אלבולס מותר לוקח בשמיעית מעות והוא חצי דינר ו"ש והוא נפירוש הר"ם בשמעון בני פ"ב משנה ט':

יכין תפארת ישראל בועז

בא) משנה היא במסכת מעשר שני, [פ"ג מ"ד]. ור"ל מין לשמח מאכל בהמה, ומדחזי ע"י הדחק גם לאדם לפיכך חייבת בתרומה. מיהו מדעיקרו לבהמה לסבי מוהר לטמאותו: מב) דדרך לסרוקן כדי להאכילן לבהמה או לשפכן על בשרו להתנקות, ואמר ב"ש דקודם שיגע בהו לשרוקן, יטול ידיו תחלה, כבכל תרומה, אלא שטמאן בסתם ידים מדחזי לאדם, וכ"כ במשפטי שיטל ידיו גזירה שמא יאכלו בלי נט"י: נג) לבהמה: מד) מדהוכשר במים, הרי שטמאה בידים שניות בהן לאדם: מה) ביובש לבהמה, אף דבשאר תרומה אלא ישרה אותן, כדי שלא יוכשרו לעשאות מיד ומחמיר טפי דאפילו בנט"י לא ישרה אותן אפילו בידיהם לבהמה, אף דבשאר תרומה שרי בבה"ג בכרם שיש גזר שיקולו בהן: מו) אפילו הסרייה: מז) גם זאת מסנה היא בם [מ"ת]. ור"ל מי שרולה להחליף מעות נחושת של מעשר שני על מעות כסף מפני משא הדרך. דחוץ לירושלים מחליפין רק פירות על מעות. ואם כ"ה נחושת על כסף ולא איפכא, משום דנחושת מחשב פירא וכספא מחשב מעבר. אבל בירושלים הדין בהיפך. אבל כסף על כסף כאן וכאן אסור להחליף: מח) ר"ל דמותר ע"י להחליף אפילו כל הפרוטות של מעשר שני שהן בשווי סלע, בעד מעות כסף, כדי שלא יתעפשו לו הפרוטות בדרך ויפסיד המעשר: מט) הוא חצי סלע: נ) שבשביולו הכל עם סלעים לירושלים, וירצו להחליפם על פרוטות כדי לקנות על יד על יד מאכלים, יוקירו הפרוטות ויפסיד המעשר: נא) ר"ל בשם לו בחצי דינר פירות ובחצי דינר מעות כסף, לא יחללם בביתו על דינר שלם: נב) דמשום דהפירות מועטים, אינן כדי פדיון לבדן. אבל בשם לו בדינר פירות, שם בהן כדי פדיון, לכ"ע אין מלטרפין עם מעות לחללן על כסף: נג) גם זה מסנה [שם]. ור"ל שמחליף סלע ככסף על פרוטות נחושת, כדי לקנות בעדן עם מאכלים: נד) ר"ל שיחליף דוקא הכל בפעם א', דאל"כ כל פעם שיחליף ילטרך ליהן קילבן לשולחנין (אחשיפ), ג) ויפסיד המעשר [תוס' ב"מ דמ"ה ג', ד"ה בכל]: נה) דשמא לא יהיה כל כך בירושלים עד שיוציא כל הפרוטות ויתעפשו עד רגל הבא. ואח"ל כשלא מהעיר יחליפם במוטבע ככסף. אי אפשר שעי"ז שוב יפסיד קילבן שיהן לשולחני בעבור זה: נו) רבן שמעון בן גמליאל, ורבן גמליאל, וחכמי המגרי וחכמים בן חכיתאי [בפנסדרין י"ז ב'] [ולא ידענא למה השמיט הר"ב מלמעות כולם]: נז) ר"ל חלק הד' ממעות כסף שיש לו יחליף בפרוטות: נח) ר"ל רביעית מדינר כסף. דסיינו חלק ט"ז מסלע יחליף בפרוטות: נט) דינר הוא ד' אספרים. ור"ל חלק הכ' מסלע יחליף בפרוטות: ס) ולא יחליף כלל, שמא יסכח ויוליאן

ג) פירש דב"ש לחומרא וגם ב"ה לחומרא וזה המוה דלא כרש"י ודלא כתוס', (אמנם ליתן)

הסלע אצל המעני ויאכל כנגדה עד שתכלה. והלכה כדברי ב"ה בלבד: **יא** שנטלו חפויו. רבותי פירשו מל' חפי פותחת [שבת דף פ"ח] שהם הכיסים הסגלגים מן המפתחות שנוהגים לעשות בארץ ישמעאל אף כאן רגילים לעשות בכסא של כלה כמין שיניים בולטים כדי שיסמכו עליהן. ורמב"ם פי' חפויו פתוחין וליורין שעושים מעצים או מאבנים ומדביקין אותן בכסא הכלה: ב"ש מטמאים. דאכתי חזי לשיבה: ב"ה מטהרין. דלא חזי לכלה והוי כנבר: אף מלבן הכסא טמא. כלומר אף מלבן הכסא בפני עצמו בלא הכסא ובלא חפויו טמא. כ"ש שהכסא בלא חפויו טמא: מלבן. צורת לביה מרובעת עושין על הכסא ויושבין עליו: כסא שקבעו בעריבה. הבית כסא ממקום אחר וקבעו בעריבה דרך ישיבתו ועריבה הינה טמאה מדרס דחזא לגיסא ולא ליסב עליה: ב"ש מטמאין. דלא בטל כסא ל כי עריבה: ב"ה מטהרין. ממדרס ד טל כסא לגבי עריבה. אבל כסא העבור בנוף העריבה עצמה. מודו ב"ש וב"ה דטהור: שמאי אומר. אף כסא העבור בעריבה עצמה טמא מדרס: **יב** אלא בבאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלבו בני אדם לקצור חטין ונכנסו אתם להאכל ומת. ובאה וחודיעה בב"ד ושלחו ומצאו כדבריה ולא החירו אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב. אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא בהווה. מעשה שהיה בדהים וה"ס לשאר מקומות: שאין האחין נכנסין. לנחלת בעלה. דרחמנא אמר ע"פ שני עדים. וגבי נשואים דידה הוא דאקילו מכוח ענוגה: מספר כתובתה. מנוסח שהתקינו לכתוב בשטר כתובה: כשתנשאי לאחר. והרי היא נשאת וא"כ תטול כתובתה: **יג** מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפין

יא בסא של כלה(פא) שנטלו חפויו(פב). בית שמאי מטמאין(פג). ובית הלל מטהרין(פד). שמאי אומר אף מלבן של כסא(פה) טמא(פו). כסא שקבעו בעריבה(פז) בית שמאי מטמאין(פח) ובית הלל מטהרין(פט) שמאי אומר אף העשוי בהם(צ): **יב** אלו דברים שחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי(צא). האשה שבאה ממדינת הים(צב) ואמרה מת בעלי. תינשא. מת בעלי תתיבם(צג). ובית הלל אומרים לא שמענו אלא בבאה מן הקציר בלבד(צד). אמרו להם בית שמאי אחת הבאה מן הקציר. ואחת הבאה מן הזיתים. ואחת הבאה ממדינת הים. לא דברו בקציר אלא בהווה(צה). חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. בית שמאי אומרים תינשא ותטול כתובתה(צו). ובית הלל אומרים תינשא ולא תטול כתובתה. אמרו להם בית שמאי התרתם את הערוה החמורה לא תתירו את הממון הקל. אמרו להם בית הלל מצינו שאין האחים נכנסין לנחלה על פיה(צז) אמרו להם בית שמאי והלא מספר כתובתה נלמוד שהוא כותב לה. שאם תינשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליך. חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: **יג** מי שחציו עבד וחציו בן חורין(צח). עובד

סס מ"ט וע"ס: **יא** בסא של כלה וכו'. מבמה זו שנויה בפכ"ב דכלים מתני' ד' ונכס מקומה. ומה שראוי להוסיף בה. הגני יוסיף סס נס"ד: **יב** אלו דברים שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. כתב הרמב"ם בהקדמת פי' המשניות וז"ל הטעם שהצריכו לכתוב דעת איש אחד וא"כ חוזר מן הדעת ההיא כגון שאמרו ב"ש כך. וב"ה כך וכך. וחזרו ב"ה להורות כדברי בית שמאי. כדי להודיעך אמתת הדברים וסגברת הצדק והאמונה. שהרי אנו מאמינים הנגבדים החסידים הגדיבים המופלגים בחכמה כשראו דברי החולק עליהם טובים מדבריהם ועיזנו כנון. הודו לו. וחזרו לדעתו. כ"ש שאר האנשים שראותו האמת טוטה עם בעל דינו יהיה כמו כן טוטה לאמת ולא יקשה עורף וזהו דברי הכתוב לדק לדק תרדוף. ועל זה אמרו חכמים הוי מודה על האמת רצו לומר אע"פ שתוכל להגיל נפשך בטעמות תוכחות כשתדע שהם אמת דברי חברך אשר טענתך עליו גלויה מפני חולשתו או מפני יכלתך להטעות האמת חזור לדבריו והריבה נטוש. עכ"ל. ולפי שקודם לדברים הללו העתיק מבנה ה' ומבנה ו' דפרקין בטעם למה מזכירין וכו'. נראה מפני כך שדברים הללו לקחם ממבנה ד' דפרקין ואע"פ שאינה שויה על המבנות הללו באנו בה מ"מ ממנו למד לאלו ולא עוד אלא שלא העתיקה כלל לענין מה שהיא שנויה לפנינו: האשה שבאה ממדינת הים וכו'. שנויה בר"פ ט"ו דיבמות ומבנה ב' וע"ס: ב"ש אומרים תינשא ותטול כתובתה וכו'. שנויה שם מבנה ג': **יג** מי שחציו עבד וכו'. מבנה זו שנויה

יבין תפארת ישראל בועז

לחולין: סא) מבנה היא [כלים פכ"ב מ"ד]. וכך הוא המונח כל כסא, ד' מסגרות כמרובע קבועין על ד' רגלי הכסא. והמרובע הזה נקרא מלבן. ועל המרובע הזה מחובר דף לישיבה. והדף הזה נקרא הפוי המצעי. אמנם לכלה בימי חופתה עושין כעין ג' דפנות על הדף הנ"ל סביב, כדי שתשב דרך כבוד שתסמוך זרועותיה וגבה עליהן, ואלו הדפנות נקראו בהם הפויין: סב) ר"ל שניטלו ג' הדפנות הנ"ל: כג) דמדהזי עדיין לישיבה מקבל טומאה: סד) דמדלא חזי לפי מה שהוא מיוחד לכבוד הכלה, הוה כנשבר אף דחזי עדיין לריך ליחדם מחדש ליסיבת כל אדם ויעשה בה מעשה, כחכמים [כלים פ"כ מ"ד]: סה) ר"ל אפילו לא נשתייר מהכסא רק הרגלים עם ד' מסגרות הנ"ל: סו) אפילו ניטל נס דף המושב, מדהזי ליסב עליו נס בלא אותו דף: סז) דעריבה אינה נעשה מדרס הזב, מדאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתינו גנום, דאינו מיוחד לישיבה. אבל זה קבע בתוכה כסא ממקום אחר: סח) ר"ל כשיסב עליו הזב, נטמא במדרס, דלא בטל כסא לגבי עריבה: סט) דאינו נטמא במדרס, משום דבעריבה אמרינן עמוד ונעשה מלאכתינו: ע) אף שייחד נוף העריבה למושב ונעשה בה תקון מה לכסא כך, מהטמא במדרס: עא) קמ"ל שלא יתביים אדם מלהודות האמת אף שכח בידו להעמיד דבריו. דהרי ב"ה רבו מב"ש, ואפ"ה הודו: עב) מבנה היא [כיבמות פע"ו מ"כ]: עג) אף שאין לה עדים, והרי הוחזקה בא"א, ואין דבר בבעריה פחות משנים [כיבמות דפ"ח א'], אפ"ה נאמנת, דמשום ענינה הקילו נגבה ואמרינן דדייקא ומנסבא: עד) שיהיה דוגמת מעשה שהיה, שבאה מהקציר ואמרה מת בעלי, ישלחו ומצאו כדבריה והתירוה [וביבמות גרס במהיתין, ובאותה מדינה, ור"ל לאפוקי בבאה ממדה"ים]: עה) מדהיה כך, ורגיל להתהלם וגמות מהחיים לו מנסיכת נחשים: עו) מבנה היא [נסס מ"ג]: עז) דלממונא לא מהימנא: עח) [ניטין פ"ד מ"ס], דהיינו עבד של

יא בסא של כלה. כלים פ' כ"ב מ"ג: ובית הלל מטהרין. מיי' פכ"ו מה' כלים ה"ח: יב האשה שבאה ממדינת הים. יבמות ל"ב ע"א ע"ב ע"ב מה' גירושין ה"ו המ"ב עטין ל' פוס"מ מה"ב סימן י"ז פפ"ו מ"ב: ובה"א לא שמענו. יבמות קפ"ז ע"ב: אחת הבאה מן הקציר. מיי' וכמ"ב שם בגמ"ב שם: תנשא ותטול כתובתה. מיי' פפ"ז מה' מיאוה הל' ל"ח בפ"ב עטין מ"ח עוס"מ מה"ב סימן י"ז המ"ב וספ"ד הוספת כתובתה בלשון. ירושלמי כתובות פ"ל ה"ח: יג מי שחציו עבד וחציו ב"ח. שבחיב פ"ח ע"א הגיגה ל' ע"א ל"מ ע"א ע"ב ע"ב ע"א עכלין ל' ע"ב מי' ירושלמי פו"ק פ"א ה"ו:

שנויי נוסחאות

יא שנטלו חפויו. בכי"ק שניטלו.. בד"ל ובמשב"ב ד"ו כ"ס ל"ח ..חופיו בכי"ב דפנין. ממטמאין. בכי"ק מטמין וכן בסמוך. העשוי (בה). בכי"מ שעשוי ולית: **יב** להורות כדברי. במס' ד"ו ריוות ומעמוכה להורות וכ"ה בגמשב"ב דין רפ"ח שעם פי הרכ"ד בכל הפוק (אולם סמם ה שעם פי' הרמב"ם כם להורות) וכ"ה בגמשב"ב בהלות פ"ה מ"ב (וכם ..לדברי). שבאה. בכי"ק שבאת. ובה"א. בכי"מ בה"א. (בלבד). בכי"מ ליתא. א"ל ב"ש. בכי"מ בש"א. ארת הבאה בו' ואחת הבאה בו' ואחת הבאה. בכי"ק אחד. ואחד.. ואחר.. וכ"ה בכי"מ (וכם בכולן באה). חזרו ב"ח להורות כב"ש. בד"ל ובכי"ק כדברי ב"ש וכ"ה בכי"מ (וכם וחזרו). ועי' לעיל מי"ב. והטול בתובתה. בד"ל ..בתובה וכן בסמוך וכ"ה בכי"ק כלן וכסמוך ליתא למלת בתובה. הרמורה. בכי"מ חמורה. לא תתירו (את). ביבמות קנ"ז ע"ב ולא נתיר וליתא וכן ליתא ב"ל. על פיה. בד"ל ובמשב"ב ד"ו רפ"ח. פיהם (?) נלמוד בכי"ק נלמד וכן הוא. ליך. בכי"מ ליבי. חזרו. בכי"מ וחזרו. להורות. עי' לעיל מי"ב:

תוספות הדשים

יג בשנה מי שחציו עבד כתב הרי"ב ה"ל שקיבל רבו תני דמיו עכ"ל והרמב"ם סוסף וכן היה לו אדונים הרבה ומתרר לי מהם הלקו מכריתן הנאלרים לשחלרם וכ"ל הרי"ב לקמן ד"ה כוסן:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

תוספת יום טוב — שמאי אומר פרק א עדיות — ר"ע מברטנורה

שנאמר לא תהו בראה. יבמות ס"ב ע"א: אלא מפני תקון העולם. מ"ר פ"ז פט"ו. עבודה ה"ז פט"ב עמין פ"ז פרש"ש יד מ"ז רפ"ז פטיר פ"ב: יד כלי חרש מציל על הכל. הגיה כ"ב ב"ח: אינו מציל כו' מפני שהוא טמא כו'. ואין כלי טמא חוצץ. מ"ר פכ"ב מה' טומאת אב פ"ה:

שנויי נוסחאות

יג דברי בית הלל. בד"ל וכבל המשנה דפו"י וכ"ק ומשב"ב כדברי ב"ה. א"ל ב"ש. עי' במקומות שבגיוסים; בד"ל ובדפו"י וכ"ק ומשב"ב בש"א. ליבטל. בכ"ק וכ"מ יבטל. חזרו פו' להורות כב"ש. בכ"מ וחזרו..כדברי ב"ש וכ"ה כדברי בד"ל וכ"ק ועי' מי"ב: יד על הבל. בכ"ק את.. ובש"א בכ"ק וכ"מ בש"א. האובלין. בכ"ק האבלים וכ"ה בסגנון כדברי ב"ם אך לא בדברי ב"ה, ודע דבכ"י זה בכל מקום יבוא אבלים תחת אובלים וכ"ה נסן. אמרו להם ב"ה. בד"ל אמר.. והלא טהרתם. בד"ל ..מהרת. לעצבו טהרנו אבל כשטהרת את הכלי טהרת לך ולו חזרו. בד"ל וכ"ק ומשב"ב ד"ו רפ"ל עצמו..; בכ"מ עצמו לא טהרנו אלא כשטהרתם את הכלי טהרתם לבולן [לוחות לך ולו] וחזרו. להורות. עי' מי"ב:

לקוטים

1 בתו"ס ד"ח מרוב וכו'. פי' הרמב"ם וכו' מה מאד דחוק לישא דמתני' עם פירושו ז"ל ועם כל מה שנדחק וטרח מכן הכ"מ שם אכתי לא פלגי מינה וכיות המוס' דמיר כיון קרובה לענין דינא לביטות הרמב"ם אמנם מתיישבת עפי' מ"ל מסגנון שהם ז"ל פי' ובפ"מ וכו' סי' מעיקר הגויה מרוב הבנינו מרוב המנין שרמ"מ מיכרים יש וכו' ואם תפס קב"ה עצמות וקלן נעט מן כל ג' ולו' עד שהעמידן על רובע מטמא באהל ע"כ וה"ה בכו: בנין לדידהו סגון שבפס שהי שוקים ויכך לי דהייגו רוב בנין וקלקן עד שהעמידן על רובע דמטמא באהל. ולאיהי לה"ד שכתב דלהרמב"ם ז"ל המ"ם של מרוב הבנין וכו' הם מקנתה וה"ק רובע עצמות מן הגויה ממקנה רוב הבנין וכו' דלא בעי' רוב ע"כ ולולי שיעו אמרו מה שהגיה מפני לולי לא היה כותב כן דמה שייך לומר ממקנה רוב הבנין בעצמה נמנין נוכל לפרש כן בדומה אבל ברוב בנין לא שייכי דברים אלו דהרי ג' בנין

יד כלי חרס המוקף למיד פתיל וכו'. דכתיב וכל כלי פתוח וגו' מי שמטמא דרך פתחו עיין בר"פ ו' דמסכת כלים ומ"ם פס בס"ד: **אבל כשטהרת את הכלי טהרת לך ולו.** פי' הר"ב אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהם ויטבילם ויטתמש בהם בלא הזאה ג' וז' שלא ידע שנטמאו באהל המת וכו' הלכך עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף גדול בעמיד פתיל לא בשל חבר וכו'. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וז"ל בפכ"ג מהל' טומאת מת ולמה לא אמרו כלי חרס של עם הארץ לא יעיל על הכל ושל חבר יעיל על הכל שהרי הוא טהור. מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו שאומר הואיל וכלי חרס מעיל על הכל. אחד הני ואחד החבר. ולפיכך חשו וגזרו שלא יעיל על הכל. ע"כ. והיינו דכתב הר"ב ואם באו לגזור שלעולם כלי חרס של ע"ה לא יעיל וכו'. כלומר אבל של חבר יעיל. וא"ת ואכתי לא לתקנו בחבר כלום. מאי אמרת דאי הכי לא יכמע לנו העם הארץ וכשנשאל מהם כלי שטף יאמר שהוא טהור. לפי שסובר שכליו טהורים ומעיילין. ליתקן דלהזות עליהם החבר כי היכי דמטביל אותם. אע"פ שהעם הארץ נותן לו בחזקת טהרה. הא מלתא מהרלא בגמ' דפרק ג' דחגיגה דף כ"ב דפרכינן והדרו להו ב"ה לבב"ש כי שאלינן מיניהו מטבילין להו ומכני טמא מת בעי הזאה ג' וז' ומגא לז' יומי לא מוכלי אינשי. כלומר וא"ב לא מוכל לשאול מהם כלי שטף. וזה דבר שאי אפשר. וז"ל הרא"ש מגא לז' יומי לא מוכלי אינשי. ושלא ישאל מכלי של ע"ה כלל אי אפשר לפי שאין כל הטורך מצוי אצל החבר. הלכך על כלי עץ שיכול אדם לטהרו מטומאת מגעות והסיעות ומכל טומאה ערב לא נמנע מלשאול ממנו וכי מיילינן מיניהו מטבילין להו. אבל לוכלין ומשקין וכלי חרס שאין תקנה בטבילה אין שואלין ממנו. וכיון שאנו צריכין לשאול ממנו כלי עץ. כיון שטומאת מת אין לו תקנה בטבילה נגזרו טומאה על החבר כדי שיראה אותו עם הארץ. וינהג גם הוא טומאה בשלו. ויזה עליו ויטבילו כראוי. ואם נשאל עוד ממנו אין לנו לחוש לטומאת מת. ע"כ. אבל במשנה ג' פ"ה דאהלות מפרש הר"ב דבכלי חרס של ע"ה הוא שאומרו שאינו מעיל וכן פי' שם הר"ם גם בפ"ט דכלים

שמייה בפ"ד דגיטין מפנה ה' וע"ש: **יד כלי חרס מעיל על הכל.** פי' הר"ב כלי חרס המוקף למיד פתיל וכו' דכתיב וכל כלי פתוח וגו' מי שמטמא דרך פתחו עיין בר"פ ו' דמסכת כלים ומ"ם פס בס"ד: **אבל כשטהרת את הכלי טהרת לך ולו.** פי' הר"ב אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהם ויטבילם ויטתמש בהם בלא הזאה ג' וז' שלא ידע שנטמאו באהל המת וכו' הלכך עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף גדול בעמיד פתיל לא בשל חבר וכו'. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וז"ל בפכ"ג מהל' טומאת מת ולמה לא אמרו כלי חרס של עם הארץ לא יעיל על הכל ושל חבר יעיל על הכל שהרי הוא טהור. מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו שאומר הואיל וכלי חרס מעיל על הכל. אחד הני ואחד החבר. ולפיכך חשו וגזרו שלא יעיל על הכל. ע"כ. והיינו דכתב הר"ב ואם באו לגזור שלעולם כלי חרס של ע"ה לא יעיל וכו'. כלומר אבל של חבר יעיל. וא"ת ואכתי לא לתקנו בחבר כלום. מאי אמרת דאי הכי לא יכמע לנו העם הארץ וכשנשאל מהם כלי שטף יאמר שהוא טהור. לפי שסובר שכליו טהורים ומעיילין. ליתקן דלהזות עליהם החבר כי היכי דמטביל אותם. אע"פ שהעם הארץ נותן לו בחזקת טהרה. הא מלתא מהרלא בגמ' דפרק ג' דחגיגה דף כ"ב דפרכינן והדרו להו ב"ה לבב"ש כי שאלינן מיניהו מטבילין להו ומכני טמא מת בעי הזאה ג' וז' ומגא לז' יומי לא מוכלי אינשי. כלומר וא"ב לא מוכל לשאול מהם כלי שטף. וזה דבר שאי אפשר. וז"ל הרא"ש מגא לז' יומי לא מוכלי אינשי. ושלא ישאל מכלי של ע"ה כלל אי אפשר לפי שאין כל הטורך מצוי אצל החבר. הלכך על כלי עץ שיכול אדם לטהרו מטומאת מגעות והסיעות ומכל טומאה ערב לא נמנע מלשאול ממנו וכי מיילינן מיניהו מטבילין להו. אבל לוכלין ומשקין וכלי חרס שאין תקנה בטבילה אין שואלין ממנו. וכיון שאנו צריכין לשאול ממנו כלי עץ. כיון שטומאת מת אין לו תקנה בטבילה נגזרו טומאה על החבר כדי שיראה אותו עם הארץ. וינהג גם הוא טומאה בשלו. ויזה עליו ויטבילו כראוי. ואם נשאל עוד ממנו אין לנו לחוש לטומאת מת. ע"כ. אבל במשנה ג' פ"ה דאהלות מפרש הר"ב דבכלי חרס של ע"ה הוא שאומרו שאינו מעיל וכן פי' שם הר"ם גם בפ"ט דכלים

את רבו יום אחד. ואת עצמו יום אחד. דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם. לישא שפחה אינו יכול[פא]. בת חורין אינו יכול[פב]. ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה. שנאמר (ישעיה מ"ה) לא תהו בראה. לשבת יצרה. אלא מפני תקון העולם. כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי: יד כלי חרס מציל על הבל[פג] כדברי בית הלל. ובית שמאי אומרים אינו מציל אלא על האובלין. ועל המשקין. ועל כלי חרס[פד]. אמרו להם בית הלל מפני מה. אמרו להם בית שמאי מפני שהוא טמא על גב עם הארץ[פה] ואין כלי טמא חוצץ. אמרו להם בית הלל והלא טהרתם אוכלים ומשקין שבתוכו. אמרו להם בית שמאי כשטהרנו אוכלים ומשקין שבתוכו. לעצמו טהרנו[פו]. אבל כשטהרת את הכלי טהרת לך ולו[פז]. חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי[פח]:

שותפים ושחרו אחד מהן. א"כ שקבל רבו ממנו חלי דמיו. ושחרר חציו באותן הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני לד מירות בבו: בת חורין אינו יכול. מפני לד עבדות בבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של מאה שותפין ואחד מהם שחרו. שכופין את כולם לשחרו: יד כלי חרס מציל על הבל. כלי חרס המוקף למיד פתיל מעיל על כל מה שבתוכו א) כשהוא באהל המת ולא יטמא כל מה שבתוכו דכתיב (במדבר י"ט) וכל כלי פתוח אבר אין למיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש עליו למיד פתיל טהור הוא ומה שבתוכו. לא שנא כלים ולא שנא אוכלין ומשקין ובכלי חרס הכתוב מדבר דכתיב וכל כלי פתוח במי שמטמא דרך פתחו ואינו מטמא דרך גבו: אינו מציל אלא על איכלין ומשקין ועל כלי חרס. אבל על שאר כלים אינו מעיל כדמפרש ואזיל: מפני מה. מפני שהוא טמא על גב עם הארץ. שכל הנו לא אזל ע"ה בין כלים בין אוכלים ומשקין. כולן בחזקת טמאין לפי שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. וחוכבין על טמא שהוא טהור: ואין כלי טמא חוצץ. אין מעיל מפני שטומאה אינה כלי טהור בלבד אבל כלי טמא אינו מעיל על מה שבתוכו וכלים של עם הארץ הואיל ובחזקת טמאים הן אינן מעילין: לעצמו טהרנו. לע"ה לבדו טהרנו. ולא חייסינן דלמא אתי חבר לאשתמושי בהו שהרי הם בדלים ממגעם. ובלאו הכי כמי כל מאכלם טמא. הלכך אוכלין ומשקין וכלי חרס. שאין להם טהרה במקום כשהיו בתוך למיד פתיל של כלי ע"ה אמרינן להו טהורים הן. ויטתמשו בהן הן שמחזיקין כליהם בחזקת טהורים. ואין לחוש שמא ישאל החבר מהן ויטתמש בהן שהרי הן אצלו בחזקת טמאים. ואין להם טהרה עולמית. אבל בכלי שטף שמא ישאל החבר מהן ויטבילם ויטתמש בהם בלא הזאה ג' וז' שלא ידע שנטמאו באהל המת. והוסב דטבילה בעלמא סגי להו להגילה מטומאה ב) שנטמאין אגב עם הארץ. והיינו דתנן טהרת לך ולו. דאתי חבר לאשתמושי בהו. הלכך עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף גדול בעמיד פתיל לא בשל חבר ולא בשל ע"ה. ואם באו לגזור שלעולם כלי חרס של ע"ה לא יעיל בעמיד פתיל לפי שהוא בחזקת טמא ואין כלי טמא מעיל. לא היו עמי

אחרונות מקבלין מהן. לפי שהן סבורים שהן בקיאין ושומרים כליהם בטהרה וכלים שלהם מעילין:

א) כ"ה ברע"ב ד"ר ודפוס ריוזוא, מנכונה, ווינציאה, אך בדפוסים הראשונים של התוי"ט וכן אמ"כ נשמטו הדברים מן שבתוכו עד שבתוכו. ב) בד"ר ד"ר שטמאין

יבין — תפארת ישראל — יבין

כמה שותפין ושחרו א' מהן. וחלו דנקט לאו דוקא: עב) מלד מירות שבו, שאסור בשפחה: פ) מלד עבדות שבו שאסור בבת חורין: פא) ר"ל כלי חרס שלמיד פתיל עליו, ועומד באוהל המת ומעיל על כל מה שבתוכו בין אוכלין או משקין או כלים, דכל שבתוכו תחת הכסוי הממורת סביב לכלי, טהור. א"כ הכי פירושא, המת בבית ועכרות בעלייה ואדובה שהוחה מהבית להעלייה, ותחב כלי חרס בנקב שארובה ונסתם עי"ז האדובה, אז הכ"ח שאינו מטמא מגבו חולך בשני הטומאה, ומעיל על כל הטהרות שבעלייה: פב) ולא על שאר כלים: פג) דכל מה שביד ע"ה טמא הוא, ומגא שהכלי חרס שיחטון בשני הטומאה, טמא הוא: פד) דהרי האוכלין שלו לא יאכל האבר, מדהן טעלין, וגם בכלי חרס שלו לא ישתמש האבר, דאין טבילה לכלי חרס העמא: פה) שישאלו האבר ממנו, ויטבילו מהשם טומאת ע"ה, ויטתמש בהן, והרי מדלא אלך הכלי חרס עליו, טמא טומאה מת ולריך הזאה ג' וז'. אמנם כדי שישמע לנו הע"ה, מבו"ה אמרנו גם כלי חרס של אבר אינו מעיל על שאר כלים באהל המת. וי"א דרק בכלי חרס של ע"ה נזרו, ומשאבר כפירש קמא מדנקט שמא: פו) כשהודיעו ב"ש שעמן:

וכלים מטמה ב' ורים פ"י להר"ש. ועוד שם [פ"מ] מטמה ו' להר"ב והר"ש. וכן גרלה בעיני בדעת רש"י כך הוא. ולדבריהם הא דלמרן לכבעה יומי לא מוכלי חיבי כלומר ולפיכך אמרו דשל ע"ה חיבו חולן. ולא ישאל מהם שום כלי שטף. וכתב הרמב"ם ברים פ"י ממסכת כלים וז"ל וממה שראוי שחדעהו וכו' שע"ה לא נחשבהו במה שנפטע עליו בטומאה [בשקרן] שאמרו יבא לדבר טומאה ויאמר [עליו] טהור [כי ודאי לא נחזקהו ברשע ושקרן] ואמנם שפטנו זה למיעוט ידיעתו שהוא שהוא יטעה ויחשוב בדבר הטמא שהוא טהור ולא יטמור נ"כ מן הטומאות ולא ידע חלוקן ומניעם. ע"כ. [ופי' כלי שטף. תמלא ברפ"ה דזבים] [בד"ה וכלי שטף]:

ולא רוב מנין שעוכים ברובע א"כ איך יתכן על זה לי מקפת מרוב בנין אדרבא אין שם באותן העצמות כלל מן הרוב בנין וכבר הקשה מרן שם שדברים אלו נראים שפר פשט לי המשנה ומדתן לישב כדאמרן ע"ש:

במין לא שייך אלא בעוקים ויריכים והגלעות והשדרה ואלו הנגיעו של אדם כמ"ש הרמב"ם שם ורוב בנין ר"ל בגון כ' שוקי ויבך א' כדאיתא התם ומלן כוונת הרמב"ם ז"ל דבשאר עצמות המת שאין בהן רוב בנין

רבינו עובדיה רבי חנינא פרק ב עדיות מברטנורה

ציונים

פרק ב **א רבי** חנינא סגן הכהנים העיד. מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה. בולד של ולד קאמר הבשר שהוא שלישי בטומאת בולד של ולד כלומר שנגע בשני ונעשה הוא שלישי לא נמנעו מלשרפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לטומאה. וכשנגע זה הבשר שהיה מתחילה שלישי בבשר שנטמא באב הטומאה חוזר להיות בני שני נגע ראשון ונעשה שני. ונמצא שהוסיפו לו טומאה על טומאתו. דמעיקרא שלישי. והשתא שני. ואעפ"כ לא נמנעו מלשרפו עם חמור ממנה דהואיל ואף זה הקל לשריפה עומד לא חשו אם מטמאים אותו יותר ממה שהיה. ואע"פ שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה שנאמר בטומאת אוכלים טמא הוא. הוא טמא. ואין מטמא אוכל כיולא בו.מ"מ רבנן גזרו ביטיה אוכל מטמא אוכל: השמן. של תרומה שנפסל בטבול יום הוא שלישי לטומאה. דטבול יום הוא פוסל את התרומה מן התורה. זעשה אותו שלישי: בגר שנטמא בטמא מת. הלי גר של מתכת הוא ולא של חרס דכל כלים חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה אם אב אב ואם ראשון ראשון. דכתיב (במדבר י"ט) בחלל חרב. ודרשינן חרב הרי הוא כחלל. שהחרב שנגע במת. נעשה אבי אבות כמת עצמו. ונשנגע בטמא מת שהוא אב. נעשה גם כן החרב אב. וכל שאר כלים כחרב לדין זה. חוץ מכלי חרס. נמצא הגר של מתכת שנגע בטמא מת נעשה אב הטומאה. והשתא הוסיף רבי עקיבא על דברי ר' חנניה סגן הכהנים. שהרי ר' חנניה לא היה אלא להחזיר השלישי. שני. וכ"ע היה להחזיר השלישי לראשון. שהשמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי. כשמדליקין אותו בגר שנטמא בטמא מת. שהגר עצמו נעשה אב. כמו שאמרנו. נמצא שחוזר השלישי להיות ראשון. ואעפ"כ לא נמנעו. דהואיל ויש שם טומאה עליו לא הייסינן ליה. ומותר להוסיף בדיים: **ב** לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה. לאחר שהופשט אם נמצאת טרפה אע"פ שפסול זה היה בו קודם הפשט. הואיל ולא מיכר*) אלא לאחר הפשט: ע המפשיט את הבכור ונמצא טרפה. הא קמ"ל ר"ע דאפילו בכור בעל מום הנשחט במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה. כדכתיב (דברים ט"ו) בשעריך תאכלנו. אבל אם מת עורו אסור ועטון קבורה. ואשמועינן ר"ע דהיכא דלא הוכר טרפותו עד לאחר הפשט. התירו שחיטתו והפשטו לעורו כאילו מזרק דמו במקדש: יאזהו הכהנים בעורו. ואינו נשרף: אין לא ראיתי ראיה. שמא לא אירע בימיו שנמצא טרפה לאחר הפשט ואם אירע ונשרפוהו. הוא לא ראה: אלא יצא לבית השריפה. הואיל וקודם הפשט בא והלכה כר"ע בבכור בעל מום כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה. לא.

פרק ב **א רבי** חנינא סגן הכהנים העיד ארבעה דברים. מימיהם של כהנים*) לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה*). עם הבשר שנטמא באב הטומאה. אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו*). הוסיף רבי עקיבא מימיהם של כהנים. לא נמנעו מלהדליק את השמן*) שנפסל בטבול יום*). בגרו*) שנטמא בטמא מת. אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו*): **ב** אמר רבי חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור*) יוצא לבית השרפה*). אמר רבי עקיבא מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טרפה*). שיאותו הכהנים בעורו*). וחכמים אומרים לא ראינו אינו ראיה אלא יוצא לבית השרפה: **ג** אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלם.

פרק ב **א מימיהם** של כהנים לא נמנעו

וכו'. משנה זו שנויה במתני' ו' פ"ק דפסחים וע"ש: **ב** מימי לא ראיתי עור וכו'. משנה זו שנויה במתני' ד'פי"ב דזבחים וכשם מקומה ומה שראוי להוסיף בה הגיה יוסף שם בש"ד:

והתירו

תוספות יום טוב

פ"ב **א** רבי חנינא סגן הכהנים כפחים י"ד ע"ב: לא נמנעו מלשרוף כו' לא נמנעו מלהדליק כו' מ"ר פ"ש מה' פסולי המוקדשין ה"ה: **ב** אר"ח סגן הכהנים כו' זבחים ק"ב ע"ב: שהמפשיט את הבכור כו'. והב"א כו' מ"ר פ"ג מה' בכורות ה"י (וכפירושה בגן שבלבה כל"מ ובתמים וע"ש בכ"מ): אלא יוצא לבית השריפה. מ"ר פ"ש מה' פסולי המוקדשין ה"ט: **ג** אף הוא העיד כו'. גיטין כ' ע"ב:

שנויי נוסחאות

פ"ב **א** רבי חנינא סגן הכ"ק ר' חנניה וכן בסמוך. שמוסיפין טומאה. בכי"ק ובכי"מ שמוסיפין לו.. הוסיף ר"ע בכי"מ ..ר"ע ואמר. (טומאה) על טומאתו. בד"נ ובכי"ק ובכי"מ לו טומאה..; במכב"ב ולחריה במשנה ר' ריוחא ומכוונה לו על.. ולית ל: **ב** שהמפשיט. בכי"מ משהפשיט. ונמצא טרפה. בד"ל ובמשניות דפו"י ובמכב"ב ד"ן רפ"ל ונמצאת.. לא ראינו אינו ראיה. במכב"ב אין לא ראינו ראיה וכ"ה בכי"ק (ובס אן..) וכ"ה בד"ל ובמכב"ב ד"ן רפ"ל (ובהס הן..) וכ"ה בכל המשניות דפו"י ועי' רע"ב:

*) בגע"ב ד"ר עה.

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ב א) [פסחים פ"ח מ"ו]: ב) ר"ל אף שלא נטמא רק בשני לטומאה: ג) דבשר שנטמא בשני נעשה שלישי, וכשנגע עכשו בשעת שריפה בהבשר שנטמא באב, שהוא ראשון, נעשה השלישי שני. דאף דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא, עכ"פ מטמא מדרבנן [כמ"ש ביבקש דעת סוף סי' נ"ב]. ואפ"ה שרי, משום דבל"ז שייכן לשריפה טומדין: ד) של תרומה, דשל קודש אסור בהנאה, ונשרף בבית הדשן בעזרה: ה) ר"ל באדם לו בכלי שנטמאו טומאה דאורייתא, וטבלו ולא שעריב שמשן עדיין, דאז דינן כשני לטומאה, וכשמן הנוגע בהן נעשה שלישי: ו) [לתמעינ] שאינה של חרס, דכל כלי שנגע באב הטומאה שע"י מת נעשה כמותו, חוץ מכלי חרס: ז) דמת הוא אבי אבות, והשמן שהיה תחלה שלישי כשיטמאהו בהגר שהוא אב, יעשה השמן ראשון [ופי' מ"ש פפחים פ"ח סי' ליב]. והוסיף עפי מר' חגיגא, דשלישי מוחר לעשותו ראשון: ח) של קדשים [זבחים פ"ב מ"ד]: ט) אף שנשרף הקרבן אחר הפשט: י) לא נודע שריפות הבהמה עד אחר שהופשטה: יא) קמ"ל אפילו בכור בעל מום שנשחט

בחוץ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ג והתירו. וכן העתיק הר"ב וכפ"ב דגטין בגמ' דף כ' מייתי לה וגרסינן וכסיכוהו: לפי דרכך אתה למד שהאשה כותבת את גיטה. כלומר אע"פ שהוא לא העיד אלא בדבר שבממון. וקשה דוהלים את שוברו מאי אלטריך לאסמעינן דהא נמי אינו אלא דבר שבממון. וי"ל דכותבת את גיטה והאיש שוברו מתני' היא בפרק ב' דגטין משנה ה'. ואהכי קאמר דמכאן אנו למדין לותה המשנה. כ"ל. ואכתי תקשה היאך אתה למד שהאשה כותבת את גיטה מהא דשטרי הלואה. דבהלואה א"ל כ"ב. הא מלתא מיתרלה במה שכתבו התוס' בגטין פ"ב [דף כ'] אהיא סוגיא דבעי למפשט מהכא דאשה ידעה לאקנויי והקשו דשטרי הלואה אין צריך אקנויי ותירלו דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו עובה. ונותנים לו במתנה. או מוכרים לו שדות. דפעמים אלא היו קונים לו אלא בשטר. כגון שדי קונים לך לו מכורה וגם הכתובות האלו היה כותב לותם ואחרים חותמים. ע"כ: שאין קיום הגט אלא בחותמיו. פי' הר"ב העדים החתומים וכו'. ולא דק לפרש כהלכה אלא כמ"ש בס בשם הר"ן דכלומר עדי מסירה ועוד לאפשר דמשום תתימת השובר נקט הכי. ["וכל שטר קרוי גט כמ"ש הר"ב בפרש"י דב"ב]: **הכסבין** והאדם טהורים. פירש הר"ב דספק טומאה ברה"ר היא וכו' דאילו רשות היחיד אע"ג דכסבין אין בו דעת ליכאל וכל כה"ג אף ברה"י טהור כמ"ש הר"ב במשנה ו' פ"ג דטהרות. הכא דאדם עסיק בה נטלין עליה. גמ' [דפסחים דף י"ט]. ועמ"ש בשם הכ"מ במשנה ד' פרק ד' דטהרות: **והבשר** טמא. כתב הר"ב ומהכי' אילי בבהמת קדשים שהעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין משקה טופח עליה. בגמ' פ"ק דפסחים דף כ' בפרה של זבחי שלמים וכ"כ הרמב"ם בפירושו. ופירש"י להכי נקט פרה של זבחי שלמים לפי שהעור והבשר לבעלים. ומתעסק ליפות העור והבשר ומעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ומשקין אותה כדי שתהא נוחה להפשיט כדאמרי' בסומא דבילה. ע"כ. ודאמרינן דעדיין משקה טופח עליה. פירש"י ואי אפשר אלא יפלו מן המשקה על הבשר כל שהוא בשעת הפשט. ע"כ. ועיין במשנה ו' פ"ד דמכשירין. וכ"פ בס הרמב"ם בהדיא. ומסולקת קושית התוס' [דף כ' ד"ה ובשעת] בזה. ועיין בתוס' דפסחים דף ט"ז [ד"ה חד]. ואין להאריך בזה. ומ"מ פי' הרמב"ם ועדיין משקה טופח עליו בענין אחר וז"ל כי הפרה כבכנסה בנהר יתמלא גופה שבפנים במים. וכשנשחטה נכשר הבשר באותן המים והוא מתטמא. ע"כ. ומ"ש הר"ב דאי לאו הכי לא היה הבשר טמא וכו' דכל משקה בית אחת מטבחיא דקן. משנה היא בפרק בתרא ובס פי' הר"ב הדם והמים ובהכי ניחא דלא מתכשר בדם היולא בבחיטה דמכשיר. כדתנן במשנה ה' פ"ב דחולין. והכי אמרי' בהדיא בפסחים דף כ' דבדם לא מתכשר. משום דדם קדשים לא מכשיר. והרמב"ם שפ"י מהל' טומאת אוכלים כתב דהכא לא אמרן אלא להתטמא מדין תורה אבל להתטמא מדבריהם אין הקדש צריך הכשר אלא חבת הקדש מכשיר. אע"פ שלא הוכשר במשקה. כמו שבארנו [בפי"ב מהל' שאר אבות הטומאות [הלכה י"ג]. ע"ש. וכמ"ש ברפ"ג דזבחים ובמ"ש רפ"ח לקמן בדבור והלבונה וכו'] והשיג הראב"ד דמדאורייתא היא אלא דמכעיא אי מוקין בו ראשון ובני. והכ"מ השיב דזה לריש לקיש [בחולין דף ל"ז]. אבל לרב יוסף ליתא אלא מדרבנן ופסק כוותיה דבתרא הוא. ע"כ. וקשיא לי דאין הלכה כבתרא אלא מאביי ורבא ואילך כמ"ש הרא"ש בספ"ק דב"מ: **ואם** נמצאת בפרש הכל טהור. לפי שהמשקין שבו משקה שרוח ואינו ראוי לכלום ואינו מן כלל משקה. הרמב"ם. וברב

יבין תפארת ישראל בועז

פ"ב (א) ותמוהין לי בזה דברי תוס' [חולין ד"ב ב' ד"ה דליתא]. שהקשה בס"ם בס לומה בעומא בשחט מוקדשין צריך לחכרי רואין אותו אלא בגע, נסייני לשחוט. ומתרץ הס"ם, דליתא קמן דנסייני'. והקשה בתוס' לומה בלין לחכרי' רואין אותו בעומא הקרבן, הרי עזרה ר"ה וכל שסק טומאה ברה"ר טהור. ותבינו דאי לריני בבמה אחת שפיר, דהוא"ל ר"ה. ותמהני מאוד היכי אתא שפיר. דעכ"פ מדאזלינן בתר מגע ולא בתר מגיע, והרי הגוגע שהיא הבהמה הוה אין בו דעת לשאול). ואי"ל דהא דאמרי' כל ספק טומאה הבאה בידי אדם משאלין עליה ר"ל אכי' כשמעלמל האדם רק את המגיע ולא את הגוגע. ליתא, דפ"כ היכי אמרי' בסומה, [בס] דבאין בו דעת לשאול אזלינן בתר גוגע ולא בתר מגיע. הרי בחוץ כדינו, אף שאין דמו מזרק במקדש, אפ"ה בלא נודע טריפתו עד אחר שהופשט העור מותר: יב) הסמ"ח: יג) להיות עדים על הסט"ח: יד) החיון לעשות כן, דאעפ"כ יהיה הטטר כשר אף שהמלוה כתבו: טו) קמ"ל דאף באיסור אבת אים מהני: טז) שקבלה כתובתה. [וב"ל דקמ"ל שובר. אלא תימא דוקא בשע"ח שלא נתחייב מלוה בכתב אחר בספור מהשע"ח, להכי אשמעינן אפילו שובר שכבר נתחייב הבעל בכתובה בספור מהשובר, אפ"ה כותבו הבעל. והא דנקט בעל ולא לוה שכותב שובר. כ"ל דקמ"ל דלא תימא דוקא בשעת הדחק שאין הלוה שכתב יודע לכתוב, מותר המקבלו לכתבו. להכי נקט גם ובשובר, שניהן נכתבים בעת א', ושניהן יודעין לכתוב, ואפ"ה מותרים לכתוב לאיפך, האשה בעה והאים שובר): יז) ר"ל קיום השובר, דכל כתב התחייבות קרוי גט [כתוס' גיטין ד"ב ג' א']: יח) ר"ל כל חוזק השטר נעשה רק ע"י עדים החתומים בו. אמנם בגט אמה, רק עדי מסירה כדתי [כאה"ע סי' ק"ל]: יט) שנטמא במת והכירה השתא. אבל ליכא למימר מדגזרו טומאה על כלי מתכות הנמצאים, דהרי בכה"ג (א) לא גזרו על שבות במקדש: כ) של קדשים, ויש ספק אם נגעה המתו בהאדם ובשכין שביהו: כא) דעזרה ר"ה היא, וספק טומאה בר"ה טהור [ועי' יבקש דעת סי' ס"ה]. דאילו ברה"י אף דשכין וה"ה המתו, הוא דבר שאין בו דעת לשאול, וכה"ג שפיקו ברשות היחיד, עכ"פ מדבטלול הבכין ע"י האדם, הו"ל כים בו דעת לשאול [כפסחים י"ט כ'] והרי בכל יום בו דעת לשאל אזלינן בתר מגיע ולא בתר מגיע [כסוטה דכ"ע ח'] (א): בב) מדוודאי נגע בהמתו, יוחנן כפ"ג ויקן שנעשות כוודאי היה אותו בהמה בשעת שחיטה ואפשר השוחט בעצמו. (בס)

שנויי נוסחאות

ג (והיה בו זקן אחד). בד"נ ליתא בעעה; בכי"ק ..בה.. (והיה) **סלוה לכל בני הכפר**. בכי"מ .כפר וליתא. **בכתב** ידו. בכי"ק ..ידיו ואינו נכון. **והתירו**. עי' הוי"ט. **לפי דרכך אתה למד**. בכי"מ ולפי דרכו למדנו. מרמ"ם שנמצאת. בכי"ק הפחם..; ב.."ח .שנמצא. **ואם נמצאת** בכי"מ אם..:

תוספות רעק"א

פ"ב ג [אות ד] בתי"ט סד"ה והבשר טמא. בס"ש הרא"ש פ"ק דב"מ. עיין בספר תוספת שבת סימן ש"ם ס"ק י"ח. ועיין בתבואות שור סימן ל"ב סק"ה ובחידושים שבת דקל"ח א':

לקוטים

ג תוי"ט ד"ה והתירו וכו' ו.כסיכוהו. נראה לפי גי' סס' עם מ"ם הוא ז"ל כדבור בלתי' בשם התוס' דמסתמא כיון שהיה מלוה לותם לוותם הם עושים לו עובה ונותנים לו שדות במתנה וסרי זה נר' שהוא כמו רבים מלותרת דאסור אלא נ"ל כמ"ש מרן הרב"י בי"ד סי' ק"ם סק"ל גם הוא ז"ל על דברי התוי' הללו דהא הוי רבית ואיכן דע"כ לא אסרי' רבית מוקדמת ומאוחרת אלא סמוך להלוה קנא אבל בסופגת הרבה אין לחוש ואפי' מתנה מרובה כל שיוה סתם ע"כ וסבתא יש לפרש שפיר שלוה רמז התנא בלמרו והתירו דהו"ל והכסיכו אלא כלו' התירו משום רבית.(ס"ל) שם ד"ה לפי וכו' דמסתמא וכו' ועיין מ"ש לעיל בסמוך בשם הרב"י ומכלל דברים אלו למדנו שגם הייר היה אלו של הזקן ואפי' בשטרי מתנה ומכירה דנעי' ספר המקנה דהיינו שהמקנה יכתוב השטר מ"מ הזקן הוה מקני ליה מיהליהו וכ"נ מאי דתנן הלשה כותבת את גיטה ונקנה לוהן לכעל דאשה יהבה לאקנויי כדמסיק הכם בסוגיית דגיטין ולפי דברי התוס' מ"ם יהולא דמתני' ובוחב בכתב ידו דאל"כ הו"ל וכותב הוא ואתרים וכו' אלא לפשוי אתא שלר בתינות דהיינו שטרי פקאה. (ס"ל)

בבהמת קדשים שהעבירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין משקה טופח עליה שהוכשר הבשר לקבל טומאה בשותן המים דלי לאו הכי לא היה הבשר טמא ואע"פ שרוחצים אותו בבית המטבחים בעזרה ח)דכל משקה בית מטבחיא דכן. ואין מכשירין את הבשר לקבל טומאה. ואי קשיא היאך הבשר טמא וידים טהורות. והלא אוכלין טמאין ממאין את הידים מדרבנן. הא לא קשיא מידי. דקיי"ל אין טומאת ידים במקדש שכשנזרו על טומאת ידים לא גזרו בה במקדש: **ד** בכרם. ג)שהיו יושבין שורות שורות של חכמים. ככרם זו הנטועה שורות שורות של גפנים: על ביצת טרופה. בקערה ג)שנתערבה החלבון והחלמון יחד ומתוכה ע"ג הירק. וגגע טבול יום בבילה אע"פ שהיא חולין. דאין שייך תרומה בבילה. וטבול יום אינו פוסל בחולין אפ"ה הוי חבור ונפסל הירק כאילו נגע בו: אם היה כמין כובע. שנתפחה הבילה ונעשית כמין כובע על הירק וחלולה תחתיה: שבולת שבקציר. שיר בקצירתו שבולת אחת שלא קלר. ורחש אותה שבולת מגיע לקמה. ד) אם אותה שבולת נקלרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית. שהקמה מגיעה דלא קרינן בה לא תשוב לקחתו. ואם לא הרי זו שכחה. ושויא לעניים: עדרים. חמש גפנים הנטועות ומולות ומוכבות ע"ג כלונסות או ע"ג גדר קרויות עדרים לשון על ערש יצועי: אם יש בה כמלוא בוצר ושלו. אם הגנה גדולה כשיעור שיעמוד בה בוצר העוגבים. עם שלו שמכנים העוגבים לתוכו כשהוא מלקט

ח) בר"ב ד"ר. דקיי"ל משקה בית מדבחיא. ט) בר"ב ד"ר כשיבו. ג) ב"ב ד"ר שנתערב. ד) כ"ה בר"ב ד"ר ד"ל: העוגבים

יכין תפארת ישראל בועז

וכבר הוכשר הבשר לקבל טומאה ע"י חיבת הקודש דמכשיר מדאו' [בחולין ל"ז ב' ומגמות ק"ב ב'] וכשנגע בו טומאה נפסל. אבל שיחזיר הקודש הנפסל ויעשה ראשון ושני, זהו מדרבנן. ובש"ס מסתפק דאפשר שגם זה מדאורייתא והביא בתיקו [כתוס' חולין ל"ו א' ד"ה כי]. ואין להקשות עכ"פ נטמאו הידים מדרבנן כשנגעו בהבשר. י"ל לא גזרו חכמים על טומאת ידים במקדש (ב): כג) משום דמשקה סרוח אינו מק"ט, ולא נגעה בבשר כלל: בד) התורה ממעטת לין, שנאמר ושתו בין משכחי. והתלמידי חכמים המשכיעים חכמת התורה המשמחת לב כיין, נמשלים לגפנים, [והידידים שבהן נמשלו להשכילות [כסוטה פ"ט מ"ט]. אולם בית מדרשם שבשם הוא מקום גדולם ונטיעתם, ונקרא מה"ט כרם: בה) בטרפו בכף החלבון והחלמון יחד. ואל"כ אינו חיבור דנטמט מעל הקלחין [בטבול יום פ"ג מ"ב]: בו) ולפיכך בנגע טבול יום בבילה הטרופה שעל גבי הירק, אף דטבול יום שהוא שני אינו פוסל הבילה שהיא חולין, אפ"ה ע"י חבורו עם התרומה, נעשה כמותה, ונפסל הבילה והירק: בז) שקודם שנגע בו הטבו"י, והנפחה הבילה ע"י בישול ע"ג הירק כלבעבוע כובע: בח) מדחלול במקום מגעו: בט) מי שקלר שדהו, ובמקום שקלר שכח לקלור שבולת, או כמה שבלות [פיאה פ"ה מ"ב]: ל) דלא קרינן בה לא תשוב לקחתה: לא) מדהו"ל שכחה: לב) גינה קטנה בפחות מח' אמות ברוחב, מוקפת גדר, וה' גפנים נטועות חוץ מהגדר מבלן, וה' גפנים המוך לגדר שבגגדו, ועירם והמיב הגפנים סביב על הכתלים (וי"א דמיירי דגדר הגינה מבחוץ לגפנים דאינ"כ א"ל להרחיק כלל הגדר מפסיק. ולא קיי"ל כן) [י"ד ריש פס"א]: לג) ר"ל אם הגינה רחבה שיהיה לכל לדדי הגדר בשוכבים עליו הגפנים, רווח לכל לד תוך הגינה כשיעור שיהיה המלקט העוגבים, יהיה יוכל לעמוד עם שלו שמכנים בו העוגבים. והוא

לא גרם מבאר לגת דג"כ עושה ר"ום. ולהרוויחו מפיב אביי. דמסתר לא מוכח רק דעושה ר"ום מדרבנן, כשחיפה וכבאר לגת דג"כ אין עושין רו"ם רק מדרבנן. זהו הפי' הא' בסוגיא. אולם אם נפרש כן, א"כ ק' מה הלר קאמר רב יוסף לאביי אמינא לך וכו' דר"ל מדמסדרת לי לע"ם לכל כפילות דברים הא"ל לא לא אוך, דפשיטא מדמסדר ליה אביי כבר לעיל לר' יוסף ולר"ו, דמשחיפה ומבאר לגת לא מוכח רק דחיבת הקודש עושה ר"ום מדרבנן, מוכח ממילא כבר מדברי, דמסתר לא אפשר דר"ל לחיבו בעי אי חבת הקודש עושה ר"ום לתורייתא. לכן מסתבר שפי דמתיב רב יוסף לא קאי אאביי' דר"ל, אלא אבריתא קאי דקאמרה אוכל הבא במים וכו'. וכן משמע לישנא דרב יוסף ודר' זירא, דקאמרו באביי' דידהו, והא לאו אוכל הבא במים הוא ור"ל היכא קאמרה הבריתא דאוכל שאינו בא במים אינו מכשיר, דע"ל ר"ל שאין עושין ר"ום, וכרי שחיפה ובאר לגת לא באו במים ואפ"ה עושין ר"ום. והשיב להן אביי דהיינו מדרבנן עושין רשאין, ובריתא דקאמר דשלא בא במים אינו מכשיר לעשות ר"ום. היינו מדאורייתא, ואהא הלר תו רב יוסף וקאמר לאביי, אם כדברך א"כ מה מבע"ל לר"ל אם חיבת הקודש עושה ר"ום או לא. דס"ד

*) כ"י ליתא שם. אהבת

ד על ביצה טרופת פטול יום פ"ג מ"ב מיי"פ מ"ה מ"ל מ"ח ה"ד וכמ"ק בב"ב דמנו"י ע"ש: ואם היתה כמין כובע. מיי' שם: ועל שבולת שבקציר. פלה פ"ה מ"ב מיי' פ"ד מה' מעשה עכו"ם ה"ג: ועל גנה קטנה ט'. ירושלמי בלאים פ"ו ה"ח:

שנויי נוסחאות

ד בכרם. ב כ"י ר"ק בקרן (?). ביצה. בד"ל ולתרי' במסב"ב ד"ן כפ"ל ביצת. שהיא חבור. בכי"ק שיחא.. ואם היתה. בד"ל. היית. וראשה מגעת. בכי"ק ..מגיע ונכון הוא. נקצרה בכל כ"ק נקצרת. הרי (היא). בד"ל ובדפו"י ובמב"ב דפו"י ליתא. כמלא בוצר. בכי"ק מלא.. ומלא בוצר (ומלו) בכי"ק מלא.. וליתא:

תוספות הדשים

פ"ב ד ברע"ב ר"ה עד בבילה כו' וגגע ע"י בבילה כו' ע"כ ל"ד דה"ה שאר טומאות הוי אלא יוקר כבילה ממש ולא נאמר שהיקר נטמא מן הבילה ע"ש כרמב"ם.

לקוטים

ד במשנה שלישה משום דאיכא לפרושי מהיתין דלאו בטבול יום כמ"ש הר"ב אלא שגגע טמא מת ממש וג"מ בגה שהוא חבור שהיקר הוא לחשוב מדאורייתא ואי לא הוה חבור לא היה אלא שני מדרבנן שנטמא מן הבילה שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה ובאמת דהרמב"ם כן פי' למתניתין ודלא כפירוש הר"ב ולפי האמת גם פי' הר"ב אמיתי שהרי כך נשנה בפ"ג דטבול יום לענין טבול יום וא"כ סד"א שהם ד' דברים קא"ל דלא הויינו הך דכיון שהעיד לענין אחד אי בלא הטומאה אי בע"י הו לא צריך בכולא גדול שנו חכמים כל המשנה ברפ"ג דט"י כל שהוא חבור באב העומאה חבור בע"י ומאה שאינה אלא ג' דברים ואוכל לפרש אי בפירוש הרמב"ם אי בפי' הר"ב שהוא מדהרלב"ד ז"ל.(נ"ל) ברע"ב ד"ה אם וכו' שנתפחה ו' הרלא"ר פי' כמין קובע שהיא שלמה ודומה לובע אינה חבור בפני שנמצאת לכאן ולכאן ע"כ ועמ"ש בתס' ג' פ"ג דע"י: (שם) חוי"ם ד"ה בכרם וכו' ומסיים וכו' לא סבי ליה בטעמא דשורות וכו' דהא כל זרעים נמי בשורות מזרעים עפי מכרם ומ"ש כרם דיקא: (שם)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כל הפנוי של אותה גנה אין בה כי אם ארבע אמות דהיינו אמה בולר. ואמה סלו. מרוח מזרחית. ואמה בולר. ואמה סלו. מרוח מערבית. וכן מדרום לצפון. דאיכון מארבע אמות מרובעות. וכשמרחיק כדי עבודתה מזו. וכדי עבודתה מזו וגמלא זורע שתי אמות אמצעיות מרובעות. עכ"ל. ואע"פ שזהו ג"כ שטת הרמב"ם בפירושו וכמו שהתבאר. לא זוכי שטתו בחבורו שכ"כ בהל' כלאים פ"ח [הלכה ז'] גנה קטנה שהיא מוקפת גדר ועירם את הגפנים סביב לה מבחוץ על כל כותליה. אם יש בה מלא בולר וסלו מכאן. ומלא בולר וסלו מכאן. הואיל והיא מוקפת גדר. זורעים בתוכה ירקות. ואם אין כשיעור הזה. אין זורעים בתוכה מפני שנראה הכל כערים אחד ויורק בתוכו. ע"כ. ולטעמיה דבחבורו אזיל שהוא פוסק כם [הלכה ג'] בדין הערים שאין גדר נדון להפסקה. ושהרקחה שאינו לריכים תהיה מן הגדר לא מן הגפנים. ואע"פ שבפירושו לרים פ"ו דכלאים לא פי' כן. אלא כשטה דהכא בפירושו. מ"מ דבריו שבחבורו במדא שטה ניהו וכן דבריו שבפירושו [מדא ניהו]. וקשיא לי על הר"ב שבריש פ"ו דכלאים פוסק כשטת הרמב"ם בחבורו. וכמ"ש שם. ואילו הכא כתב כשיטתו שבפירושו: **ה** ולא אמר בהם לא איסור והיתר. אמפים מורסא ולד נחש קאי פטור. וכן אותם*) המחבתות באיזו טומאות מתטמאות ובאיזו אינן מתטמאות. הרמב"ם: אם לעשות לה פה. בתוספתא תני הכא אם לקולפה כדרך שהרופאים של עכשיו עושין דמתקן לה פתח. רש"י בספי"ג דשבת דף ק"ז: חייב. פי' הר"ב משום בונה דאשכחן בנין בבעלי חיים דכתיב (בראשית ג') ויבן את הצלע. רש"י פ"ק דכתובות דף ו' ועמ"ש בספ"י דשבת: ואם להוציא ממנה לחם פטור. פירש הר"ב דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא. כר"ש דמשנה ה' פ"י דשבת [גמ' רפ"ד דשבת דף ק"ז] ושם פסק הר"ב דאין הלכה כמותו ועיין בהל' שבת להרמב"ם פ"י ומ"ש שם המגיד [הלכה י"ז] ואין להאריך כאן. ומ"ש הר"ב שהפתח היא המלאכה וזו אינה צריכה להיות לה פתח מעכשיו. שאינו עומד להכנים אויר. ולהוציא לחם תמיד. אע"פ שנעשה פתח גמור שהרי רצוי הוא להכנים ולהוציא אם היה צריך. מ"מ לא דמי לפתחים שבמשכן שהיו עומדין להכנים ולהוציא. אבל לעשות לה פה דמיא למשכן. תוס' פרק י' דשבת דף ל"ד [ד"ה ור"ש] ועמ"ש נ"כ במשנה ה' פ"ב דשבת: אם מתעסק אלא יסכנו פטור ואם לרפואה חייב. ובסוף פע"ז דשבת כתבתי דאף לבתק חייב. והיינו דפירש המגיד פרק י' מהל' שבת אהא דמתעסק שאינו לד כדרכו. אלא מתעסק בו: אירוניות. פי' הר"ב כלי חרס סתומים וכו'. ואירוניות פירוש עיירות

*) פי' על לפסין אירוניות. הו"מ

יכין תפארת ישראל בועז

סיעור ב' אמות לכל לד סביב להגיעה: לד) הגיעה שבאמצע, מדים גדר מפסיק. וכשהגדר מבחוץ מרחיק ו"ע: לה) מדברלה הכל כערים ג' ויורק באמצעה. ולהכי אפילו מרחיק מהכותל ו' טפחים, שהוא סיעור עבודת הכרם, אפ"ה אסור: לו) למה לא אמר בה לא איסור ולא היתר, מדים בה פנים לקולא ופנים לחומרא: לז) מנקב המכה שבגוף: לח) שמרחיב הנקב כדי שיאחר פתוח תמיד: לט) משום בונה, דבבעל חי נמי שייך בניין, כדכתיב ויבן את הצלע [רש"י בתוספות ד"ה ע"כ]. גם חייב משום מכה בפטיש [רש"י שבת ק"ז ע"ז]: מ) שמתכוון רק להוציא הלחם עכשיו: מא) ומותר לכתחילה, אף שממילא נעשה פתח, עכ"פ מלאכה שא"ל לגופה היא, מדא"ל להפתח, ואינו אסור רק מדרבנן, ובמקום נעורא לא גזרו [אא"ח של"ח כ"ח]. ומ"מ טוב לעשות בכה"ג ע"י עכו"ם [מג"א שם ושי' בקופת הרוכלין לד ז' ג']: מב) ומותר, דא"ל לגוף הבילוד, דהרי אם היה יודע שלא יסכנו לא היה לדו [אא"ח שע"ז ז']: מג) וה"ה לשחוק עמו, רק אורחא דמלתא דנקב: מד) כמו עירוניות. והוא כלי

דרב יוסף, דרים נקים מסתפק דלמא אינו עושה רו"ם כלל, והרי לדברי אביי מוכח דעכ"פ עושה ר"ום מדרבנן, דהרי חיבת הקודם לא נרע מסחיפה וכולר לגת. ועל זה משיב לו אביי דלאביי' דר"ל היינו אי חבת הקודם שהכשרו מדאו', עושה ר"ום מדאורייתא, דעדיף מסחיפה וכולר לגת, שהכשרו מדרבנן. ואהא מסיק הש"ס, דמכלל דס"ל ס"ל חיבת הקודם שהכשרו מדאורייתא. ששה רו"ם מדאורייתא דעדיף מסחיפה וכולר לגת שהכשרן נופיה מדרבנן, ואהא מסיק הו הש"ס דמכלל דס"ע ס"ל חיבת הק"ד לטומאת עצמו, מכשיר מדאו' מדלתיב והכשר. א"כ בין לפי' הבי' לא זכיתי לדאות טוס מקוס דמו דס"ל לרב יוסף דהכשר חיבת הקודם לטומאת עצמו, הוה דרבנן. ואי משום דמדמו חיבת הקודם לסחיפה וכולר לגת לעניין ר"ום, אימא נמי דדמו להדדי גם לעניין קבלת טומאת עצמן, דהוו דרבנן. ליתא. דאימא מתוך כ"ם קאמרו רב יוסף ור"ן, דמה שהיפה וכולר לגת הכשרן לטומאת עצמן נופיה מדרבנן, אפ"ה עיקרן רו"ם, כ"ם חיבת הקודם דהכשרו לטומאת עצמו דאו', מכ"ם דעושה ר"ום עכ"פ דרבנן. ע"כ דברי רבינו הרמב"ם נסתרים בל"ע, דהרי אין שום מ"ד דפליג אחיבת הקודם לטומאת עצמו דהכשרו לאו דאו'. ואם נאמר דלרמב"ם, ר"א דפסק לאביי' דר"ל מקרא דכל האוכל וכו', ס"ל דדוקא אוכל הבא במים מכשיר, ולא חיבת הקודם מכשיר כלל מדאו'. ליתא דא"כ מה מקשה הש"ם לר"א, אטו רשב"ל נמי ליה דאוכל הבא במים דוקא מכשיר. מלי קו', הרי ע"כ נמי לרשב"ל דמים דוקא, דהרי לדידיה גם חיבת הקודם מכשיר מדאורייתא. ואהא שפיר פליג ר"א דא"ל דאוכל. אע"כ כדאמרן, דכל הפלפול שבין ר"א ור"ל הוא רק לעניין אי מהני הכשר חיבת הקודם לעניין לעשות רו"ם, אבל לעניין דלהני לק"ם עצמו, לכ"ע דאורייתא. ודברי רבינו הרמב"ם נסתרים בל"ע, אם לא שנאמר שהיה לרמב"ם גירסא אחרת בש"ס. ומה שעורכי בני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א דאפשר דסתר הרמב"ם אהגיגא דשבתים [דל"ה א'] דקאמר התם בפירוש דלפותא דבריתא מוהבשר לרבות עיש ולבונה, אינו אלא מעלה בעלמא, ופי' רש"י

מיטמא מגבו והלי אין לו לויר: וטמאות במשא הזב. בטומאות היסט אחס נתבלבלו לו נתנטנטו ממנה הזב. טמאים. אע"פ שאין להם לויר: מפני שלא נגמרה מלאכתן. דתחיכה בחותכין אותן בחמגטן זו היא גמר מלאכתן ואין הלכה כר' אלעזר בר צדוק. אלא לבוון בכבסן הוא גמר מלאכתן הלכך מיטמאות במגע הזב אפילו קודם שחלקן: ן מלילות. שבולים שלא בצלו על גרגן וטוענן באכניס ומשקה זב מהן ומוכל בו: יגמור. מאחר שרסקן ונתתן מערב שבת. יגמור ויאכל בשבת. ולא דמי למשקים שבו שאסורין גזירה שמא יסחוט. דהכא אפילו יסחוט ליכא איסורא דאורייתא. משום דמשקים אתו ממילא: לא יגמור. כדי לאכול לאחר שקדש היום. דאסורין בשאר משקים שבו. והלכה כר' ישמעאל: ן עיר של זהב. עטרת זהב עשויה כמין עיר צורת ירושלים. ולא חיישינן דלמא שלפא ומחויא ואתיא לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים: ומפריחי יונים מין ממיני השחוק אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך. פירוש אחר שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעליה ויש בהן גזל משום דרכי שלום ולא גזל גמור: ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. משום דטומאה עוברת היא ואינה נחה במקום. הלכך ספקו טהור ואפילו ברשות היחיד: ן סנדל של סיידין. מנעל של עץ שנועלין ברגליהם המתעסקים בסיד להגן על רגליהם שלא ישרפו בסיד

המת[מה]). וטמאות במשא הזב[מו]). רבי אלעזר בן צדוק אומר אף במשא הזב טהורות. מפני שלא נגמרה מלאכתן[מז]): ן שלשה דברים אמר רבי ישמעאל. ולא הודה לו רבי עקיבא. השום[מח]*) והבוסר[מט]), והמלילות[נ]). שריסקן מבעוד יום[נא]) שרבי ישמעאל אומר יגמור לא יגמור[נב]). ורבי עקיבא אומר לא יגמור[נג]): ן שלשה דברים אמרו לפני רבי עקיבא. שנים משום רבי אליעזר. ואחד משום רבי יהושע. שנים משום רבי אליעזר. יוצאת אשה[נד] בעיר של זהב[נה]). ומפריחי יונים[נו]) פסולים לעדותן[נז]). ואחד משום רבי יהושע. השרץ[נח] בפי חולדה[נט]). ומהלכת על גבי כברות של תרומה. ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור[ס]): ן שלשה דברים אמר רבי עקיבא. על שנים הודו לו. ועל אחד לא הודו לו. על סנדל של סיידים[סא]). שהוא טמא

*) הייגו ג' דברים כלומר מיין דשייך בהו סחיטה לר"ע ולא לר' ישמעאל (הוס' שלמן) ועי' ס"ל.

עיירות. וז"ל הרמב"ם עירומית ואירוניות הכל הוה מיוחסות על עיירות. ע"כ. והכי מפרשינן בגמ' פ"ד דביצה דף נ"ב. ופירשו התוס' דאותם של כפרים אין מקפידים ואוכלים כך עליהם. [ע"ע כ. והתם פירש"י קערות. דאכיי מפרש לעני חקלייתא]: ן לא יגמור. פי' הר"ב כדי לאכול כו'. כלומר אבל רשאי להניחם להיות המשקים זבים ויולאים. ובלבד שלא יאכל מהם בשבת. כ"כ התוס' פ"ק דשבת ד' י"ט. ומ"ש הר"ב דהלכה כר' ישמעאל ואע"פ שהוא תלמיד ר"ע כמ"ש הרמב"ם וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו כ"ש מתלמידו הכא הורה ר' חגיגא כר' ישמעאל כדאיתא התם בגמ': ן יוצאת אשה בעיר של זהב. פי' הר"ב ולא חיישינן דלמא שלפא ומחויא. דסבר ר' אליעזר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה. ואשה חשובה לא מצלפא ומחויא. גמ' פ"ו דשבת דף כ"ט. ודהכא התם לא תלא בעיר של זהב דלא כר' אליעזר. וכלאותו שהם פסק הרמב"ם בפי"ט [הלכה ו'] מהל' שבת ולפיכך יש להניח בפירושו ופסק הלכה שאין מותר וכו'. וכן מוכח מהפירוש עצמו ממה שכתב אח"כ שבני המלוכה הנשאלים ברוליס. ס"מ דבראשון והוא זהו דעיר של זהב שהוא איט ברור ואינה הלכה: מפריחי יונים. עמ"ש במשנה ג' פ"ג דסנהדרין על פי' אחר שכתב הר"ב: השרץ בפי חולדה. בעוה בפ"ד דטהרות משנה ב'. ופ"ש בפירוש הר"ב ומ"ש שם בס"ד. ועוד עמ"ש שם פ"ו משנה ב': ן סנדל של סיידים. פי' הר"ב מנעל של עץ וכו' מפני שהסיד שורף את העור. רש"י פ"ו דשבת דף ס"ו. ומקשה בגמ' אמאי טמא מדרס הא לאו להילוכא עבידן. פירשו בתוס' דהואיל ואין עשוי כלל לנעול. רק לשמור רגליו שלא ישרפו בסיד. לאו להילוכא עביד. ומשני שכן הסיד מטייל בו עד שמגיע לביתו. [ע"כ]. ויש תימה בכ"מ פכ"ה מהל' כלים שכתב דחכמים פליגי במתני' ולא היא דבהך הודו

יבין — תפארת ישראל — בועז

כלי חרס כעין כדור חלול, ואחר שברפוהו בכבשן, חולקין אותו באמצע, ונעשה ב' אלפסין. וכך עושין בני העיר שמקפידין לעשות כליהן יפים. אבל הכפריים אוכלין עליו גם קודם שנחלק: מה) כל עוד שלא חתכן, דמגבו אין כלי חרס מקבל טומאה, ומתוכו אי אפשר שיטמא, דהרי שהוא הוא מכל לד כבלמיד פסיל: מו) דבנעטנן הזב נטמאו בהיסט [ועי' יבקש דעת סי' כ']: מז) מדלא חלקן עדיין. וה"ק סבר מדעומד להחלק הוה כלי [תוס' ביצה דליב ע"א ד"ה אלפסין]. וכ"ל דר"ל משום דלא מחסר רק חלוקה: שהוא דבר קל ואינו מעשה לומן: מח) [קנלבעל]: מט) ענבים שלא נתבשלו עדיין: נ) גרעיני תבואה משבולת שלא נתבשל יפה. והרך כולן לרסקן, ומיס הנכבשין מהן עשויין לטיבול הפת: נא) בערב שבת, והניח לא עליהן כובד שיכבשו מימיהן: נב) ר"ל א"ל לסלק הכובד מהן בשבת, אלא יזובו וילכו, ואפ"ה טובלין בהן בשבת. ולא דמי למשקין שבו גזירה שמא יסחטו. דהיינו רק בענבים שלימים, אבל הנהו דנתרסקו כבר מע"ש, אפילו איסור דאורייתא, מדבל"ז יצאו המשקין. ועוד הרי אין חיוב סחיטה מן התורה רק בזיתים וענבים בלבד [מ"ח פ"כ ס"ב]: נג) וקיי"ל כר' ישמעאל, אפילו בזיתים וענבים: נד) בשבת לר"ה: נה) הוא עטרת זהב, בדמות ירושלים וכלוריתה. וקמ"ל דלא חיישינן לצלפא ומחויא, דאשה חשובה המלובשת בו, אין דרכה למצלף ולמחוי: נו) הוא מין שחוק שאומר לחבירו מי שתקדים יונתו לפרוח קודם יונת חבירו, יתן לו חבירו כך וכך: נז) [עי' מ"ש סנהדרין פ"ג מ"ג]: נח) מת: נט) [עי' מהרות פ"ד מ"ד]: ס) ואפילו אדם אחז בהכבר, וא"כ יש בו דעת לטמול בהטוגע [לגעיל עי' כ"א]. עכ"פ טומאה עוברת היא מטמאה נחה ואין בו דעת לטמול בהטוגע בה: סא) הוא סנדל עץ

בלונגם

ן השום והבוסר. שבת י"ט ע"ב פ"ח: ומלמלי ס"ת פ"ד ה"ב: יגמור משתחשך. מיי' פכ"ח מה' שבת הל' ט"ו ופוס"מ ת"ה פימן נ"ב ס"ה ופימן ש"ב ס"ב: ן יוצאת אשה בעיר של זהב. שבת כ"מ ע"ב קל"ח ע"ח ומלמלי שבת פ"ו ה"ח פ"ח ה"ו: ומפריחי יונים. כ"ה כ"ג ע"ח סנהדרין כ"ד ע"ב ירושלמי כ"ה פ"ח ה"ד מיי' פ"ו מה' עדות ה"ד ממ"ב נאין כ"ל פוס"מ חו"מ פימן נ"ל פעיף ב"ג השרץ בפי חולדה פהלות ס"ד מ"ב חולין ע' ע"ב מיי' פפ"ו מה' מאכלות האסורות ה"ו: ן על סנדל. שבת פ"ו ע"ח מוכפת דכלים כ"ב פ"ד מיי' פכ"ה מה' כלים הי"ח:

שנויי נוסחאות

ר' אלעזר בן צדוק. בכי"ק ..בר צדוק; בעטב"ב ר' אליעזר וכ"ה בד"ב (ובס בר) ובדפו"י. הוב. בכי"ק זב: ן אמר ר' (ישמעאל ולא הודה לו ר') עקיבא. בד"ב ליתא. והבוסר והמלילות בכי"מ הסדר והמלילות והבוסר. מבעוד יום שרבי. בכי"מ ..יום אם יגמור שרבי: ן (ואחד משום רבי שנים משום ר"א): בכי"מ ליתא. יוצאת. בכי"ק יוצא. לעדות. בכי"ק ובכי"מ מן העדות. ואחד. בכי"מ אחד. הולדה. בכי"ק החולדה: ן סנדל. וכ"ה בכי"ק ובכי"מ; בד"ב ואחריו בטטב"ב ובמס' דפו"י בסא סנדל ופתוי"ט מתקה מהמטיות והכ"ת מהגמ'.

תוספת הדשים

ן במשנה מפני שלא נגמרה מלאכתן כתב הר"ב דהתחיכה היא גמר מלאכתן ע"כ ותיק סבר לאו חסרון מעשה הוא דהוי ליה כמנופת הבית ואלים מבלאים רבה ועי' בפי' הרלב"ד:

*) עי' תוס' הגיגה דכ"ג ע"ב ד"ה והא מס"כ על הגמרא נמחות דף כ"א יצאו עלים כו' פי' בלי הכסר כו' ע"ש ועי' תוס' זבחים דף ל"ד ד"ה ואפי' מנחות דף כ"א ד"ה יצאו. (להבת אליקו)

לקוטים

ן שלשה לאפוקי אחרת דאתן בשבת פי' חבית חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור"א מתיר ולא חיישא דהכיא נמי במחלוקת שניה דר' ישמעאל ור"ע קמ"ל שאם הוא לא דבהוא אפילו ר"ע מודה דמדינא סבי דל"ד למשקין שבו דמעיקרא אוכל דבש מעיקרא אוכל ולבסוף אוכל דהאיתא בסיתא סדרי פ"ק דשבת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רבי חנינא פרק ב עדיות

הודו לו ובריתא דשבת המעתה. דהתם תניא חדא דלא הודו לו: ועל שירי תנור ארבעה שהיו אומרים ג' והודו לו. ברים פ"ה דכלים הגן ושיריו ד' דברי ר"מ. וחכ"א בד"א בגדול וכו' ואפ"ה שפיר קאמרינן הכא דהודו לו. דהיינו כלפי שאמרו ג'. וג"ל דהייטו דאלטריך למתני שהיו אומרים ג'. ולמאי נ"מ תנא מה שהיו אומרים. אלא לומר דעל שהיו אומרים ג' הוא דהודו. אבל על אמרו ד' לא הודו דתנור ז' אפי' בפחות מארבעה סגי. כי הוי רובא כדפירש הר"ב התם. א"נ יש לפרש דר"מ וחכמים דהתם קא פליגי בדר"ע. והודו לו דהכא דלר"מ כ"ע בארבעה דוקא ס"ל דין בגדול דין בקטן ולחכמים כ"ע בגדול דוקא בארבעה. אבל בקטן וכו': שירי תנור ד'. פירש הר"ב אם היה גדול הרבה. עיין ריש פ"ה דכלים: תנור. פי' הר"ב סתם תנור שבמשנה וכו'. ועיין בפירושו לרפ"ה דכלים ועיין לשון רש"י שכתבתי בריש פ"ב דב"ב: בסא שנטלו בנים מחפויו. שהיה במתני' ז' פכ"ב דכלים: מן האב זוכה לבן וכו'. ל' הר"ב לפי שקרוב מצבע הבן להיות דומה לטבע האב. והגוי. והכהן. והחכמה. והבנים. אדם זוכה בהן מתחלת יצירתו כפי טבעו. והעושר אדם מורישו לבנו. וחכמה. דאמרינן הכא היא הסברא הישרה. והיא באדם כפי טבעו. והבנים. אריכות הימים. ולי נראה שאם אדם זוכה הויין ליה בנים נאים בעלי כח בעלי חכמה. עשירים. ומאריכין ימים: ובמספר הדורות לפניו. פעמים שהקב"ה מבטיח לאב לעשות טובה לזרעו לדור שלישי או לדור רביעי. והאב זכה לאותו הדור שאבא

בסיד. ואם נעל אותו הזב טמא מדרס: ועל שירי תנור ארבעה. אם היה גדול הרבה ונטמא. ואח"כ נשבר. לא יטהר עד שלא יהיה בשבריו גבוה ארבעה. ולעולם שבריו מקבלים טומאה כאילו היה שלם עד שיהיה השבר פחות מגובה ארבעה. ואתם תנור שבמשנה עשוי כמין קדירה גדולה שאין לה שוליים ומחברין אותו בטיט ע"ג קרקע ורצפת הקרקע היא תחתיתו של תנור: שנים מחפויו. מן הלוחות העשויות למושב: שרבי עקיבא מטמא. דסבר אע"פ שאינו ראוי ליושבה הוא ראוי לקבל רמונים. וטמא מטמא כלי קבול: וחכמים מטהרין. דסברי הואיל ואינו ראוי ליושבה

הרמב"ד

מדרס(סב). ועל שירי תנור ארבעה(סג). שהיו אומרים שלשה. והודו לו. ועל אחד לא הודו לו. על כסא שנטלו שנים מחפויו זה בצד זה(סד). שרבי עקיבא מטמא(סה). וחכמים מטהרין: מן הוא היה אומר האב זוכה לבן(סו). בנוי. ובכח. ובעושר. ובחכמה. ובשנים(סז). ובמספר הדורות לפניו(סח).

עביד ולא לבית קבול. כיון שנתבטל העיקר שבעבורו נעשה. נתבטלה הטפלה. ואינו מטמא אפילו משום כלי קבול. והלכה כחכמים: מן האב זוכה לבן וכו'. לפי שקרוב מצבע הבן להיות דומה לטבע האב. והגוי. והכהן. והחכמה. והבנים. אדם זוכה בהן מתחלת יצירתו כפי טבעו. והעושר אדם מורישו לבנו. וחכמה. דאמרינן הכא היא הסברא הישרה. והיא באדם כפי טבעו. והבנים. אריכות הימים. ולי נראה שאם אדם זוכה הויין ליה בנים נאים בעלי כח בעלי חכמה. עשירים. ומאריכין ימים: ובמספר הדורות לפניו. פעמים שהקב"ה מבטיח לאב לעשות טובה לזרעו לדור שלישי או לדור רביעי. והאב זכה לאותו הדור שאבא

חיוב מצות. אבל משהגיע לפרק אם הוא לדיק זוכה לעצמו. ואם לאו אין אביו זוכה לו. ע"כ. ומ"ש הר"ב ול"ל שאם אדם זוכה הויין ליה בנים נאים וכו'. אשרי עינו ראתה. וכוונה למה שאמרו בירושלמי פ"ק דקדושין הלכה ז'. והביאו הראב"ד וז"ל בטוי: דכתיב (תהלים ל') והדרך על בניהם. בכח. דכתיב (שם קי"ב) גבור בארץ יהיה זרעו. בעושר. דכתיב (שם ל"ז) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו וגו'. בחכמה דכתיב (דברים י"א) ולמדתם [אותם] את בניכם. בשנים דכתיב(שם)למען ירבו ימיכם וימי בניכם. ע"כ. ומכולהו קראי מוכח שזכות האב היא שיהו בנים מתואריס בפל אלו התואריס כדברי הר"ב: לפניו. לשון

יכין — תפארת ישראל — יכין

שלובם המסייד על נעליו שלא ישרפו בהסיד: סב) כשלבשו הזב. דאף דמה שלובשו להגן על נעליו לא חשוב טי"ז כמלבוש, עכ"פ לפעמים המסייד מטייל בו הוך ביתו, והשיב שפיר עשוי להליכה [שבת דס"ו]: סג) תנורים שלהן עשויה כמין קדירה בלי שוליים, ומחברו בטיט בקרקע, ורצפת הקרקע הוא תחתית התנור. וקאמר הכא דתנור גדול שנשברו דפנותיו, ונשאר בו נובה ד' טפחים, מקבל טומאה עדיין, דעדיין ראוי לשימוש: סד) [עי' כלים פכ"ב מ"ו]. ור"ל שנטלו ב' לוחות במקום מושבו: סה) דדוקא בטיטלו כל חפויי המושב ולא נשאר רק מלבן לא ס"ל כב"ש לעיל [פ"א מי"א], אבל בנשאר א' מקבל טומאה מדחזי עדיין לקבל רמונים [כך פירשו רבותי. ול"מ היה נלפע"ד, דדף של מושב הכסא, וכמו כן ג' הדפים שמסבבים אותו, כ' לשמוך בהן זרועותיו כשיושב, ושל' מאחוריו לשמוך בהם הגב, כל דף ודף מאלו נקרא ת פ ו ר. זה מוכח מדנקט תנא, לעיל מהך משנה דשבת [בכלים פכ"ב מ"ו], בכסא שנטל חפוי האמצע [ר"ל מקום המושב, וגם דדף שמאחוריו גם גבו] והחילונים קיימין, [ר"ל שני החפויין הפשוטין לשמוך בהן זרועותיו קיימין עדיין], טמא [וה"ק משום שיכול להסיר הכסא, שיהיה החפוי א' שמן הצד לתחתית הכסא, ויושב על חפוי השני שבגבו בצד האחר]. נטלו החילונים והאמצעי קיים, טמא [משום שיכול לישב עליו בלי סמיכת זרועות. ורק במיוחד לאכלה, עסור כפ"ג, מדלין ראוי טוד לאכלה, [כשם מ"ד ולעיל פ"א סי' ס"ד]. ובהר סיני מפנה ז', והיא שמבארה כאן]. נטלו ב' מחפויו זה בצד זה, [ר"ל כשה שנשבר מושבו הג"ל, וא"כ ניטלו גם ב' מחפויו זה בצד זה, דהייטו דופן א' שסומך עליו הגב, והדופן שבצדו שסומך בו זרועותיו, דמעתה אינו יכול להסבו ולישב על החפוי השלישי שנשאר עדיין שלם, דיכין דאין חפוי הב' קיים, הוא מונח לפול, וא"כ אין הכסאי ראוי טוד למושב], ר"ע מטמא [משום דחזי למסמכי אגודת ומיתת שלה.

וכדמעמתינן במעה, בנשאר אגודה וב' כרעים מה"ע [כסובה דע"ז א']. וחכמים מטהרין [דס"ל דוקא גבי מעה טמא מדחזי למסמכי' אדבר אחר, משום דעשוי להחזיר הכרעיים להאגודות למקומן [בכ"ב פי"ת דכלים מ"ע]. אבל הכא בכסא ס"ל דחחפוי שנשבר אינו עשוי להחזיר למקומו, ולפיכך כשינטלו ב' מחפויים זה בצד זה, לא חשיב תו כלי, ואמר"ע תע"ג דחזי למסמכי' אדבר אחר, דהאי טעמא לחוד לא מהני, וכר"ב הנ"ל]: סו) ר"ל מזכה לבנו. [וג"ל שהוא כמו זכין לאדם [גיטין די"א ב'], דר"ל מזכין. וטעמא כ"ל משום דכל מזכה הוא ג"כ זוכה, שהנה שיקבל זה המתנה ממנו, דאי לאו דשכיח ליה ניית נפשיה, לאו הוא יהיב ליה מתנה [כמגילה כ"ו ב'] וכ"ש הכא שייך לשון זוכה עפי שגם האב בעצמו זוכה בזה, אלא שמזכה גם לבנו. אמנם מצינו גם בדוכתא אחרינא שהשתמש חז"ל בפועל במקום מפעיל, כמו החולץ ליבמתו, שהוא כמו המחלץ [ועי' מ"ש יבמות פ"ב סי' י"ב]: סו) שיאריך ימים כמותו. דעל פי הרוב קרוב הבן בטבעו להאב בשאר הדברים. [מיהו בתוספתא משמע דע"י שהאב לדיק מזכה לבנו בדברים הללו ואפשר דלפ"ז יתישב נמי לשון זוכה דהיינו שזוכה כדי לחזור ולזכות]: סח) כ"ל דלפי מה דאמרינן [ירושלמי פ"א דקידושין הלכה ז'], דרק ה' דברים מזכה האב לבן, א"כ האי מספר הדורות דנקט תנא, תנאי היא. ור"ל אף שאמרנו שמזכהו שיאריך ימים כמותו, היינו רק כשיסכים לזה מספר הדורות שלפניו. שאם נגזר שיקרה אות דבר בדור ג' או ד', ונקבע בהגזרה גם הזמן, שיהיה דבר זה לזמן פלוני, אז על כרחך שיאריך לו שיתקלרו ימי הדורות, כדי שתבוא הגזירה בזמנה ולדור הקבוע. וכדאמרינן [במ"ק כ"ח א'], קא דחקי רגלא דבר נתן, הרי שהאריך רב ששת למות בעבור זה קודם זמנו. וכ"כ אמרינן [תענית ד"ה], לא לימות שאול ושמואל, כבר הגיע זמנה של מלכות בית דוד. מכל זה מוכח דמדחי נברא מקמי נברא, ולא השניהו משמים על ימי אבותיהם, דק לפי הדורות שלפני עלמן.

ואל שירי תנור. מיי' שם פ"ז, הי"ח: על כסא שנטלו שנים וכו'. כלים שם פ"ב מ"ו: וחכמים מטהרין מיי' שם פ"ז הי"ד: מן האב זוכה לבן. ירושלמי קידושין פ"א ה"ז:

שנויי נוסחאות

(שנים) מחפוייו. במשנ"ב ד"ו ובמש' ד' מנוטבה. מחופיו; בכי"ק חפוייו ולישנא: מן זוכה. בכי"ק ובה בתוס' שלמן זכאי. לבן (בנוי ו)בכח. בכי"מ לבנו (וכ"ה בתוס' שלמן) ולישנא ומוכח מהירושלמי שהביא הרלב"ד שנשמע בטעות (ד"ס); בתנדות התלמוד וכס' הלגודה. בחמשה דברים בנוי. ובמספר הדורות (לפניו). בד"ע ומספר. וכ"ה בתוס' שלמן בלהלן מספר דורות. ; בכי"ק שלפניו ; בכי"מ ליתא.

לקוטים

דו"ע ובעמא דת"ק דאסר התם גבי חלות דבש לימר הלא בזה אינו שלא מרוסקין ע"ש: (ש"ל) בר"ב ד"ה שרי"ע וכו' לקבל וכו' והרלב"ד פי' דאלכי חזי ליבשה ע"י הדחק וחכמים מטהרין דלא חזי מפני שפיות ישיבת עצר ע"כ והרמב"ם מפ' בטעון אחר וז"ל וכן הכסא כסיסורו מלוורים בני לוחות ונתגלה העץ חכמים מטהרין שבבר נפסק תארו וחזר בכלל שברי כלים ופי' ע"כ: (שם)

מן במשנה זוכה מוכה לא הבן אלא זוכה שע"י ממשה דברים אלו זוכה ג"כ האב בחמשה דברים כגגדן שחייב הבן לעשות מלאכה ומבקה מלבים ומעביל ומגיש כמ"ש הראב"ד פ"ב. (שם):

חזי"ם ד"ה לפניו וכו' לאברהם וכו' בזה א"ם שרוצה תנא לאחוי קרא שאחר קורא הדורות כו' ל"ל שבוק זה דשמוה ר"ל על אברהם אבינו ע"ה: (שם)

הרא"ב"ד הא דקאמר לפניו והוא הקן מפני שאין דרכו לגלות קן הדורות: לא גלה אותו לאדם אלא לאברהם לבדו בגלות מצרים. אלא לפניו הוא גלוי קן הדורות: אף ע"פ שנאמר ועבדום וגו' ונאמר ודור רביעי ישובו הנה. פירש הר"ב הרי מספר הדורות שהוא דור רביעי הוא הקן של ארבע מאות שנה. וז"ל הרמב"ם לפי שקצת מיודעי מצרים ומשה מיודעי מצרים ובני משה נכנסו לארץ שירד ממנה קצת והם דור רביעי לפי [שמה] שאמר הש"י ודור רביעי ישובו הנה. הוא מתחיל משעה שנטעו מן הארץ. רולה לומר ירידתם למצרים.

ר"ע מברטנורה

שתבא להם לותה הטובה: הוא הקץ. שקבב הקב"ה לאותו דבר שיהיה לזמן פלוני. ולדור פלוני. כמו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ודור רביעי ישובו הנה. הרי מספר הדורות. שהוא דור רביעי. הוא הקן של ארבע מאות שנה: ו שנאמר והיה מדי חדש בחדשו. כשיבא חדש באותו החדש שמת בו ילא

כמו שנאמר ישובו הנה כאילו אמר משעה שילאו מן הארץ הזאת עד ד' דורות. ישובו אליה ע"כ. ורש"י מפרש בפסוק ודור רביעי ישובו הנה שיעקב גלה למצרים. וכלב בן חצרון בן פרץ בן יהודה היה מבאי הארץ ע"כ. וכתב הרא"ב"ד וז"ל. ואני תמה למה הוא נותן שני קצים. בשנים. ובדורות. ועוד קשה לי הא דקתני אע"פ שנאמר ועבדום וענו אותם וכו' ואמר דור רביעי ישובו הנה. מאי אע"פ אינא הכא והלא זה קן לבעבוד. וזה קן לביאת הארץ ובין זה לזה

והוא הקץ(שם). שנאמר (ישעיה מ"א) קורא הדורות מראש(ש). אף על פי שנאמר (בראשית מ"ו) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ונאמר (שם) ודור רביעי ישובו הנה(שא): ו אף הוא היה אומר חמשה דברים של שנים עשר חדש(שב). משפט דור המבול שנים עשר חדש. משפט איוב שנים עשר חדש. משפט המצריים שנים עשר חדש(שג). משפט גוג ומגוג(שד) לעתיד לבא(שה) שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש. שנאמר (ישעיה ס"ו) והיה מדי חדש בחדשו(שו). רבי יוחנן בן נורי אומר

מ' שנה שעמדו במדבר. וג"ל דהאי דקאמר ובמספר דורות לפניו הוא הקן. ה"ג קאמר. כלומר אע"פ שאותן קן לגליות ישראל. ולשעבוד שלהם בשנים. מ"מ לענין הטובות והנחמות האמורות להם. [במספר] הדורות הוא תולה לפי שהוא רואה את הדור שהוא זכאי ומתגלגל עמהם עד שמגיע לאותו הדור. וכן היה בשעבוד מצרים אע"פ שנגאלו בסוף ארבע מאות שנה לא יצאו *)לגבת הארץ עד דורו של יהושע. וכן היה בגלות בבל לסוף שבעים נגאלו שהיו בנת שתים לדריוש. אבל ירושלים לא נבנתה עד סוף שלשים ושתים לארתחששתא כי אז נתישבה העיר. ובאותו הפרק חזר כהמיה לנבל. וכן לימות המשיח כשיגאל אותם הקב"ה לא יכנסו מיד לארץ. אבל יוליך אותם למדבר העמים כגבולות יחזקאל כ' [ל"ה] עכ"ל. ומ"ש שרואה אותו הדור שהוא זכאי וכו' לשיטתיה אזל דלא פי' ובמספר הדורות דקאי ג"כ להאב זוכה לבן וכו'. אלא שהוא ענין בפני עצמו. אבל לפי' הר"ב דקאי נמי על האב זוכה לבן וכו'. צריכין לומר דאע"פ שזכות הדור גרמה להתגלגל עד אליו. מ"מ גם זכות אב היא שגרמה דהא והא גרים דאי לאו זכות האב אף זה הדור לא היו זוכין עדיין: ו משפט דור המבול שנים עשר חדש. הרא"ד. וכמו שפירש"י בפ' נח בפסוק (בראשית ח') ובחדש השני בשבעה ועשרים [יום] לחדש: משפט איוב שנים עשר חדש. מפרש בסדר עולם פ"ג דכתיב (איוב ז') כן הנחלתי לי ירחי שוא ולילות עמל מנו לי. מה לילות למנוי אף ירחים למנוי. פירוש ירחי שוא הם ימות הקיץ שהם חרוכים כדכתיב (דברים כ"ח) ירח ימים. ולילות עמל אלו לילות החורף שהם חרוכים כלומר חריבות הימים. והלילות היה לו שוא ועמל. שלא מצא בהם מרגוע. מנו לי. לומר במנינם נמסרו לי שלא חסר מהם אחד. ומה לילות למנוי שלא חסרו אחד [מ']. הרא"ד: משפט המצריים שנים עשר חדש. דכתיב (שמות ה) לקושש קש לתבן. אימתי התבן מצוי שם בחייר. והם יצאו בניסן. סדר עולם. הרא"ד: משפט גוג ומגוג לעתיד לבא י"ב חדש. כלומר שלא יגיעו בבת אחת אלא מתחלת [מכתן] עד סופה י"ב חדש. שיהיו נמוקים והולכים עד שיכלו דכתיב [יחזקאל ל"ח] [ו'] וקן עליו העיטו וכל(חית השדה) בהמת הארץ]עליו תחרף קיץ וחורף.הרי שנה שלמה [סדר עולם].הרא"ד: גוג ומגוג.הכי גרסינן וכן כתוב ביחזקאל ל"ח [ב'] אל גוג ארץ המגוג. וכל הגבואה על גוג שהוא המלך. ובסי' ל"ט [ו'] כתיב ושלחתי אש במגוג וגו' וי"ס דל"ג ומגוג כלל. וי"ל לפי שלא שנאמר על מגוג אלא ושלחתי אש ולא מזכר בו דין י"ב חדש. אבל יש ספרים דגרסי מגוג בלא וי"ו וזה ודאי טעות: שנאמר והיה מדי חדש בחדשו, ובמשפט רשעים קמיירי דכתיב וילאו וראו בפגרי האנשים וגו'. והם אותם שכפרו בעיקר ונים בידם חלול השם. אבל [שאר רשעים] דינם י"ב חדש. הרא"ד. ולאחר הגהתי כן ג"ל מסדר עולם ומפרק קמא דר"ה

*) ג"ל שנו לשבת בארץ.

דף

יכין תפארת ישראל יכין

ול"ם היה כ"ל דמספר הדורות הייתי פירשה זרעו דגם רבוי בניס רגיל להיות הבן כאב, וגם הוא קצוב מראש: סט) ר"ל דהגזירה שהוא לפי מספר הדורות הוא קצוב וקצוב, ואינו משתנה לפי טבע אביו כל זה. [ומצינו מלת קץ לשון סוף, כמו קץ כל בשר בא לפני. וכ"כ בא קיצו ר"ל סופיו, והוא מלשון קצה. אבל שבא הוא לשון קצבה [בעשטיממונג], כמו קץ הפלאות [דניאל י"ב] שר"ל זמן הקצוב להפלאות. וכמו כן מה קיצי כי אתריך נפשי, ר"ל מה נקצב עלי. דבשאלה זה אתריך להקיצו נפשי, ושוד שרבה פמותו]: ע) כ"ל דר"ל דאלמא דגזירת של הדורות, קדומה ורשאיית היא. או כ"ל שמביא ראיה שיקרה להבן מה שקרה להאב בב' דברים הנ"ל, מדכתיב קורא הדורות מראש, דה"ק קרא, הקב"ה קורא ונוזר מה שיקרה לדורות, ממה שקרא כבר לראש, דהייגו האב, שהוא ראש לדורותיו: עא) כ"ל דה"ק, דאף דלפי ב' מקראות הללו, לא היה אפשר שיהיו אותן ג' דורות שלפני דור הד' יותר מת' שנה, אפ"ה הכתוב של קורא הדורות וכו', תולה אריכות ימי חיי הבן לפי אריכת ימי חיי האב, כשאין גזירה חלוטה אחרת

עומדת כנגדה: עב)*לפי דברי הרא"ד"ד נוסף עליהן עוד ו"ח ימים שנת החמה יתירה על שנת הלבנה. וכן מוכח לע"ד ממבול שהתחיל בי"ז בחשון ופסק בכ"ז בו בשנה האחרת: עג) אף לבתר מ"ש רש"י [ואתא ז' פס"ה] שכל מכה היתה משמשת חודש [וכן הוא בכ"ר שם]. י"ל דלאו דוקא חודש מלומלם שמשה המכה, אלא קצת ימים יותר. [אבל אין לומר דהא דתנא חשיב הכא י"ב חודש למשפט מצרים, שיינו מתחילת ביאת משה"ר לפרעה שיוציאם. ליתא, דהרי אח"כ כשגזר פרעה תכבד העבודה וגו', היה משה"ר ונעלם ו' חדשים כדאמרן בכ"ר [סוף פרשת שמות]: עד) גוג הוא שם המלך שיבוא לנחוש על משיח, ומגוג הוא שם ארצו. לגומרך שמיהן יענשו: עה) שי' יחזקאל ל"ח: עו) במשפט רשעים קמיירי [שי' ישעיה ס"ו פ"ו]. דבאפיקורסים ואביחרייהו כתיב כי תולעתם לא תמות. אבל בשאר רשעים כתיב, והיה מדי חודש בחדשו וגו', ור"ל כשיבוא יום החודש שמת בו, אז יבוא להשתחות לפני. [ומ"כ דמשו"ה בעת המולד וביום שיאחר ליום נאות ליך על קבר אבות, כי אז יש להשמה השפעה גדולה להפיץ אורה עד לשכלה דגרעת

שבקבר

ר' משפט דור המבול יב"ח. עיין ירושלמי שביעית פ"ח ה"ח: משפט רשעים בגיהנם יב"ח ה"ח ר"ה פ"ח ע"ב שנת ל"ב ע"ב ירושלמי פנהדרין פ"י ה"ב:

שנויי נוסחאות

והוא הקץ (שג). כ"ק חוא.. וכ"ה בכי"מ (ופס ליתא) וכ"ה באמ"ת וכתוס' שלמן. אעפ"י. באמ"ת ואעפ"י. (ונאמר) ודור כו'. בכי"ק ואומר..; באמ"ת אומר..; בכי"מ ליתא; בהוספת כתיב ודור..ע"ם ועי' תוס' שלמן. ישובו הנה. בכי"מ ..הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה: ו (היה) אומר. בכי"ק ובכי"מ אמר וליתא וכן ליתא בד"ל (וכס בעטות אומר). (משפט גוג ומגוג לע"ל י"ב חדש). בד"ל ליתא בעטות; במס"כ ד"ו כפ"ח שעם פי' הרא"ד ..גוג מגוג.. ופס במשנה שעם פי' הרמב"ם ליתא למלת מגוג וכן ליתא בכי"ק וכן ליתא בכי"מ (ופס ליתא למלת לבוא) ועי' תוי"ט; בע"י ד' ראשון ליתא למלת לעתיד לבוא. (ריב"ב אומר בו' עצרת בו' ומדי שבת בשבתו). בכי"מ ליתא כ"ו; בכי"ק ..העצרת.. מדי..:

ראשון לציון

ו' תוי"ט ד"ח משפט גוג כו' דפתיב ישעיה כו' הרא"ד סדר עולם וכן ביאר רש"י בישעיה שם:

ראשון לציון

תוספת יום טוב — רבי חנינא פרק ב עדיות — ר"ע מברטנורה

דף י"ז. ועיין במשנה ע"ז פרק ג' דלקמן: שנאמר ומדי שבת בשבתו. פירש הר"ב כלומר לאחר שיהיו בגיהנם כל כך ימים כמו שים מיום ראשון של פסח וכו' עד עצרת וכו' והאי דקאמר בשבתו מפני שי"ט של עצרת תלוי בי"ט של פסח. משא"כ בשאר מועדים שאין תלויים זה בזה. הרא"ב"ד. וכן פירש הרמב"ם. וכ"ל דריב"ן מודה נמי לת"ק דיש רשעים שנדונים י"ב חדש כדכתיב מדי חדש בחדשו. אלא דקאמר דאיכא נמי דאינן נדונים אלא כמפסח ועד עצרת וכו' ולת"ק דרשין שבת בשבתו נמי כמו חדש בחדשו. כשיבא שבת באותו שבת שמת בו. וקמ"ל דאם מת בסוף החדש דלא תימא כשיבא תחלת אותו חדש יבא להשתחוות. ומתקיים בו מדי חדש בחדשו. אלא מדי שבת בשבתו כשיבא אותו שבת. כך נראה בעיני:

שם בסד"ה שנאמר והיה מדי חדש כו' ועיין במשנה ע"ז פ"ג דלקמן וצמ"ם הפ' מגיהנם כו' ע"ש ד"ה פושעי:

מן הפסח ועד העצרת[יז]. שנאמר ומדי שבת בשבתו[יח]: ויצא מגיהנם. ויבא להשתחוות לפני [ה'] שנאמר ומדי שבת בשבתו. כלומר לאחר שיהיו בגיהנם כל כך ימים כמו שים מיום ראשון של פסח דאיקרי שבת. דכתיב (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד עצרת שהוא ממחרת השבת השביעית יצא מגיהנם ויבא להשתחוות:

יכין — תפארת ישראל — יכין

שבקבר]: עו) ר"ל כמניין הימים שבין פסח לשביעות. ואפשר עוד שבכל שנה בין פסח לעצרת נפקד עונם [ואפשר שמטעם זה ג"כ נהגו ישראל קלת אבילות בימים ההם עבור תגיתיו שחטאו ואינם]: עח) רצה לומר דזמן השתחויתה של הנפש יהיה כבלות זמן הקליב משבת לשבת, דהיינו מאותו יום דכתיב בה וספרתם לכם ממחרת השבת, וכתיב עד ממחרת השבת השביעית [ויקרא כ"ג] ואף דכתיב נמי מדי חודש בחדשו. היינו דיש רשעים נדונין לי"ב חודש, ואיכא נמי דמידונין מ"ע יום. ולת"ק מדי שבת בשבתו, ר"ל דלא תימא יום א' בחודש מכוב חודש [כל"ה ד"כ] ולסגי בי"א חודש ויום א', להכי קאמר מידי שבת בשבתו, דדוקא כשיגיע לאותה שבת נפטר מהעונש ויבוא להשתחוות. עוי"ל דקבלה היתה בידם כך וקרוי אסמכתא בעלמא הוא:

ציונים

רבינו עובדיה — כל המטמאין פרק ג עדיות — מברטנורה

פרק ג **א כל** המטמאין באהל. כגון המת. והנגע. ומלוא תרוד רקב. וכל אותן המנויין רפ"ב דאהלות: שנחלקו. שיעוריהן לחלאים: והכניסן. כשהן מתולקין: לתוך הבית. דהיינו לתוך אהל אחד: רבי דוסא בן הרכינס מטהר. דסבר לא מלטרפי לכשיעור: הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבילה. [פתח באהל] ומפרש נבלה. לומר לך דכי היכי דס"ל לר' דוסא שאין מלטרפין לטומאה אהל. ה"נ ס"ל שאין מלטרפין טומאה מגע ומשא. בין במת. בין בנבלה: הנוגע בחצי זית ומאהיל על חצי זית. שהמאהיל על המת. ממא כאילו היה עם המת באהל. וכל הנך מאהיל דריסא בטומאה רצוצה איירי. שאין בין הטומאה ובין האהל פותח טפח. ומש"ה חכמים מטמאים דאהל כי האי נגיעה היא. וסיפא דתנן אבל הנוגע בבחצי זית. ודבר אחר מאהיל עליו וכו' דמודו רבנן דטהור. מיירי כשיש פותח טפח בין הטומאה ובין האהל. דבהא מודו רבנן דאין מלטרפין. דנגיעה ואהל שני שמות הן. וכל שהן משני שמות אין מלטרפין. ור' דוסא סבר דאפילו בטומאה רצוצה אין מלטרפין: אמר רבי מאיר וכו'. ר"מ פליג את"ק דאמר דחכמים פותח טפח בין הטומאה והאהל מודו רבנן דטהור ואין מלטרפין. ואמר איהו דאף בזו פליגי רבנן על ר' דוסא ואמרי דנגיעה ואהל חד שמא הוא. הלכך מלטרפין לכשיעור ומטמאין. ואין הלכה כר"מ: חוץ מן המגע עם המשא. כגון שנגע בחצי זית והסיט חצי זית: משא עם אהל. שהסיט חצי זית. והאהיל על חצי זית: משם אחד. כגון מגע ומגע. מכאן

יכין — תפארת ישראל — יכין

רש"י מולין קכ"ד ב']: ו) ודוקא בטומאה רצוצה, שאין בין המאהיל לנאהל פטפ, דהו"ל כמגע. אבל שאר אוהל, אף לרבנן אין מלטרף למגע, מדהו"ל מגע ואהל ב' שמות: ז) הכא לא איירי בנוגע דריסא, רק בטומאה באינה רצוצה, ולהכי אמי נקט הכא לגון אחר, מיהו ה"ה בנוגע בחצי זית ומאהיל על חצי זית ואינה רצוצה: ח) מלטרף לרבנן ודברי ר"מ היא: ט) בכשא לא הסיט ולא נגע בהטומאה: י) כגון מגע עם מגע, משא ומשא, אהל ואהל: לפרוריס

ראשון לציון

תוספות יום טוב — רבי חנינא פרק ב עדיות — ר"ע מברטנורה

פרק ג **א כל** המטמאין באהל וכו'. עיקרה באהלות רפ"ג כי שם מקומה. ומה שראוי להוסיף בה הגמי יוסיף שם בס"ד

פרק ג **א כל** המטמאין באהל. שנחלקו והכנסן לתוך הבית. רבי דוסא בן הרכינס מטהר. וחכמים מטמאין. כיצד. הנוגע בכשני הצאי זיתים מן הנבילה. או נושאן. ובמת הנוגע בבחצי זית ומאהיל על כחצי זית. או נוגע בבחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו. ומאהיל על כשני חצאי זיתים. מאהיל על כחצי זית. וכחצי זית מאהיל עליו. רבי דוסא בן הרכינס מטהר. וחכמים מטמאין. אבל הנוגע בכחצי זית. ודבר אחר מאהיל עליו. ועל כחצי זית. או מאהיל על כחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו. ועל כחצי זית. טהור. אמר רבי מאיר אף בזה רבי דוסא מטהר וחכמים מטמאין. הכל טמא. חוץ מן המגע עם המשא. והמשא עם האהל. זה הכלל כל שהוא משם אחדי. טמא. משני שמות

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ג א) [אהלות פ"ג מ"ח] דהיינו מת וכל הבא ממנו [כמבואר פ"ב דאהלות]: ב) שיעורן: ג) כשהן מתולקין: ד) ר"ל תחת אהל א': ה) אף דבשאר שיעור טומאות נמי פליגי וכדמוכח מסיפא דמתניתין. כ"ל דלרבותא הר' דוסא נקט אוהל, דאף דאוהל מלטרף כל שתחתיו להיות כמונעין, אפ"ה בחלק השיעור אין מלטרף לר' דוסא. או כ"ל דנקט אוהל דקמ"ל דאף באהל שיש לומר דהמקום שמאהיל על חצי זית זה אינו מאהיל על זה אפ"ה ס"ל לרבנן דמלטרף [ועי' ס"ז מ"ד ד"ה זה הכלל:

פ"ג א כל המטמאין באהל אהלות פ"ג מ"ח מולין קכ"ד ע"א קכ"ה ע"א: והכנסים ממטמאין כו' בחצי זית טהור. פ"ו פ"ד מכ' מומאת מת מ"ו"ל: כל שהיא משם אחד. מולין קכ"ה ע"א מיי' שם:

שנויי נוסחאות

פ"ג א והכנסן לתוך. במשנ"ב ד"ו רפ"ח והכנסום..; נכי"מ בתוך. הרכינס. בהפנ"ב ד"ו דפ"ח הרכינוס בכל הפרק; נכי"ק ארבינס בכל הפרק; נכי"מ ארבינ' בכל הפרק. הנוגע בבחצי זית (ומאהיל על כחצי זית או נוגע בכח"ז) וכח"ז מאהיל עליו ומאהיל על כב' ח"ז מאהיל על בח"ז וכח"ז מאהיל עליו ר' דוסא. במשנ"ב ליתא וכ"ה וליתא גם בד"נ ובדפו"י; נכי"מ הנוגע בבחצי זית ומאהיל על כח"ז או נוגע בכח"ז וכח"ז מאהיל עליו ר' דוסא נכי"ק ומאהיל על כל כב' ח"ז מאהיל.. אבל הנוגע בבח"ז וד"א כו'. נכי"מ ..הנוגע בח"ז (או מאהיל על כח"ז) ד"א והסלר כמוסמות משמעו (וגם כסמוך ד"א) ונמתק שם המלות המוקפות. (או מאהיל על כח"ז ור"א מאהיל עליו ועל כח"ז). במשנ"ב ליתא וכמש' דפו"י ליתא; נד"נ ליתא מן אבל הנוגע כו' עד סוף המשנה. אף בזה ר' דוסא. נכי"ק ונכי"מ ר' דוסא בן ארבינס. המגע. נכי"מ הנוגע.

ראשון לציון

פ"ג א במשנה זה הכלל עי' תוי"ט תרומות

משה ומשה. אהל ואהל: **ב** אוכל פרוד. כגון לבור של אגוזים בטעים ומקדים בכסהן נפרדים זה מזה אין בהם כביצה שהוא שיעור טומאת אוכלים לטמא אחרים: אינו מצטרף. אם הן טמאים וגעו בהן טהרות כשהן לבדן אינן מצטרפין זה עם זה לטמא הטהרות. כיון שאין בכל אחד מהן בפני עצמו כשיעור טומאת אוכלין: אסימון. עשוי כמדת המטבע שיולא אצל שפליינ"א טבעו עליו צורה. ואין פודין בו מעשר שני דכתיב (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה: מטבילין ידים להטאת. שנגע באוכלין ומשקין טמאים. וכיוצא בהן מדברים שמטמאין את הידים ואין מטמאין כל הגוף. הרי זה מטביל ידיו בלבד. וכשר ליגע במי חטאת ולהזות מאפר הפרה על הטמא: אם נטמאו ידיו נטמא גופו. וצריך טבילה לכל הגוף. דמעלה עשו במי חטאת שאם נטמאו ידיו נטמא גופו משא"כ בתרומה וקדשים: **ג** מעי אבטיח. הזרעונים והמשקה שבתוך האבטיח: וקניבת ירק. עלין מעופשים שמסיריס מן הירק: מנה ומנה ופרס. כל אחת מנה וחצי. ובגיר מסני לא חשיב גז שזו פחות שבגיזות: כל שהן. לאו דוקא דבפחות משעים סלעים לא מהייבי רבנן בראשית הגז. אלא משום דרבי דוסא יהיב שיעורא רבא קרי תנא לשיעורא זוטא דרבנן כל שהן. והסלע משקלו כ"ד מעים ומשקל כל מעה ט"ז גרעיני שעורה: **ד** חוצלות. מחללאות עצויות מגמי וכיוצא בו ויש להם שפה סביב: טמאות טמא טת. שהרי יש להן בית קבול. אבל לא טומאת משכב ומושב. לפי שאין ראויות לסכיבה ולא לסיבה: וחב"א מדרס. דחזו גמי לסכיבה: הקליעות. חוטין מעשה עבות: טהורות. שאינן חשובות אריג ואין זה בגד: חוץ משל גילגילון. הקליעות של אבגט שחוגרים בו שבגד הוא חשוב: כולם טמאות. דכולה חשובים בגד חוץ מן הקליעה שעושים מוכרי הגמר לקבור בה אגודות של גמר: **ה** קלע. שזורקים בו האבנים כמה דאת אמר (שופטים כ') קולע באבן (שמואל א' כ"ה) יקלענה בתוך כף הקלע: בית קבול

יכין — תפארת ישראל — יכין

יא) לפרוסים, לו שהן פירות קטנים שאין בכל אחד כביצה: יב) לכביצה שהוא השיעור לקבל טומאה ולטמא אחרים. מיהו מדרבנן גם כ"ש מק"ש אבל אינו משמא [תו"ש שהרות פ"ב מ"ח]: יג) ואילה"ק מדאמרינן בעבול יוש [פ"ב סמ"ה] דנושים הרבה, אפילו יש בכ"א כשיעור אינן חיבור אלא יחנו, מכ"ש דהול"ל הכא דכשאינן כשיעור בכ"א אמ"ל. י"ל הכא בים ביניהן משקה העומד, ואזלו רבנן ור' דוסא לשטתייהו [שהרות פ"ח סוף מ"ח] דלרבנן הים משקה העומד מלרפן, ולר' דוסא אינו מלרפן. משא"כ הים בעבול יוש, הרי ע"כ דמיירי שאין משקה ביניהן, דאל"כ למה אמרינן יחנו, והרי כולן הו"ל כנגעו ברחשון, דהמשקה שנגע בהן נעשה החלה [בטהרות סוף פ"ח], אלא דבאין משקה ביניהן מיירי, ולהכי אינן חיבור: יד) [משנה במעשר שני פ"א מ"ב]. ובלשון יון נקרא מטבע שאין עליו צורה אסיטיאתס [ועי' מ"ש ריש פ"ד דכ"מ]: טו) דבגע ידו במאכל טמא, נטמא ידו ולא גופו, וטובל ידו ואז מותר ליגע במי חטאת, וכסרים להזות מהן עם אפר פרה על הטמא: טז) ולריך לעבול כל גופו. והוקא למי חטאת עשו מעלה זו, משא"כ לתרומה וקדשים: יז) [מעלאנע] והגרעינים והלחלוחית שבתוך האבטיח נקרא מעי, משום דתליין כל חלקי הלחלוחית שבתוכה יחד זה בזה כעין חוטי מעיים: יח) עלין מעופשין שמסירין מירק: יט) [חולין פי"ח מ"ב]. ור"ל שכל אמר הרחל שגזזו, יסקול ק"ן זוז, וכל זוז משקלו ל"ו שעורות, לו א' קוינטא. נמצא כל אמר

טהור: **ב** אוכל פרודיא) אינו מצטרף[יב]. דברי רבי דוסא בן הרכינס. וחכמים אומרים מצטרף[יג]. מחללין מעשר שני על אסימון[יד] דברי רבי דוסא. וחכמים אומרים אין מחללין. מטבילין ידים להטאת[טו] דברי רבי דוסא. וחכמים אומרים אם נטמאו ידיו נטמא גופו[טו]: **ג** מעי אבטיחיז) וקניבת ירק[יח] של תרומה. רבי דוסא מתיר לזרים. וחכמים אוסרין. חמש רחלות גזוזות מנה מנה ופרס[יט] חיובות בראשית הגז. דברי רבי דוסא. וחכמים אומרים חמש רחלות כל שהן[כ]: **ד** כל החוצלות[כא] טמאות טמא מת[כב] דברי רבי דוסא. וחכמים אומרים מדרס[כג]. כל הקליעות[כד] טהורות[כה] חוץ משל גלגילון[כו] דברי רבי דוסא. וחכמים אומרים כולם טמאות[כז]. חוץ משל צמרים[כח]: **ה** הקלע[כט] שבית קבול שלה ארוג[ל]

בס"ד: **ב** אוכל פרוד. פי' הר"ב כגון לבור של אגוזים וכו'. כך פי' הרמב"ם. ["ומ"ש הר"ב שהוא שיעור וכו'. עמ"ש בזה ברפ"ב דטהרות]. והראב"ד מפרשה כאותו שבביאו במשנה ח' פ"ח דטהרות ר' דוסא אומר אוכל פרוד אינו מצטרף. ומייריי ע"י משקה כדאיתא התם: מחללין מעשר בני על אסימון דברי ר' דוסא. דברים וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנלרר ביד. גמ' פ"ד דב"מ דף מ"ז. ובמשנה ב' פ"ק דמסכת מעשר שני סתם לן כרבנן: לחטאת. פי' הר"ב למי חטאת וכו'. שהפרה אדומה היא נקראת חטאת בהאהל כדאמר רחמנא חטאת היא. רמב"ם: אם נטמאו ידיו נטמא גופו. פירש הר"ב דמעלה עשו וכו' עיין במשנה ה' פרק ב' דחגיגה והתם סתם לן כחכמים: **ג** חמש רחלות וכו'. בטויה במ"ב פי"א דחולין ועיין שם: **ד** הח צלות טמאות טמא מת. פי' הר"ב מחללאות וכו'. ויש להם שפה סביב ואע"ג דמדרבנן מטמאין אע"פ שאין להם בית קבול. [כמ"ש הר"ב בריש פ"ב דכלים] הכא היכא דליש להו גדנפא. עכוין לסיבוך. תוס' פ"ק דסוכה דף כ'. ועיין פ"ט דכלים משנה ו': וחב"א מדרס. לענין הר"ב דהוי גמי לסכיבה ואימא אף מדרס. גמ' שם: גלגילון. פי' הר"ב אבגט שחוגרים וכו' וכ"פ במשנה י"א פי"א דנגעים גם הרמב"ם פי' שם כך. ומסיים ואולם הוא נגזר מן והגליומים ע"כ. ובפירושו שבכאן גרסה דגורס פתיגיל ומפרש שהיא מלה מורכבת מן פתיל גיל: **ה** ארוג טמאה. אפילו לר' דוסא טמא

יא) לפרוסים, לו שהן פירות קטנים שאין בכל אחד כביצה: יב) לכביצה שהוא השיעור לקבל טומאה ולטמא אחרים. מיהו מדרבנן גם כ"ש מק"ש אבל אינו משמא [תו"ש שהרות פ"ב מ"ח]: יג) ואילה"ק מדאמרינן בעבול יוש [פ"ב סמ"ה] דנושים הרבה, אפילו יש בכ"א כשיעור אינן חיבור אלא יחנו, מכ"ש דהול"ל הכא דכשאינן כשיעור בכ"א אמ"ל. י"ל הכא בים ביניהן משקה העומד, ואזלו רבנן ור' דוסא לשטתייהו [שהרות פ"ח סוף מ"ח] דלרבנן התם משקה העומד מלרפן, ולר' דוסא אינו מלרפן. משא"כ התם בעבול יוש, הרי ע"כ דמיירי שאין משקה ביניהן, דאל"כ למה אמרינן יחנו, והרי כולן הו"ל כנגעו ברחשון, דהמשקה שנגע בהן נעשה החלה [בטהרות סוף פ"ח]. אלא דבאין משקה ביניהן מיירי, ולהכי אינן חיבור: יד) [משנה במעשר שני פ"א מ"ב]. ובלשון יון נקרא מטבע שאין עליו צורה אסיטיאתס [ועי' מ"ש ריש פ"ד דכ"מ]: טו) דבגע ידו במאכל טמא, נטמא ידו ולא גופו, וטובל ידו ואז מותר ליגע במי חטאת, וכשרים להזות מהן עם אפר פרה על הטמא: טז) ולריך לעבול כל גופו. והוקא למי חטאת עשו מעלה זו, משא"כ לתרומה וקדשים: יז) [מעלאנע] והגרעינים והלחלוחית שבתוך האבטיח נקרא מעי, משום דתליין כל חלקי הלחלוחית שבתוכה יחד זה בזה כעין חוטי מעיים: יח) עלין מעופשין שמסירין מירק: יט) [חולין פי"ח מ"ב]. ור"ל שכל אמר הרחל שגזזו, יסקול ק"ן זוז, וכל זוז משקלו ל"ו שעורות, לו א' קוינטא. נמצא כל אמר

טרחל שגזזוה, יהיה ל"ז לאמה ואלו כל אחת [ועי' שבועות פ"ו סי' כ']: כ) וקיי"ל דלריך שתגזזו כל א' לכל הפחות י"ב סלע. וכל סלע הוא [בערלינר ל"א ט"ה]. וכל הה' יגזזו יחד לכל הפחות ס' סלע [י"ד עלי"ג. ושאר פרטי הדין עי' חולין פי"א מ"ב]: כא) [מאטעטן] אלונות מגמי הנקרא [באסטן] גל"א, ויש להן שפה סביב: כב) מדים להן בית קבול ע"י השפה. דבאין לו בית קיבול אין מק"ש כלל. דאע"ג דשאר פשוטי כלי עץ מק"ש עכ"פ מדרבנן כשים לו אזרת כלי ומשמש לאדם וכלים [כפפ"ז דכלים מ"ד], ולמדרס מק"ש מדאוריתא כשעשויות לסכיבה [ועי' יבקש דעת סי' מ"ז] וכל המקבל טומאת מדרס טמא גם בשאר טומאות [כמה פ"ו מ"ג]. עכ"פ חולות קטות הן ועשויות רק לסיכוך, ולא מחשבו כלי כלל, להכי טהורות אפילו מדרבנן לשאר טומאות. ומה"ט גמי אינן מק"ש מדרס, דמדמיוחד רק לסיכוך, אומרים לזב היושב עליו עמוד ונעשה מלאכתיו [ועי' יבקש דעת סי' כ"ג]: כג) ר"ל אפילו למדרס מקבלת טומאה, מדחזו לסכיבה בדוחק: כד) ר"ל כל הקלוע כרשת: כה) ר"ל אין מקבלת טומאה, דמדמלא נקבים אין חשובים בגד: כו) אבגט קלוע, דכשחוגרו מותחו יחד, ואין הנקבים גדולין, ומקרי שפיר בגד: כז) ר"ל מקבלות טומאה: כח) רשת שאוגדין בה הסוחרים אגודות למר. ועהור משום שהנקבים של רשת זה לרחבים נקביו ביותר: כט) [שליידער], שזורקין בהן אבנים במלחמה, כעין שעשה דוד לגליות: ל) שהקלע הוא רלועה של עור רחבה איזה אלבעות, והוא

באוכל פרוד ע"מ. מ"הטהרות פ"ח מ"תורב"א מצטרף. מיי' פ"ל מה' טומאת אוכלין הי"ל: מחללין מע"ש על אסימון. תוספתא דמע"ש פ"א ומ"ו: אין מחללין. נ"מ מ"ז ע"ב ע"ו: ומבלמי מע"ש פ"ל ה"ל מיי' פ"ל מה' מעשר שני ה"מ: אם נטמאו ידיו. מ"ו פ"ג מ"ג: אבטיח. ומבלמי תר מוס פ"א ה"ל: וחכמים אוסרין. מיי' פ"א מ"ז: תרומות ה"ו: המש רחלות. נ"מ ק"נ פ"א הולין קנ"ה פ"א: המש רחלות כל שהן. מיי' פ"ו מ"ג: בכורים ה"ג סמ"ג עשין קמ"ג טוש"ע י"ד סימן ש"ל פ"ם (ויייו אחר מבשיס): ד כל החוצלות טמאות מ"מ. מוהה מ' ע"א: חב"א מדרס. מיי' פ"ג מה' כלים ה"א: כולם טמאות חוץ משל צמרים. מיי' שם ה"ג: ה הקלע שבית קבול שלה. מיי' פ"ב מה' כלים ה"ב:

שנויי נוסראות

ב פרוד. בכי"ק פרוד. ר' דוסא (בן הרבינס). בכי"ק ליתא. וחב"א אין סחללין. בכי"ק ובכי"מ והבמים אומרים וכן ג"ל במבכ"ב ו"ו רפ"ח; בד"ג ים בבכא ו' מסכרן ושעות. נטמא גופו. בכי"מ ..בל גופו: ג וקניבת. בכי"ק וקיובת. גזוזות. בכי"ק ובכי"מ גוזזות. רחלות כל שהן. בכי"ק ובכי"מ .גוזזות כל שהן וכ"ה גוזזות כאן גם בד"ג: ד גלגילון. בכי"ק גלגליון: בכי"מ גיגגיליו: ה הקלע שבית קבול שלה ארוג. בכי"מ קלע.. בכי"ק ..של בית קבול שלה אריג.

תוספות דרשים

פ"ג בתוי"ט סד"ה אוכל פרוד כו' ומייריי כו'. ול"ל דאיה לדבריו דבפ"ג דטהרות מ"ב ליתא שם אם היו פרודין אפי' הן סאה עהור פי' זיתים שהן מוחמים בתור אם אין בגוש מ' כביצה אין מצטרפין וכן פסק הרמב"ם בפ"ע מה' ט"א ואם החבמים כאן פליגי ה"ל למתני שם שם מקומם ועוד דקי"ל הלכה כעדיות ולמה לא פסקה הרמב"ם (ממהורש"ח זצ"ל):

ועי"ש בנמב"ש היטב

ג במשנה וחכמים אוסרים ודוקא בקניבת. ירק של גמנים אבל בשל בע"ב אף רבנן מודו דמותר ודוקא כשמבלינן אבל אם מכניסן אסור דלא נרע מגרעיני תרומה פי"א משנה ה' דתרומות (הראב"ד) וכן פסק הרמב"ם פי"ו מה"מ. אלא דבריס ליפסא ע"ש: ד במשנה וחב"א מדרס דבמסכת סוכה דף כ' מסקינן דבדעבדיה כ"ע ל"ס דטהורות ובדאשא גמי ל"ס שהן עמאות כי פליגי אלא בשאר מקומות מ"ב דיון דליכא דיחיב עליהן כדעבריה דמי ומ"ס דיון דמיקרי ויחיב כדאשא דמיא (הראב"ד):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ממא משום תרוג כל שהוא. הרא"ש. ועיין זה בפירוש הר"ב דרים פרק כ"ז ממסכת כלים: ושל עור רבי דוסא בן הרכינס מטהר. דקא סבר תמים קלע לאו תכמים הוא כדי לעשותו כלי. לפי שאינו עשוי [לנא] לזרוק בו אבנים ומעשה מקל בעלמא הוא עושה. הרא"ש: בית הפקיע. פירש הר"ב הבית יד שלוחו בו וכו' ורוצה להפקיע וכו' כלומר להוציא. ועיין בפירוש הר"ב רפ"ה דמסכת שקלים בדבור על הפקיע. ומה שכתבתי שם: ן השבויה אוכלת בתרומה דברי ר' דוסא אמר רבי דוסא וכי מה עשה לה מרבי הלז [דערביים שטופי זמה דתשעה קבין ירדו לעולם וכו' ולרבותא נקטיה. תוס'] וכי מפני שמיטך לה בין דדיה פטלה מן שלהונה [כלומר אין עוהגין בהן הפקר לאונסין בבתולה. אלא לשתק עמהן. רש"י פ"ג דכתובות דף ל"ו]: האשה שאמרה נשביתי וכו'. הכי כתיב לן תנא במשנה ה' פ"ב דכתובות: שהפה וכו'. כ"א ל"ג וכן נראה שיטת גי'הרמב"ם דאל"כ אין לו לפרש על העיקר שבידינו הפה שאסר וכו' אי איתא דגרס ליה בהדיא במשנה: ן ארבעה ספיקות וכו' כולד המטא עומד וכו'. פירש הר"ב מלורע עומד וכו' ומשנה זו שנויה מתני' ב' פ"ו דטהרות ושם מפרש הר"ב עוד פירוש אחר וע"ש: ח שלשה דברים רבי צדוק מטמא וכו'. שנויה במשנה ה' פי"ב דכלים. וע"ש ובמשנה דלעיל מינה מ"ש בשתיהן בס"ד. ומ"ש הר"ב במסמר השולחני דרבנן מטהרים משום דתשמישו עם הקרקע עמ"ש בזה במ"ה פרק י"א דכלים: ט ארבעה דברים ר"ג מטמא וכו'. שנויה מתניתין ו' פי"ב דכלים וע"ש ובמשנה ג' דהתם מ"ש

חכמים מטמאין. נפסק בית אצבע שלה. מ"ש פכ"ב מה' כלים ה"ג: ן השבויה אוכלת בתרומה. כתוס' ל"ו ע"ב ניפין ה"ל ע"ש ירוחלמי כתוס' פ"ב ה"ב: האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני. מ"ש פ"ב מה' מרוחות ה"ל: ן ארבעה ספקות ר"א מטמא כו'. פכ"ח פ"ו מ"ב: הטמא עומד כו'. מ"ש פפ"ו מה' תנות המוקדה ה"ה: ם מאה ברה"י כו' וחכמים מטהרין. מ"ש פ"ב ה"ט: ן שלשה דברים ר' צדוק מטמא. כלים פ"ב מ"ב: כסמר השולחני. מ"ש פ"ו מה' כלים ה"ב: וארון של גרוסות. מ"ש פ"ב ומסמר של אבן שעות כו' וחכמים מטהרין. מ"ש פ"ב: ט ארבעה דברים ר"ג מטמא. כלים פ"ב מ"ב:

שנויי נוסחאות

בית הפקיע. במס"ב ד"ו רפ"ה. הפקיעה: (שהפה שאסר הוא הפה שהתיר). בכי"ק ליתא. אינה אוכלת. בכי"מ ..אוכלת בתרומה. ן הטהור עומד והטמא עובר. וכ"ה בכי"ק ובכי"מ; בד"ב הטהור עובר והטמא עומד וממנו במס' דפ"ו ובמס"ב ד"ו רפ"ה ואחריו בכל דפוסי מס"ב ובתוי"ט תקן גם בכלים גם בפ"ו ברע"ב כלפניו ועי' פי' הרמב"ם והרע"ב. טומאה. בכי"ק הטומאה וכן בסיון וכן הטהרה ב"ש: ח השולחני. בכי"ק שולחני; בכי"מ של שלחן. (שלר) גרוסות [על משקל לקוחות]. בד"פ וד"ק ליתא; בד"ב גרסות במס"ב ד"ו רפ"ה גירסות וכ"ה במס' דפו"י. שעות. בכי"ק ובכי"מ השעות: ט מטמא זו קודמת בכי"מ למשנה ח'.

תוספת חדשים

ח במשנה וארון של גרוסות פירש הר"ב דפליגי אי הוי כלי עץ העצוי לחתך או. לא ע"כ וקשה לפ"ז מה שינו של ארון להפליגו בין המסמרים ולבית הרא"ש ז"ל ניחא דמסרים שלא ארון קאי על המסמר שטעון בעגלה עלו:

ראשון לציון

ח ברע"ב ד"ה וארון של גרוסות כו' דיבור זה נ"ל למעלה קודם"ס לאבן השעות כו' וכן הרמב"ם ז' דכלי"ד מפרשים על הסדר התלה פנן של גרוסות כו' ואח"כ מפרשים אבן השעות.

שלה. המקוש שמשימין בו האבן ברוגים להשליך: בית אצבע שלה. כמין נקב קטן שמכניסין בו האצבע: בית הפקיע. הבית יד שאוחז בו כשמסבב הקלע באויר ורוצה להפקיע ולהשליך האבן: ן השבויה. א)אמת כהן שנשבית: אוכלת בתרומה. ולא חיישינן שמא הנכרי בא עליה ועשאה זונה ופסלה מן התרומה: שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. כשם שהאמינוה כשאמרה נשביתי כך יש להאמינה כשאומרת וטהורה אני: ן הטמא עומד. מלורע עומד תחת האילן: וטהור עובר. דרך שם. שפק נגע שפק לא נגע. או שפק האהיל האילן והאהל על שניהם ונטמא הטהור. שפק לא האהיל ולא נטמא הרי שפק אחד. או שניה הטהור ב)עומד והמלורע עובר. זה שפק שני: טומאה ברה"י וטהרה ברה"ר. כגון חנות הפתוחה לרה"ר שפק נכנס שפק לא נכנס: או שהטהרהג) ברה"י והטומאה ברה"ר. הרי שני שפקות אחרות: רבי יהושע מטמא. דסבר הואיל ורה"י מצוחפת בשפק טומאה זו הוי שפק טומאה ברה"י ושפקו טמא: וחכמים מטהרין. דסברי הואיל ושפק טומאה ברה"ר מצוחפת בה הוי שפק טומאה ברה"ר ושפיקו טהור. ואין הלכה כרבי יהושע: ח מסמר השולחני. כהשולחני הולה בו כף המאזנים. ורבותיו פירשו מסמר קבועה בעמוד שלפני השולחני להעמיד בו תרים החגות ומטהרין רבנן משום דתשמישו עם הקרקע: אבן השעות. אבן שיש בה קויס ורשומים עליהם שמות השעות ותחוב בה מסמר וכו מכווניס את השעות וקורין לו בלע"ז אירליי"ו 1) ובערבי אלבלאט"ה: וארון של גרוסות. העושים גריסים של פול ברחיים שלהם יש להן כמין ארון של עץ: ר' צדוק מטמא. אותו ארון דתורת כלי עליו: וחכמים מטהרין. דכלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו עשוי לטלטל. ורבי

א) בכתובות דל"ו ע"ב פירש"י בת כהן. והגיה הריטב"ן לו אשתו. ב) בר"ב ד"ר שוכר והמלורע עומד. ג) בר"ב ד"ר ברה"ר והטומאה ברה"י. 1) לשון אחר

יכין תפארת ישראל יכין

עשוי כעין עגיבה גדולה, ובאמצעות העגיבה יש גומא שמשים שם סלבן במשליך, והוא הבית קבול. ולפעמים עושין הבית קבול מאריג של סלבן: לא) ר"ל אז הקלע מקבל טומאה, לף שהבית קבול קטן: לב) אם הבית קבול עשוי מעור: לג) ר"ל אין מקבל טומאה, מדאין בהעור ה' על ה' טפחים כשיעורו לקבל טומאה [כלים פכ"ז מ"ב]. ואין התמים הקלע עושהו כלי. דעכ"ם מדאין עשוי רק לקלע הו"ל כמקל בעלמא: לד) הוא נקב קטן שברחם הקלע, שבו מכניס האבן כשקולע: לה) אם חוטי מני שבתחתית הקלע מבחוץ, כדי להשמיע קול באויר כשמתנענעים בשעת זריקה. והרי גם כשנפסקו אלה, עדיין ראוי להפקיע בהקלע: לו) אמת כהן שנשבית: לז) ולא חיישינן שנבעלה ונתחללה: לח) [עהרות פ"ו מ"ב]: לט) ר"ל אם המלורע עומד מתחת אהל: מ) בסמוך לאותו אהל, דאי בזודאי היו שניהן תחת אהל א', נטמא הטהור כיון דהמלורע עומד. משא"כ בשהטהור עומד ומלורע עובר, טהור [בנגעים פי"ג מ"ז]. לא הטהור וכו': מא) לא טומאה וכו': מב) אי טהרה וכו': מג)שיש שפק אם המלורע לא הטומאה שברשות הרבים נגעי בהטהור והטהרה (בלון)[שיש] בו דעת לשאול שברשות אחר.[ואילה"ק עכ"פ בטהור עומד תחת האהל ומלורע עובר הרי כל שפק טומאה שנולד דרך הטהרה אז דרך זריקה אמ"ע, מדאין לטומאה מקום [בטהרות פ"ד מ"ב וגזיר דס"ד א']. י"ל דסיינו בשפק מגע, ולא בשפק שהוא אם האהיל [כר"ב פ"ד דטהרות מ"ד ופ"ו דטהרות מ"ב]. ושפק נגע דקתני, מייירי כשיש שפק שמא בשעה שעבר הטמא תחת האהל עמד קלת, דאז אף בשפק מגע טמא] מד) הגיע ונפל: מה)דשפק טומאה ברה"ר מבוהקה כאן, ושפיקו טהור: מו) [כלים פי"ב מ"ה]: מז) יתד, שהשולחני תומך בו הדף שמחובר שפתו העליונה בסותם חנותו, ופותחו בשלחן לפניו ותומכו למטה ביתד: מח) ר"ל אז מסמר של ארון וכו'. שתומך ומחזק בו בארון ההיבה, שנותן בו הגריסין הטחונין שמוכר, ומדשניהן להמיכה להכי כלל להו תנא יחד במלת מסמר דגריסא. [ולרמב"ם פ"י מכלים לא קאי מסמר לארון. ולי"ע א"כ למה הפסיק בו תנא בין מסמר למסמר]: מט) מסמר שתקוע באבן שבו רשומים שעות היום בעגול לחלק ה' שוין, וכשניע לל המסמר לשם, מיד ידע השעה, כעין [זאנגענלייגענ] שלנו: נ) דאינן חשובים כלי. ולרמב"ם אף ארון גרוסות נוסיף טהור,

מדקבוע

לדוק סבר פעמים א) מתקנים אותו לטלטלו ואין סלכה כרבי לדוק: **ט** טני. כלי של מתכת שבעלי בתים משמיש בו גרוטאות ומשברי כלי מתכות. ור"ג מטמא הכסוי. דסבור הוא נמי מסוב כלי משום דכסוי נמי יש לו בית קבול. וחכמים מטהרין. דסברי כיון דלא נעשה אלא לכסות אינו מסוב כלי: ותלוי המגרדות. מסמריס שתולים בהם המגרדות בבתי מרחצאות. והנכנסים שם כל אחד לוקח מגרדת [ומגרד] בה רגליו וגופו: וגולמי כלי מתכות. שריכים עוד לגרדו להקיש בקורנס או שמחוסר אוגן או אוזן אינן טמאים לדברי חכמים עד שתגמר מלאכתן: טבלא שנחלקה לשנים. עבלא של חרס שיש בה לבובין. ונעשית שתי חתיכות שוות שאין אחת מהן גדולה מחברתה בהא פליגי ר"ג וחכמים. והלכה כחכמים: **י** [אין] טומנין את החמין מי"ט לשבת. דסברי ב"ש אין אופין אלא א"כ עירב בפת ואין מבשלין אלא א"כ עירב ג) בתבשיל. ואין טומנין אלא א"כ היו לו חמין טומנין מערב י"ט. וב"ה סברי לאופין ומבשלין וטומנין על עירוב של תבשיל בלבד: אין זוקפין. מטרה של חוליות שנתפרקו חוליותיה. אין מחזירין אותן. דהוי כבונה ויש בנין בכלים. וב"ה סברי אין בנין בכלים: גריצין. ככרות עבות: אלא רקיקין. ככרות דקות דסברי ב"ש אין אופין פת מרובה ביו"ט משום טרחא וב"ה אומרים אופין פת מרובה ביו"ט שבזמן שהפת מרובה יפה היא נאפת: והרי. עיסה גדולה הנאפת על גבי גחלים. ואין הלכה כר"ג בכל מה שמחמיר כדברי ב"ש: **יא** מכבדין בין המטות. שאוכלין שם ורגילין היו להסב על גבי מטות ולאכול: מוגמר. לבונה ע"ג גחלים כדי להריח בה אבל לגמר את הכלים דברי הכל אסור: מקולם. כרעיו וכני מטען תלויין ג) [בלרו] תולה לו כשלולהו והיו עושים זכר לפסח דכתיב ביה (שמות י"ב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקולם כגבור זה שכלי זיינו עמו. תרגום וכובע נחשת. וקולסא דנחשא: וחכמים אוסרים. בשלשתן. כיבוד משום אשווי גומות ומוגמר משום דלאו אורך לכל נפש הוא שאינו אלא למטונגים ביותר. או

לגוי

א) ל"ל מטלטלים אותו לתקנו וכ"ה בפי' הר"ב בפי"ב דכלים מ"ד (הו"ח) וכפי' משנת חכמים בכלים שם כתב כי המטמאת כאן היא הנכונה ושם בכלים יש לתקן כמו כאן ועי' שם במשנה אחרונה. ב) בר"ב ד"ל על התבשיל. ג) ברע"ב ד"ה בגגדו ותקן התוי"ט בלפנינו. ד) והוא מהירושלמי בילה פ"ב ה"ו ע"ש ובערוך.

יכין תפארת ישראל **יכין**

שדקבוע בארץ ואינו מתטלטל. ולא"ק לפעמים מטלטלו לתקנו: נא) [בס מ"ז]: נב) ר"ל כסוי של מחבת העשוי כטגא, והוא סל: נג) ובכסוי שאינו מחובר בהכלי מיירי. ופליגי אם מחשב כלי בפני עצמו לקבל טומאה, משום דמשתמש לפעמים בפני עצמו. אבל של עץ, לכ"ע טהור דשמוטי כלי עץ טומאתו מדרבנן, ומדהשמישו בפ"ע לא שכיח, מלתא דל"ש ל"ג בה רבנן [בטיהורין דס"ג ב']: נד) [העגנטל] שבמגרדות הסוס לתלותו בו. דרבנן ס"ל דהו"ל כשאר תלאי כלים שאינן מק"ט [בכלים פט"ו מ"ד]. ור"ג ס"ל מדמסייע התלאי בשעת מלאכה דהיינו שאוחז בו כשמגרד הסוס, הו"ל כתלאי נפה [שם]: נה) כלי מתכות חדש שלא נגמר עדיין יפה, מדאריך בסוף לשופו ולהחליקו: נו) שמחלקה לב' חלקים שוין. דר"ג ס"ל דמקבל טומאה עדיין, מדלא אפשר לגמלס ושמא הא' גדול מחבירו כשערה. [ואע"ב דטבלא הו"ל אין כה דלים. ל"ל כיון דגם כהא מסוטה יצאין, היינו דוקא בכסוטה שפק נטמאה או לא, ולא במסופק בשיטורו [ועי' תוס' סוטה כ"ח ב' ד"ה בראשון]. ואת"ל אי"כ מכ"ש דהו"ל למשריס לטבלא בכה"ג, דהרי בכה"ג בסוטה אם ודאי נטמאת רק שיש ספק אם נבעלה לגדול או לקטן, דהו"ל ספק בשיטורא, אינה שותה [בסוטה דכ"ד]. וי"ל דלא דמי א"ת לגמלס לשאר ספק בשיטורו, דהכא א' מהם מתחב לב"ג בודאי נטמא, [ועי' רמב"ם פט"ז מהה"ט ה"ג] ורבנן ס"ל דבידי אדם אפשר לגמלס [ועי' תוס' חולין כ"ח ב']: נז) [בילה פ"ב מ"ו]: נח) כשלא עבה עירוב הבשילין גם מחמין טמונים. דס"ל כל מלאכה שעושה מיו"ט לשבת, צריך לעשות דוגמתה בעירוב הבשילין, ונקט טומנין לרבותא, אף שעשה עירוב הבשילין בדבר מבושל וטמינה הוא בכלל בישול אפ"ה אסור, וכ"ש אפוי ומבושל, שה ב' עניינין נפרדין צריך.

ולחכמים בתבשיל אחד סגי להכל כב"ה [בילה פ"ב מ"ו]. ולא קיי"ל כן [ועי' פ"ב דבילה מי' ה']: נט) מעורה של חוליות שנתפרקו זמ"ז, אסור להחזיקן, דאע"ג דבבה"ג אין בניין וסתירה בכלים, עכ"פ גזרו שמא יתקע בחוזק ויתחייב חטאת, וביו"ט דקיל לא גזרו [כמג"א תקי"ט סק"ד ועי' בקיצור הרובלין מי' ל"ה]: ס) פת עבה: סא) עגונות דקות, ונעמיה משום טרחא: סב) אפילו ליסה מרובה שצריך לחררות גדולות. וסכי קיי"ל [א"ח תקי']: סג) ר"ל מותר לטלטל עם מכבדת בין האוכלים שנפלו שם פרורים כשיטבו עליהן לאכול. דבמקום מועט כזה לא חיישינן שיעשה גומות במכבדת בקרקע, אפילו אינו מרוקף. וכהנין לאסור אפילו במרוקף. רק עם דבר רך כבירסטע של שערות או כנף אווז שרי אפילו באינו מרוקף [א"ח שי"ז]: סד) להניח בשמים על גחלים וקיי"ל דאסור משום מכבה, והרי ריח אינו דבר השוה לכל נפש דאינו רק למפונקים. וה"ה דאסור להניחן בבגד כדי שיריח הבגד, או לשפוך מים מרימין על בגד, להוליד בו ריח [א"ח תקי"ח]. וב"ל דמלת יו"ט דנקט הגה קלי גם אריסא, דרק ביו"ט ולא בשבת שרי. רק מדסיפא אינרי בשבת, להכי נקט בסוף ב' בני קמאי ביו"ט [ועי' מ"ש פ"ב דבילה מי' ל']: סה) קלים הוא כובע מלחמה. וי"ל אלו שלם ומעיו תלויין כרוכין בשפוד ממעל לראשו כעין [העלם] שעבשין במלחמה: סו) שהנו בהן כך זכר לפסח. ובכאן מוכח דרבן גמליאל שנזכר במשניות אלו אינו ר"ג הזקן שהיה אביו של רשב"ג שברגא בזמן החורבן, רק ר"ג בן רשב"ג הנהרג, והוא היה נשיא אחר ריב"ז, ונהג נשיאותו אחר חורבן הבית: סז) בכיבוד משום נומות. ומונמר מדאינו שוה לכל נפש רק למפונקים, וגדי מקולם, משום דמחזי כאוכל

גמליאל מטמא. וחכמים מטהרין נא). כסוי טני נב) של מתכות. של בעלי בתים נג), ותלוי המגרדות נד). וגולמי כלי מתכות נה). וטבלא שנחלקה לשנים נו). ומודים חכמים לרבן גמליאל בטבלא שנחלקה לשנים אחד גדול ואחד קטן. הגדול טמא והקטן טהור: **י** שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי נז). אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת נח). ואין זוקפין את המנורה ביום טוב נט). ואין אופין פתין גריצין ס) אלא רקיקין סא). אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמרו לו ומה נעשה לבית אביך. שהיו מחמירין על עצמן. ומקילין על ישראל להיות אופין פתין גריצין וחרי סב): **יא** אף הוא אמר שלשה דברים להקל. מכבדין בין המטות סג). ומניחין את המוגמר ביום טוב סד). ועושים גדי מקולם סה) בלילי פסחים סו) והכמים אוסרים סו): **יב** שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר. וחכמים

תוספות יום טוב

מ"ש בשתיהן בס"ד: **י** שלשה דברים ר"ג מחמיר וכו'. שנויה במשנה ו' פ"ב דבילה וע"ש: זוקפין. תרגום [בראשית ל"ז] וגם נלבה אף אזקפה. הרמב"ם: וחרי. פי' הר"ב עיסה גדולה וכו' כמו והנה שלשה כלי חורי על ראשי (בראשית מ'). הרמב"ם ס"ד). [ובערוך ערך חר אומר חררות גדולות הראשונות למלך]: **יא** אף הוא אמר ג' דברים להקל וכו'. שנויה במתני' ז' פ"ב דבילה וע"ש: **יב** שלשה דברים

כסוי טני של מתכות. מ"ו' פ"מ מ"ו כלים כ"ו: וחלוי המגרדות. מיי' פ"י מה' כלים ה"כ: וגולמי כלי מתכות. מיי' שם פ"מ ה"ח: וטבלא שנחלקה כו' חנדיל ממא. מיי' פפ"ו שם ה"כ: ר' שלשה דברים ר"ג מחמיר כו'. נ"ל כ"מ פ"ב ה"ם: **יא** אף הוא אמר שלשה דברים להקל. נ"ל: ל"ב ע"ב: וחכמים אוסרין. מיי' פכ"מ מה' שבת ה"ג ופ"ד מה' יו"ט ה"ו ופ"מ מה' תפו' ומלה ה"מ עוה"ע מ"ח כיומן שנ"ר ס"ב וכיומן הק"ב פ"מ וכיומן הקי"מ פ"ב וכיומן תפ"ו פ"מ: **יב** שלשה דברים ראב"ע מתיר. נ"ל כ"ב פ"מ:

שנויי נוסחאות

של מתכות. נכי"ק מתכת. של בע"ב. נכי"ק ושל בע"ב. המגרדות. נד"ג ונדפו"י ונמסב"ב המגררות נכי"ק המגרירות. לשנים. נד"ג ונמסב"ב לשתים וכן בסמוך: **י** פתין גריצין. נד"ג פתן... בכל המסנה. נכי"ק פתן גריצות ונסמוך כ"פ גריסות; נכי"מ ..גריסין בכל המסנה. וכמה נעשה לבית. נכי"ק מה..; נד"ג ונדפו"י ונמסב"ב ..נעשה להם לבית; נכי"מ ..להם לבבוד בית. שהיו מחמירין (על) עצמן. נד"ג ליתא. נכי"מ שמחמירין לעצמן. על ישראל. נכי"ק על כל ישראל; נכי"מ לכל ישראל. פתין. נכי"ק ונדפו"י ונמסב"ב ..פתן. וחרי. נכי"ק והורי; נכי"מ וחרירין: **יא** אף הוא אמר. נכי"ק ..אומר. בין המטות. נכי"ק את המטות. המוגמר. נד"ג ונכי"ק ונמסב"ב ד"ו רפ"ת המגמר. בלילי פסחים.. נכי"מ בערבי..: **יב** ר' אלעזר. נד"ג ונדפו"י ונמסב"ב ד"ו רפ"ת ר' אליעזר.

תוספות הדשים

יא במשנה מכבדין כו' ואף על פי שבקרקע עפר (הרמב"ם):

ראשון לציון

י חוי"ם סד"ה וחרי כו' וכערוך ערך חר כו' עיין יש סדר למשנה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כל המטמאין פרק ג עדיות

רבינו עובדיה — מברטנורה

למי שריתו רע. גדי מקולס מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. והלכה כחכמים: **יב** פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה. לעזי. ואמרו חכמים משהוא הוא ואינו חכשיטו לה. ולא פרתו של ר"א בן עזריה היתה אלא של שכנתו. ועל שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין בי"ט. כמין מגרפה קטנה של ברזל שעשויה דקות. ומחכיכין ומגרדין בה את הבהמה ואע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהן. קטנות הטעויות לכך: מקרצפים. במגרה של עץ שעשויה נסות ואין עושין חבורה: אף לא מקרצפים. דגזרינן קרלוף [אטו] קירוד. ואין הלכה כר"א בן עזריה. אלא במקרדים את הבהמה בלבד משום דבהא קים ליה בשטתיה דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולא כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואין כך הלכה:

תוספות יום טוב

דברים ר"א בן עזריה מתיר וכו'. אוסרין(פח). פרתו יוצאה(פט) ברצועה שבין קרניה(צ). ומקרדין(צא) את הבהמה ביום טוב(צב). ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן(צג). רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב. מפני שהוא עושה חבורה. אבל מקרצפין(צד). וחכמים אומרים אין מקרדין. אף לא מקרצפין(צה):

וקיי"ל כווותיה. וחכמים דפליגי עליה סברי כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ואין כך הלכה:

שנויי נוסחאות

יוצאה. בכי"ק יוצא. הפלפלין (ברחים שלחן). בכי"מ ..ביום טוב ולית. אף לא. בכי"מ אף אין:

תוספות חדשים

יב במשנה ומקרדין כתב הר"ב דעניד חבורה עכ"ל ונסוף הר"מ כתב דבר לא בשטתא דר"ש ע"כ לע"ג דר"ש מודה בספיק ריסא אפסר לומר כיון דודאי לא ניחא ליה בחבורה זו אף דספיק ריסא הוא אפ"ה מותר וכ"מ מפורש בשבת דף ע"ה ב"ה טוסי ניחא ליה ע"ש אלא כפנכת מהוספת שם דלעניין חבורה הוי מלאכה שא"ל לנופיה ומותר לכ"ע אף גבי פסיק ריסא ועיין פרק ב' דבילה משנה ה' ובמ"ע שם:

אלו דברים פרק ד עדיות

תוספת יום טוב — ר"ע מברטנורה

פרק ד **א ביצה** שנולדה ביום טוב וכו'. ב"ש אומרים שאור בבזית. הכל כמנה ברפ"ק דבילה. וע"ש:

ב בהמה שנולדה בי"ט וכו'. עד שהוא אסור. כ"א ל"ג: וכודאי שכן הוא דהא אפרוח רב ושמואל ור' יוחנן פליגי ביה בפ"ק דבילה דף ו'. וכן מייתי התם ברייתא עגל שנולד בי"ט מותר. ולא מייתי מתני' דהכא. אלא ודאי דל"ג להו במשנה לא בהמה ולא אפרוח: הכל מודים שהיא מותרת. ולא שייך טעמא דהכנה דדוקא לידת בילה חשוב הכנה משום דע"י לידה הוכנה לגדל אפרוח. דאילו נמצאת במעי אמה אינה מגדלת אפרוח. וגם טובה יותר לאכול. אבל ולד הוא טוב לאכילה ורלוי לכל דבר אם נשחטה אמו ונמצא במעי אמו. כמו אחר הלידה כ"כ הרא"ש שם. ומ"ש הר"ב כשיטורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פרק ד **א ביצה** שנולדה ביום טוב. בי"ש של אחר שבת עסקינן וטעמייהו דב"ה דאמרי לא תאכל משום דכל בילה דמתילדא אתמול גמרה לה ונמצאת שבת מכינה לי"ט. והתורה אמרה(שמות ט"ז) והיה ביום הששי והכינו. וסתם שבי חול הוא. חול מכין לשבת וחול מכין לי"ט די"ט נמי איקרי שבת ואין י"ט מכין לשבת. ולא שבת מכינה לי"ט. והכנה דבילה אע"ג דבידי שמים היא מקריא הכנה: שאור בבזית. לענין אכילה כ"ע לא פליגי דזה וזה בבזית. מדפתח הכתוב בשאור. שאור לא ימצא בבתיכם (שם י"ג) וסיים בחמץ. כי כל אוכל מחמצת. לומר לך זהו שאור זהו חמץ. כזה כן זה. כי פליגי לענין ביעור. ב"ש סברי מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ. ש"מ שיעורו של זה. לא כשיעורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פרק ד **א אלו דברים מקולי בית שמאי. ומחומרי בית הלל**(א). ביצה שנולדה ביום טוב(ב). בית שמאי אומרים תאכל. ובית הלל אומרים לא תאכל(ג). בית שמאי אומרים שאור בבזית. וחמץ בבכותבת(ד). ובית הלל אומרים זה וזה בבזית(ה): **ב** בהמה שנולדה ביום טוב. הכל מודים שהיא מותרת(ו). ואפרוח שיצא מדכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ. ש"מ שיעורו של זה. לא כשיעורו של זה. ולא יליפינן ביעור מאכילה. וב"ה סברי יליפינן ביעור מאכילה: **ב** הכל מודים שהיא מותרת. והוא שיצא בעובר שכלו לו חדשיו: ואפרוח שיצא. הכל מודים שהוא אסור

פירש הר"ב משום שרץ העוף. כיון שלא נתפתחו עיניהם. אתרבו מכל השרץ השורץ. כדאיתא בגמרא דבילה שם. אבל תימה דהסיא רבי אליעזר בן יעקב היא דס"ל אף בחול אסור. ואילו הכא לא אסרינן אלא בי"ט. אלא טעמא

יבין תפארת ישראל יבין

כאוכל אסתם בחוץ. אף שיסגנו כולן כך, פן יבוא א' ממקום אחר שלא נהגו כך ויחשדוהו. והכי קיי"ל [א"ח תע"ו]: סח) [בילה פ"ב מ"מ]: סט) לר"ה ואפילו בשבת: ע) וקיי"ל דבין לשמירה לו לעוי הו"ל כמשא ואסור משום שביתת בהמתו. וי"א דגם ביו"ט מלווה על שביתתה [ש"ה]: עא) כמו מגרדין, דהיינו לסרקה ולחككה בו, [שטריגעלן] בל"ח: עב) ואפילו במגרדת שעניה דקות ועושות חבורה, לא ניח"ל ושרי: עג) וקיי"ל דאסור, מדמחזי כעובדין דחול. אבל במחוכה וע"י שנוי, שרי, כשאר הבלין [א"ח תק"ד]: עד) עם מגרדת של עץ שעשויה נסות ואינו חובל: עה) דגזרינן קרלוף אטו קירוד [ועי' מה שכתבתי פ"ב דבילה סי' ג"ע]. מיהו הך שלנו מסיר שער מעונף, דהו"ל פסיק ריסא דניחא ליה בה ולכ"ע אסור [כך נ"ל הכוונה בא"ח תקכ"ג]:

אלו דברים פרק ד עדיות

תוספת יום טוב — ר"ע מברטנורה

פ"ד **א** אלו דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. עי' ירושלמי פאה פ"ו ה"ב שנה ע"ז ה"ב [כ"ד דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה] מיהוגין פ"ו ה"ל יומא פ"ח ה"ב בילה פ"ב ב' ינמות פ"ו ה"ו נחומות פ"ח ה"ח נזיר פ"ב ה"ו סוטה פ"ב ה"ח: ביצה שנולדה ביו"ט. בילה פ"ב ה"ה: לא תאכל. מיי' פ"ח מה' יו"ט הי"ח פמ"ג נלחון ע"ה עיש"ש ג"ה מימון הקי"ב פ"ח: בש"א שאור בבזית. בילה פ"ח יומא פ"ם ב"ב ירושלמי פסחים פ"ה ה"ד: זה וזה בבזית. מיי' פ"ח מה' חמץ ומצה ה"ב טוש"ע א"ח סימן תמ"ב ס"ז: **ב** בהמה שנולדה ביו"ט וכו' ואפרוח שיצא מן. הביצה. מיי' פ"ב מה' יו"ט ה"ח פמ"ב נלחון ע"ה טוש"ע א"ח סימן תנ"ח ס"ה וסימן תקי"ב ס"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ד א בבזית וחמץ בבכותבת. בכי"ק בזית. בבותבת וכן בסמוך; בד"ב ובדפו"י ובמכב"ד ד"ו רס"ח ..בבותבת: **ב** (בהמה שנולדה בי"ט מודים שהוא אסור). בכי"ק ליתא אולם בריש בילה ליתא שם, ע"ם בס"ב, וכן ליתא בכי"מ ועי' תוי"ט.

תוספות חדשים

פ"ד א ברע"ב ד"ה ביצה כו' ביו"ט שלאחר הבשת עסקינן ע"כ ונלמדה בילה שנולדה בכל י"ט גזירה אטו י"ט אחר השבת גמרא ריש בילה:

ראשון לציון

פ"ד ב חי"ם סד"ה בהמה שנולדה כו' אלא ודאי ל"ג להו במשנה כו'. עי' יש סדר למשנה:

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ד א) הנא ושייר הכא דמסכת אהלות [פי"א מ"ג ד' ה' ו'] ואע"ג דבתוספתא [די"ד ה'] משמע דבמה אלו לא תנא ושייר. ל"ל דמה אלו שאני מאלו אתם, מיהו הכי דרים עדיות פלוגתות דשמאי והלל הם ואינן בכלל שיור]: ב) [בילה פ"ח מ"א]: ג) אפילו מחרגגולת שעומדת לאכילה, מדהוכן מאתמול, דגזרו בכל יו"ט אטו יו"ט שאחר שבת דאסור מדאורייתא. ואפילו לטלטלה אסור, רק מדנקטו ב"ש לרבותא דאיתירה תאכל, נקטו ב"ה נמי לא תאכל [ועי' שאר פרטי דדין מ"ש פ"ב דבילה סי' ב']: ד) באכילה כ"ש לא פליג דבבזית חייב. כי פליגי לענין שיהיה חייב לבערו: ה) דיליפינן ביעור מאכילה: ו) ולא מחשב טולד, הוא"ל ובביה"ש היה מוכן מגב אמו בשחיטה ואפילו אמו